ANTIK A

- Vremensko određenje: od početaka do 476. g.
- Unazad cca 40 000 g. sežu počeci glazbe temeljem arheoloških nalaza jednostavnih koštanih frula.
- Grčka glazbala: kitara, lira, siringa, pean, ditiramb.
- **5 je stilskih etapa antičke glazbe:**
  - 1. etapa - **8. st**.: glazbena natjecanja na OI-u (Terpendar); sviranje i pjev uz puhačko glazbalo aulos; na natjecanjima u Delfima uvodi se solistička glazba za žičano glazbalo kitaru; poznati glazbenici: Arhiloh iz Parosa, Olimp iz Frigije, Sakadas iz Argosa;
  - 2. etapa – **7. st**.: zborska umjetnost i ljubavna lirika; poznate su Pindarove ode;
    poznati glazbenici: Talet s Krete, Alkman, Stezikor, Las iz Hermiona, Alkej; utjecaj ženskog pjeva u solističkoj pjesmi Sapfine škole s Lezbosa;
  - 3. etapa – **6. st. i 1. pol. 5. st.**: klasično stilsko razdoblje; anabolički stil s karakteristikama: prokomponiranost, modulacija, kromatika, profesionalizam;
    teorija ethosa – najvažnija starogrčka doktrina o glazbi (glazba bitno utječe na formiranje čovjekova karaktera i pruža neposredan uvid u tajnu egzistencije i svemira; najznačajniji su prilozi u teoriji i praksi Platona, Aristotela, Sofokla, Euripida, Aristofana i Aristoksena);
  - 4. etapa – **2. pol. 5. i 4. st**.: prvi znakovi dekadencije; povećanje virtuoziteta profesionalnih glazbenika, važnost vanjskih efekata glazbe;
  - 5. etapa – **3. – 1. st**.: helenistička etpa; egzotični instrumenti i naglasak na izvanjskim efektima.
- Starogrčki instrumentarij: trzalačka žičana i puhačka glazbala.
  - Trzalačka žičana glazbala (Apolonov kult):
    - lira – kućno amatersko glazbalo,
    - kitara – instrument javnih nastupa,
    - harfe (forminks, egipatska h.),
    - monokord.
  - Puhačka glazbala (Dionizijev kult):
    - aulos – vrsta azijske oboe s duplim jezičcem,
    - siringe (tip flaute),
    - trublje,
    - udaraljke (kastanjete, bubnjići, cimbala).
- Forme antičke grčke glazbe:
  - **zborovi:**
    - tren uz aulus kao pogrebna pjesma,
    - pean kao pjesma radosti, sreće i pobjede,
    - himne kao ozbiljne i svečane pjesme.
  - **posebne prigodne društvene pjesme:**

  - skolion kao napitnica,
  - enkomij kao pohvalnica,
  - himenej kao svadbena pjesma,
  - epitalamij kao podoknica.
- **tragedija** – vrhunska forma, zajedničko djelo riječi, glume, glazbe i scenskog pokreta;
- **komedija** – dijalogizirana satira garnirana pjevanjem i plesom.

- Starogrčka teorija glazbe – razrađen sustav:
  - intervala - konsonance i disonance,
  - tonskih slijedova - tetrakordi, ljestvice,
  - rodova - dijatonski, kromatski, enharmonijski,
  - ritmičkih obrazaca – jamb, trohej, tribrah, daktil, anapest, spondej,
  - notacija.
- Najvažniji glazbeni teoretici**: Heraklid Pontski, Erastoten, Aristid Kvintilijan, Plutarh, Klaudije Ptolomej.**
- Danas je poznat, dostupan 21 fragment starogrčke glazbe (trajanje 52 min.) uključujući i jednu ranokršćansku himnu iz Oxyrhynchusa:
  - 2 delfijske himne Apolonu,
  - himne Mezomeda s Krete suncu, Muzi i Nemezi,
  - Seikilov epitaf,
  - prva pitijska oda,
  - fragment iz Orestije,
  - instrumentalni fragmenti iz Kontrapolinopolisa.
- Rimska glazbena kultura – utjecaji:
  - Apeninski poluotok (Etrurci),
  - šire područje Rimskoga carstva (Heleni, Sirija, Babilon, Egipat).

  Rimska glazbena kultura zadana je kao umjetnost masa (cirkus, kazalište) i kao vojna poštapalica.
- Starorimski instrumentarij: tuba, lituus, buccina.
- 861. stih Terencijeve komedije *Hecyra* iz 2. st. pr. Kr. jedini je sačuvani primjerak izvorne starorimske glazbe

Ostali važni podaci

- Kitaristika – solističko sviranje na harfi.
- Auletika – solističko sviranje na aulosu
- Pitagora postavlja temelje brojevnog učenja o glazbi – to učenje čini temelj starogrčkog nazora o ethosu glazbe.
- Na o. Lezbosu nastaje nova lirska vrsta lirodija – pjev uz glazbalo liru; glavni predstavnici: Safo i Alkej.
- Sakadas iz Argosa svirkom na aulosu predočava borbu zmaja i Apolona i tako pobjeđuje na Delfijskim igrama.
- Eshil, Sofoklo, Euripid, Aristofan rabe glazbu u nastupima kao ″arije″, ″duete″ i ″zborove″.
- Frin iz Mitilene i Timotej iz Mileta predstavnici su glazbe prožete kromatikom i enharmonikom.

- Platon u 3. knjizi *Države* iznosi koncepciju glazbe u odgoju u životu čovjeka u idealnom društvu. Predstavnik je autoritarnog društvenog stava spram glazbe.
- Aristoksen iz Tarenta najveći je glazbeni teoretičar staroga vijeka. Djela: *Harmonički elementi, O ritmu.*
- Aristotel u 6. knjizi *Politike* iznosi koncepciju glazbe u odgoju i životu slobodna čovjeka. Predstavnik je liberalnog društvenog stava spram glazbe.
- Fragment iz Euripidove *Orestije* najstarija je dosad pronađena pismeno zabilježena skladba starogrčke glazbe.
- Ktesibios, Grk inženjer u Aleksandriji, izumio je pneumatske orgulje, ″organon hidraulikon″.
- Marko Terencije Varon uključuje glazbu u tzv. kvadrivij brojevnih znanosti.
- Didim iz Aleksandrije izračunava brojčano izražena razlika između velikog i malog polustepena (*Didimova koma*).
- Marko Fabije Kvintilijan (Quintilianus) u djelu *De institutione oratoria* zalaže se za ″muzikaliziranje govora″ -uključivanje glazbe u odgoj govornika.
- *Himna iz Oxyrhynchosa* u Egiptu najstarija je sačuvana skladba ranoga kršćanstva.
- Patristička literatura koja svjedoči o dilemama u raspravama o mjestu glazbe u ranim kršćanskim zajednicama sadržana je u djelima Sv. Bazilije (*Homilije* ili *Moralne propovjedi*) i Sv. Jeronima.
- Alipijeve tablice ključ su za odgonetavanje starogrčke slovčane glazbene notacije.
- Sv. Ambrozije autor je hime *Tebe Bože hvalimo* i osnivač je kulta Bogorodice.
- Sv. Augustin u *Ispovijestima* polaže temelj za mjesto glazbe u krščanskom bogoslužju.
- ″Troparion″ je rani oblik bizantske himne.

SREDNJI VIJEK

EUROPA (476. – o. 1430.)

- Gregorijanski koral – liturgijski pjev katoličke crkve na latinskom jeziku.
- *Schola cantorum* - škola pjevanja koju je Papa Grgur I. utemeljio u Rimu po čijem će uzoru Zapad do danas školovati glazbenike za potrebe liturgijskoga pjevanja.
- Formalno neutvrđena proširenja korala:
  - forme tropa i sekvenci,
  - liturgijska drama – samostojna duhovna igra s glazbom i pokretom.
- Svjetovno jednoglasje (od kraja 11. st.) – utjecaji:
  - arapska ljubavna lirika, glazbe i kulta žena,
  - klasično pjesništvo Ovidija i Horacije,
  - srednjovjekovni romani,
  - akulturacijski procesi tijekom križarskih ratova,
  - kult viteštva.

  Javlja se u Provansi (1080. – 1300.) gdje djeluje:
  - 5 generacija *trubadura:* Guillaume IX. od Akvitanije, Bernart de Ventadorn;
  - 3 generacije *truvera* (sjeverno od rijeke Loire): Chrétien de Troyes, Rikard Lavljeg Srca, Adam de la Halle;
  - generacije *Minnesängera* (njemačke zemlje, o. 1150. – 1450.): Walther von der Vogelweide, Heinrich von Meissen-Frauenlob, Tannhäuser, Oswald von Wolkenstein;

- generacije *Meistersingera* (15. – 17. st.) čine građani obrtnici-pjevači: Hans Sachs iz Nürnberga.

- Višeglasje – paralelno simultano zvučanje više melodijskih linija; razdoblja:
  - razdoblje ranog organuma (9. – 11. st.);
  - razdoblje novog organuma (1. pol. 12. st.) – vodeća škola je St.-Martial u Limogesu (Francuska), gornji glas se oslobađa korala u donjem glasu
  - razdoblje Notre-Dame (o. 1160. – o. 1250.) – prvi vrhunac u povijesti višeglasja, glavni skladatelji: Leonin i Perotin, komponirali su *Magnus Liber,* cjelogodišnji ciklus liturgijske glazbe.
- Forme u glazbi 13. st.:
  - motet – troglasna skladba s neovisnim dionicama s različitim tekstovima,
  - conductus – ozbiljna troglasna glazba klerika s istim tekstovima,
  - rondellus – jednoglasna pjesma u kolu.
- *Ars antiqua* (*stara umjetnost*) (o. 1230. – o. 1320.)
  - forme: kao u prethodnoj epohi (Notre-Dame);
  - karakteristike: ritmičnost, menzuralne notacije;
  - glavni teoretici: Franco iz Kölna, Jakob iz Liègea;
  - kompozitori: Adam de la Halle, Petrus de Cruce;
  - najvažniji izvori glazbe ovoga razdoblja: zbirke sačuvane u Bambergu, Burgosu, Montpellieru, Torinu.
- *Ars nova* (*nova umjetnost*) (o. 1320. – o. 1380.)
  - karakteristike:
    - intenziviranje menzuralnosti,
    - uređenost ritmike i periodike,
    - apsolutni način oblikovanja glazbenih parametara,
    - rafinirana intelektualnost za znalce i umjetnost za visoke svečanosti;
  - glavna glazbena vrsta:
    - izoritmijski motet,
    - diskantna pjesma,
    - balada,
    - *rondeau,*
    - *virelai,*
    - *chasse;*
  - glavni kompozitori: Philippe de Vitry, Guillaume de Machault;
  - *Ars subtilior* (*tankoćutnija umjetnost*) – vrhunac umjetnosti epohe *Ars nova*
  - *umjetnost Trecenta* (*umjetnost 14. st.*) - nova, specifična aristokratska višeglasna umjetnost *Ars nova;*
    - glavne forme: madrigal, *caccia* i *ballata;*
    - glavni skladatelji: Jacopo da Bologna, Francesco Landini;

- izvori glazbe: kodeks *Rossi,* Rim, o. 1350., (prvi izvor) i kodeks *Squarcialupi* (Firenca, 1. pol. 15. st.) (najznačajnija zbirka).

- Instrumentarij:
  - orgulje,
  - žičana i puhačka arapska glazbala (lutnja, viola, glasne puhaljke),
  - relikti antike (irska harfa, leier).
- Svirači:
  - minestreli – svirači u službi aristokracije,
  - orguljaši – svirači crkve,
  - žongleri – putujući glazbenici.

Ostali važni podatci

- Boetije piše djelo *O nauku glazbe,* temelj srednjovjekovnog glazbenoteoretskog obrazovanja i glavni izvor Zapada o glazbenoj kulturi antike.
- *Antiphonarium Gregorianum* je zbirka odabrane crkvene melodije koju je sa suradnicima uredio Papa Grgur I.
- Irski filozof i teolog Johannes Scotus Eriugena piše djelo *O podjeli prirode.*
- Hucbald, benediktinski redovnik i autor djela *O nauku harmonike,* prvi izlaže teoriju glazbenih intervala, konsonanci, ljestvica, notacija, modusa.
- Guido iz Arezza je izumio način bilježenja glazbenih nota s notnim crtama i ključevima te heksakordsku solmizaciju.
- *Winchesterski tropar* najraniji je spomenik organuma.
- Johannes Affligemensis ili John Cotton u raspravi *O glazbi* govori o suprotnom kretanju glasova u organumu.
- *Codex Calixtinus* (Santiago de Compostella, Španjolska) najraniji je poznati primjerak troglasja sa zabilježenom prvom hodočasničkom pjesmom.
- Perotin je napisao monumentalni organum *Viderunt omnes,* najstarii poznati primjerak četveroglasja u povijesti europske glazbe.
- Pierre de la Croix ili Petrus de Croce piše motete u kojima je dionica *triplum* pokretna, *duplum* sporija, a dionica *tenor* sadrži materijal gregorijanskoga korala.
- Franco iz Kölna u djelu *Umjetnost mjerljivoga pjeva* izlaže sustav trajanja pojedinih notnih vrijednosti, ligatura i pauza.
- Adam de la Halle piše dramatiziranu pastoralu *Igra Robina i Marion.*
- *Carmina Burana* (Bavarska državna knjižnica, München, Njemačka) jedno je od najznačajnijih izvora latinske i srednjonjemačke svjetovne lirike s ljubavnim pjesmama, napitnicama, plesnim i satiričkim pjesmama vaganata.
- *Cantiones profanae* je dio djela *Carmina Burana* danas popularan u prerađenoj verziji iz 1937. njemačkoga skladatelja Carla Orffa.
- Walter Odington engleski je teoretik koji je uvrstio tercu među konsonance.

- Philippe de Vitry francuski je skladatelj i teoretik koji je napisao raspravu *Nova umjetnost.*
- *Ogledalo glazbe* posljednji je spekulativni glazbeno-teorijski kompendij srednjega vijeka glazbenoga teoretika Jakova iz Liègea.
- *Misa za našu Gospu* prva je poznata autorska višeglasna misa Guillauma de Machaulta.

HRVATSKA (11. – 15. st.)

- Postoje indiciji da je i prije 11. st. postojala hrvatska glazba. Otada potječu prvi sačuvani identificirani i datirani neumatski kodeksi.
- Svi konkretni dokazi o postojanju glazbene kulture u Hrvata odnose se na primjerke crkvene glazbe.
- U srednjem vijeku se javljaju 2 temeljna pravca na području sakralne glazbe koja hrvatsku glazbenu kulturu čine različitim od bilo koje slavenske ili dr. europske glazbene kulture:
    - glagoljaško crkveno pjevanje – sastavni dio krćanskog bogoslužja na staroslavenskom jeziku, kasnije na hrvatskom j.; korijeni mu sežu do 9. st., a usmenom se predajom održalo do danas (istarska i dalmatinska Hrvatska, otoci); pjevalo svećenstvo i puk; u ovome se pjevanju očituje troslojni utjecaj:
        - gregorijanskoga korala,
        - hrvatskoga folklora,
        - bizantske crkvene glazbe;
    - gregorijansko pjevanje – liturgijska glazba rimskoga obreda ustanovljena u Hrvatskoj ubrzo nakon pokrštenja u 8. st.; postoji više od stotinu sačuvanih neumatskih kodeksa i njihovih fragmenata s gregorijanskim napjevima na cijelom hrvatskom etničkom području (između Drave i Jadrana) u arhivima gradskih i samostanskih crkava; dio kodeksa donesen je iz Italije, Austrije, Mađarske i Francuske, a ostatak je nastao u hrvatskim benediktinskim skriptorijima (Zadar, Split, Osor, Trogir, Dubrovnik, Kotor); čuvaju se u hrvatskim i inozemnim knjižnicama i zbirkama; najpoznatiji među njima:
        - *Sakramentar MR 126* (11. st., Zagreb),
        - *Agenda pontificalis MR 165* (11. st., Zagreb),
        - *Benedictionale MR 89* (11. st., Zagreb),
        - *Missale plenum MR 166* (11. st., Zagreb),
        - *Liber sequentiarium* (11. st., Šibenik),
        - *Evanđelistar Sv. Nikole* (11. st., Vatikan),
        - *Većenegin evanđelistar* (11. st., Oxford),
        - *Splitski evanđelistar* (12. st.),
        - *Splitski misal* (12. st.),
        - *Misal Sv. Marije na Rožatu* (12. st.),
        - *Trogirski lekcionar* (13. st.),
        - *Evanđelistar iz Trogira* (13. st.),
        - *Missale MR 70* (13. st., Zagreb),
        - *Breviarium MR 72* (13. st., Zagreb),

- *Missale zagrabiense Gu 1/*43 (13. st.),
- te iz 14. i 15. st.
- tri graduala i pet antifonara u Zadru,
- *Lectionarium zagrabiense MR 118,*
- *Missale zagrabiense MR 133,*
- *Liber antiphinarius Ecclesiae zagrabiensis MR 10,*
- *Missale Georgii de Topusko.*

U ovim su kodeksima sačuvani:

- prvi utvrđeni primjerci hrvatske umjetničke glazbe (*Genealogija* i *Navještaj blagdana*, o. Susak, 1081.)
- prvi primjerci višeglasja iz 12. – 13. st. (Zadar),
- najstariji sačuvani poznati primjerak vokalne glazbe u dijafoniji s prijelaza 14. u 15. st. (Hvar).

Sve su djela anonimnih autora. Postoji pretpostavka da bi bl. Augustin Kažotić, zagrebački biskup bio prvi poznati hrvatski srednjovjekovni kompozitor (autor je glazbe misnih stavaka *Sanctus, Benedictus* i *Agnus Dei,* 1723., tiskanih u izdanju zbirke *Cithara octochorda*).

- Instrumentarij: rog, flauta, gajde, trbulja, harfa, viola, psalterij, lutnja, bubnjevi, orgulje, zvona.
- Iz 11. st. potječu neumizirani tekstovi dijaloga obrednih igara prethodnika starocrkvenih prikazanja (*Uskrsnuće* i *Poklon triju kraljeva*)
- Zapisi o kompozitorima i glazbenim izvoditeljima:
  - 11. st.: Adam quidam Parisiensis kao gost splitskog nadbiskupa glazbeno sređuje himne,
  - 13. st.: kantori katedralne škole na zagrebačkom Kaptolu (1230.),
  - 14. st.: orguljaši na zagrebačkom Gradecu (1359.).
- Prvi svjetovni glazbenici se spominju 1284.: citaristi Čestivoj i Andrija (glazbenici u službi nepoznatog hrvatskog velikaša). Od poč. 14. st. arhivski podaci u Dubrovniku svjedoče o postojanju gradskih glazbenika u Gradu (bubnjari, svirači puhačih i žičanih glazbala).
- Glazbenoteorijski napisi:
  - rudimentarni fragmeni o glazbi Hermana Dalmatinca (Hermanus Dalmata) u njegovu djelu *Rasprava o bitima* (Béziers, Francuska, 1143.);
  - odlomci o glazbenom odgoju u djelu Petra Pavla Vergerija st. (o. 1392.).

Ostali važni podaci

- Kronika đakona Ivana navodi da su stanovnici dalmatinskih gradova dočekivali dužda pjevanjem pohvalnica (lauda).
- *Sakramentar* MR 126 je najstariji dokument latinske liturgije u sjevernoj Hrvatskoj.

- *Evanđelistar Sv. Nikole* napisan na o. Susku u benediktinskoj opatiji.
- *Genealogija* i *Navještaj blagdana* najranije su poznate izvorne skladbe umjetničke glazbe nastale na tlu Hrvatske.
- Kodeks *Agenda pontificalis* MR 165 napisan je u Győru (Mađarska), donesen u Zagreb prilikom osnutka biskupije. Sadrži 3 liturgijske igre: *Officium infantium, Visitatio sepulchri, Tractus stelle.*
- *Tractus stelle* spada među 4 najstarije sačuvane obredne igre svoje vrste u svijetu.
- Najstariji sačuvani likovni prikaz roga u Hrvatskoj pronađen je na reljefnoj ploči u mjestu Donje Čelo na o. Koločetu (11. – 12. st.).
- U Hermanovim *Raspravama o bitima* se pojavljuju prvi put fragmeni o glazbi nekog hrvatskog autora.
- *Sanctus* je najstarija višeglasna skladba nastala u Hrvatskoj. Zabilježen je u zbirci isprava samostana sv. Marije u Zadru.
- Pugrinus je prvi poznati kanonik kantor u Hrvatskoj.
- U 14. st. datiran je jedini zapis glazbe svjetovnog karaktera (fragmenti provansalskih šansona) u Hrvatskoj, pronađen na korskim sjedalima zadarske katedrale.
- Matheus, prvi poznati sivar dubrovačke kneževe kapele.
- Imenovanjem Trogiranina bl. Augustina Kažotića zagrebačkim biskupom, započinje proces reformiranja crkvenoga pjevanja po uzoru na katedralu Notre-Dame u Parizu.
- Puhač Michael Canni prvi je registrirani talijanski glazbenik u službi Dubrovačke Republike. Slijede ga trubač Bernardus de Perpignano, prvi francuski glazbenik, pifar Radassinus Theutonicus, prvi njemački glazbenik, te trubač Colla de Durachio, prvi Albanac, te tubeta Jochannes Grechus, prvi Grk.
- Prvi gradski svirači (*joculatores*) zagrebačkog Gradeca: Jake, Mike, Ivan, Vido.
- 1359. spominju se prve orgulje u crkvi sv. Marka na Gradecu u Zagrebu.
- 1488. dokumentirane su prve orgulje na katedrali na Kaptolu u Zagrebu.
- U *Misalu kneza Mislava* i *Hrvojevu misalu* nalaze se znakovi iznad teksta na glagoljici koji možda označuju način izvođenja pjevane melodije.
- Prvi navod o orguljama i orguljašu, svećeniku Jurju u crkvi sv. Stošije u Zadru.
- Bicinij *Blagoslovimo Gospodina* (*Evo je prišal*) najraniji je poznati primjerak glazbenog dvoglasja s hrvatskim tekstom. Zapisan je u koralnom priručniku iz Dominikanskog samostana u Starome Gradu na Hvaru.
- U Dubrovniku djeluje kao gradski glazbenik *piffarus* Nicolaus de Ysagrabia (Nikola iz Zagreba).
- Filip de Diversis, talijanski pisac, u djelu *Situs aedificorium, politiae et laudabilium consuetudinum inclytae Ragusii ad ipsius Senatum descriptio* ostavlja najopsežnije svjedočanstvo o kasnosrednjovjekovnoj glazbenoj kulturi Dubrovnika.
- Prvi spomen orgulja u gradu Šibeniku je u crkvi sv. Franje.

- Mihael Bogotić, nepoznati hrvatski skladatelj podrijetlom iz Splita, djeluje vjerojatno u Veneciji (pokopan u crkvi sv. Basilija).
- Slikar Vincent iz Kastva oslikao je freske s prikazima mrtvačkog plesa, poklonstva triju kraljeva i kralja Davida u crkvi sv. Marije na Škriljinama u Bermu (Istra) s prikazima glazbenog instrumentarija: gajde, busine, olifant, lutnja, timpan, praporci, bubnji, rog, viella.
- Juraj Šižgorić, humanist i latinist, u djelu *De situ Illyriae et civitate Sibenici* opisuje naricaljke, svadbene plesove i pjesme, te ljubavne, pastirske i radne pjesme.
- *Missale Georgii de Topusko* MR 170 jedan je od posljednjih srednjovjekovnih zagrebačkih liturgijskih zbornika i glazbenih spomenika.

RENESANSA

EUROPA (o. 1430. – o. 1600.)

- Ovo razdoblje u glazbenoj kulturi prvi put očituje stilsko jedinstvo.
- Karakteristike:
  - nema uzora u antici nego razvijenim višeglasjem predstavlja potpuni novum u povijesti glazbe,
  - koncepcija simultanog komponiranja u svim dionicama,
  - uključenje terci i seksti,
  - stvaranje melodija usklađenih s ljudskim duhom,
  - zahtjev za prirodnošću glazbe,
  - sklonost spram starog – njegovanje mistike brojeva i racionalne igre oblika.
- Opći ideal epohe:
  - jednostavnost linija,
  - preglednost formi i proporcija u melodici, ritmici i strukturi glazbenog djela.
- Glazba je klasična u svojoj uravnoteženosti racionalnog i osjetilnog.
- Forme i žanrovi (ravnoteža između crkvenog i svjetovnog):

  - mise,
  - moteti,
  - nacionalne svjetovne forme franc. *chansona,* španj. v*illancica,* njem. *Lieda,* engl. *ayrea,* tal. *frottole*, *villanella*,
  - madrigal.
- Instrumentarij: lutnja, orgulje, virginal (vrsta manjeg čembala).
- Renesansna glazba počinje nakon bitke kod Azincourta 1415. g.
- Generacije skladatelja:
  - 1. generacija – John Dunstable i generacija mladih: Guillaume Dufay, Giles Binchois; glazbu ove generacije okarakterizirao je Johannes Tinctoris kao glazbu *dostojnu slušanja;* središte glazbene umjetnosti: Burgundija (Dijon, Lille, Bruxelles
  - 2. generacija – Johannes Ockeghem, najveći glazbeni mistik renesanse;
  - 3. generacija – Josquin des Près, prototip je renesansnog umjetnika, suvremenik Raffaela i Leonarda, izumio je tehniku tiskanja nota, a danas se smatra skladateljem s najduljim popisom *opera dubia;*
  - 4. generacija – Adrian Willaert, *princ glazbe;*
  - 5. generacija – Orlando di Lasso, Giovanni Pierluigi da Palestrina.
  - drugi glazbenici zapadnoeuropskoga kršćanstva (s obzirom na aktualnu geopolitičku situaciju):
    - u Italiji: L. Marenzio, G. Gabrieli, C. Gesualdo da Venosa;
    - u Francuskoj: J. Mouton, C. Le Jeune, C. Janequin;
    - u Belgiji: J. Obrecht, H. Isaac, C. de Rore;
    - u Španjolskoj: T. L. da Victoria, A. de Cabezon, C. de Morales;
    - u Austriji: L. Senfl, P. Hofhaymer;
    - u Engleskoj: J. Bull, O. Gibbons, W. Byrd;
    - u Portugalu: E. L. Morago;
    - u Poljskoj: Nikola iz Radoma, Nikolaj Gomolka;
    - u Češkoj: J. T. Turnovsky, J. Rychnovsky;
    - u Mađarskoj: B. Bakfark;
    - u Sloveniji: J. Gallus-Petelin;
    - u Hrvatskoj: A. Petris-Patricij, J. Skjavetić-Schiavetti.

<u>Ostali važni podaci</u>

- *Old Hall,* St. Edmund´s College, zbirka je s oko 150 skladbi ranorenesansne engleske glazbe.
- Bartolomé Ramos de Pareja je naveći španjolski glazbeni teoretik.
- *Si la face* naziv je Dufayeve mise.
- Gilles Binchois iz Monsa majstor je tzv. burgundskog *chansona*.
- Johannes Tinctoris autor je prvog tiskanog glazbenog rječnika *terminorum musicae diffinitorium.*

- Heinrich Isaac, glavni predstavnik rane njemačke višeglasne tenorske pjesme, autor je pjesme *Innsbruck, moram te napustiti.*
- Ottaviano dei Petrucci autor je djela *Harmonice Musices Odhecaton.*
- Autor višeglasne *Muke po Mateju* je Jacob Obrecht.
- U Njemačkoj se tiskaju note kod Oeglina u Augsburgu i Schöfera u Mainzu.
- Cyprian de Rore je jedan od najznačajnijih skladatelja madrigala u renesansi.
- Philippe de Monte iz Mechelina je najplodniji autor madrigala i jedan od najvećih renesansnih skladatelja uopće.
- Martin Luther se u predgovoru *Wittemberške pjesmarice* zalaže za uporabu vokalnog višeglasja u protestantskom bogoslužju.
- *Frottola* je višeglasna popijevka narodnoga podrijetla koju poč. 16. st. njeguju aristokratski i građanski krugovi srednje i sjeverne Italije. Predstavnici: Marchetto Cara iz Verone i Bartolomeo Tromboncin.
- U Francuskoj se tiskaju note kod Pierrea Attaignanta u Parizu.
- Paul Hofmayer njemački je skladatelj, pedagog, orguljaš i graditelj orgulja (*Dürer glazbe*).
- Jacques Arcadelta je autor najpopularnijih madrigalističkih zbirki renesanse.
- U Nizozemskoj se tiskaju note kod Tilmana Susata u Antwerpenu.
- Tomas Luis de Victoria, učenik i nasljednik Palestrine u Rimu, najznačajniji je skladatelj kasne renesanse u Španjolskoj.
- Autor zbirke *Zadržana glazba* je Adrian Petit Coclico.
- Gioseffoo Zarlino je najznačajniji glazbeni teoretik Zapada poslije Aristoksena. U njegovu je djelu *Harmonički temelji* prvi put predstavljena estetička ideja o autonomiji glazbenog djela.
- Clément Janequin je glavni skladatelj francuske renesansne šansone programskoga tipa (glazbeni *opisi* ptičjeg zova).
- Giovanni Pierluigi da Palestrina je s djelom *Missa Papae Marcelli* glavni predstavnik kasnorenesansne talijanske polifonije i glavni reformator crkvene glazbe prema zaključcima Tridentskoga koncila (*Palestrinin stil*).
- Adrian Willaert je utemeljitelj tzv. mletačke škole, najznačajniji skladatelj duhovnih i svjetovnih skladbi.
- Orlando di Lasso je najvažniji predstavnik kasne polifonije. Skladao je *Pokajničke psalme.*
- Antonio de Cabezón je najznamenitiji španjolski orguljaš 16. st.
- Andrea Amati je praotac znamenite obitelji violinista, utemeljitelj kremonske škola koja je uz članove obitelji Stradivari i Guarnieri stvorila najbolje violine.
- Vincenzo Galilei autor je djela *Dijalog o staroj i modernoj glazbi,* glavnog djela iz humanističkoga kruga tzv. prve Firentinske camerate G. de Bardija i G. Caccinija.
- 1590. – 1620. zlatno doba kasnorenesansne glazbe u doba Elizabete I., Williama Shakespeara; sklada niz talentiranih skladatelja: Wiliam Byrd, Thomas Morley, J. Dowland, T. Tomkins, O. Gibbons.

- *Sonata u tihom i glasnom* je prvo glazbeno djelo u povijesti s dinamističkim oznakama, autor: Giovanni Gabrieli.
- Pastorala *Dafne* je prva opera koju je napisao Jacopo Peri na tekst Ottavija Rinuccinija.
- Najveći glazbeni teoretik renesanse je Gioseffo Zarlino.

HRVATSKA (16. st.)

- Nove tekovine u glazbi sukladno pojavama u europskoj glazbenoj kulturi.
- Velika većina kompozitora i teoretika znatan dio ili cijelu zrelu životnu dob provodi u inozemstvu (zbog povijesnih neprilika).
- Danas je opznato tek desetak imena stvaralaca na području glazbe 16. st. iako književni i arhivski podaci svjedoče o prilično razvijenom glazbenom životu u *ostacima ostataka* Hrvatske:
  - Franjo Bosanac – poč. st. djeluje u Mlecima, autor je dviju sačuvanih zbirki stavaka za glas i lutnju (*frottole* – obrade djela drugih kompozitora, i *ricercari* – prvi primjerci instrumentalne glazbe u Hrvata), 1509. i 1511., Venecija, tiskar: Ottaviano Petrucci;
  - Andrija Motovunjanin – Hrvat ili Talijan iz Istre, nakladnik, tiskar i kompozitor u Veneciji i Rimu; prerađivao *frottole* drugih kompozitora, a ostalo je sačuvano 17 njegovih izvornih četveroglasnih *frottola;*
  - Andrija Petris (Petrić) – iz grada Cresa, o njemu nema nikakvih podataka osim 4 sačuvana četveroglasna madrigala tiskana u Veneciji;
  - Julije Skjavetić – najjača umjetnička osobnost hrvatske glazbe 16. st.; pisao je crkvenu i svjetovnu glazbu, danas su nam poznate nepotpuna zbirka od 25 madrigala *Madrigali a 4 e 5 voci Nuovamente composti,* 1563., Venecija, i nepotpuna zbirka od 18 moteta *Moteti a 5 e 6 voci,* 1564., Venecija; ove je zbirke nadokomponiranjem zagubljenih dionica upotpunio muzikolog Lovro Županović tako da se one danas izvode i snimaju u toj verziji kao potpune; sačuvana su njegova svjetovna djela (vrhunac njegova stvaranja):
    - majstorski madrigali – *Appariran per me le stelle, Era il bel viso suo;*
    - gregeske – *Giathi tanda fandiga, Deh´ no far;*
    - moteti – *Pater noster;*
  - najrazvijeniju glazbenu kulturu u razdoblju visoke renesanse imao je Dubrovnik, ali su nam dubrovački renesansni kompozitori poznati samo poimence:
    Nikola Gaudencije, Emanuel Zlatarić, Nikola Tudrović, Benedikt Babić, Gavro Temparičić-Tamparica, Sekundo Brugnoli i dr.; vrlo je vjerojatno da je njihova glazba nepovratno izgubljena u potresu 1667. g.
  - Petar Hektorović – u okviru svojega djela *Ribanje i ribarsko prigovaranje,* Venecija, 1568., objavljuje prvi put dvije narodne

melodije (*I kliče divojka, Kada mi se Radosave vojevoda odiljaše*);

- teoretici i pisci o glazbi čija se djela s glazbenim odlomcima tiskaju u europskim zemljama:
  - Frederik Grisogono-Bartolačić (*De Musica integritate*),
  - Bartol Đurđević (*De Turcarum ritu et caeremoniis*),
  - Luigi Bassano (*I costumi, et i modi particolari de la vita de Turchi*),
  - Pavao Skalić (*Discursus Harmonicus,* u *Enciklopediji*),
  - Frane Petris (Petrić) (*Della poetica*),
  - Nikola Vitov Gučetić (*Dialogo della belleza, Governo della famiglia, Dello stato delle Republiche*),
  - Faust Vrančić (*Dictionarium*),
  - Miho Monaldi (*Irene, ovvero della bellezza*),
  - Matija Vlačić Ilirik (*Ein buch von waren und falschen Mitteldingen*, Hamburg, 1549.)

Ostali važni podaci

- Traktat *Speculum astronomicum terminans intellectum humanum in omni scientia* (Venecija, 1507.), poglavlje *De musica integritate,* smatra se najstarijim tiskanim glazbenoteorijskim traktatom u Hrvata, autor: Federik Grisogono-Bartolačić.
- Franjo Bosanac, Hrvat iz Bosne, tiskom u Veneciji kod prvog svjetskog izdavača nota Ottaviana Petruccija objavljuje prvu knjigu kraćih kompozicija za glas i lutnju i za solo lutnju. To su prva sačuvana tiskana djela jednog hrvatskog skladatelja.
- Istranin Andrija Motovunjanin u Rimu tiska figuralnu glazbu i tablature za orgulje.
- Nadgrobni spomenik u crkvi sv. Basilija u Veneciji spominje život i djelo prvog poznatog hrvatskog skladatelja, Splićanina Mihaela Bogotića.
- Bartol Đurđević među prvima na europskome Zapadu objavljuje uz etno-sociološku problematiku, i fragmente o karakteru glazbe u osmanlijskom islamskom društvu; djelo: *De Turcarum ritu et caeremoniis,* Amsterdam, 1544.
- Luigi Basano, Zadranin, objavljuje u Rimu djelo sličnog karaktera, *I costumi, et i modi particolari de la vita de Turchi.*
- Nicolo Liburnio, možda hrvatskog podrijetla, objavljuje djelo *Occorrenze humane,* Venecija 1546.
- Creški plećmić Andrija Petris (Petrić) u Veneciji (kod izdavača A. Gardana) objavljuje 4 četveroglasna madrigala u zbirci villota Antonina Bargesa.
- Lambert Courtoys st., francuski skladatelj, započinje djelatnost u Dubrovniku. Sa sinom Henrikom i unukom Lambertom Coutoysom ml. tvori dinastiju koja je, uz madrigale Vinka komnena, ostavila jedine sačuvane kompozicije dubrovačke glazbe nastale u Dubrovniku prije potresa 1667.

- Julije Skjavetić smatra se najboljim hrvatskim renesansnim skladateljem; u Veneciji kod nakladnika G. Scotta objavljuje zbirke madrigala i moteta, te gregeske kod izdavača A. Gardana.
- Mavro Vetranović, dubrovački pjesnik, spjevao je pjesmu *Na priminutje Marina Držića, Dubrovčanina, tužba* u kojoj spominje folklorna i gradska glazbala.
- Giulio Cesare Barbetto u zbirci *Il primo libro dell´intavolatura de liuto* (Venecija, 1569.) objavljuje kronološki prvi poznati zapis jednog hrvatskog plesa: *Pavana sestra detta la Schiavonetta.*
- Benedikt Babić je možda najsvestraniji glazbenik dubrovačke renesanse: pjevač, orguljaš, graditelj orgulja, glazbeni teoretik i skladatelj; njegovi napisi o glazbi i kompozicije nisu sačuvane.
- Faust Vrančić u svome *Rječniku pet najuglednijih europskih jezika,* Venecija, 1595., prvi put sistematizirano donosi nazive pojmova i predmeta iz područja glazbene umjetnosti.
- Serafino Razzi, talijanski dominikanac, u Lucci objavljuje djelo *La storia di Raugia* u kojem donosi niz podataka o glazbenoj kulturi Dubrovnika u 2. pol. 16. st.
- Martin Benetović hrvatski je orguljaš, slikar i komediograf.
- Miho Monaldi, dubrovački pjesnik i humanist u djelu *Irene, ovvero della belleza* prvu hrvatsku estetiku glazbe.

BAROK

EUROPA (o. 1600. – o. 1750.)

- Karakteristike: tehnika komponiranja melodijsko-ritmički razvedene gornje dionice nad tzv. generalbasom (*epoha generalbasa*).
- Stil: koncertirajući (*nadmećući*): među pojedinim dionicama vlada duh nadmetanja u individualističkoj virtuoznosti i izražajnosti.
- Žanrovsko-formalni aspekti: doba velikoga glamura opere i emancipacije instrumentalne glazbe.
- Simbolika tonova – glazba shvaćana i kao govor tonova.
- Komponiranje svake skladbe prolazi kroz 4 faze:
  - 1. faza – *inventio* – pronalaženje glazbenog motiva,
  - 2. faza – *dispositio* – izgradnja i izlaganje pronađenog glazbenog motiva,
  - 3. faza – *elaboratio* – izvedba glazbenog motiva,
  - 4. faza – *decoratio* – ukrašavanje glazbenog motiva.
- Teorije koje predstavljaju posljednje izdanke antičke teorije *ethosa:*
  - *učenje o figurama* – manje cjeline koje tvore prepoznatljive i konvencijom prihvaćene tonske figure;

  - *učenje o afektima* – shvaćanje da će manje cjeline koje tvore prepoznatljive, konvenciom prihvaćene tonske figure simbolički predsavljati strasti i njihove kombinacije.
- Opera – dolazi od sintagme *opera in musica,* tj. *djela u glazbi* – uglazbljeni broj djela s područja književnosti, pokreta, sklikarstva i scena.
- Claudio Monteverdi jedan je od najgenijalnijih glazbenika svih vremena, autor opere *Orfej,* 1607.
- Ostali tvorci opera:
  - iz Italije: A. Cesti, A. Stradella, A. Scarlatti;
  - iz Engleske: H. Purcell, G. F. Händel;
  - iz Francuske: J. – B. Lully, J. – Ph. Rameau;
  - iz Njemačke: J. A. Hasse, A. Stefani, C. H. Graun;
  - iz Austrije: A. Draghi, G. Bononcini, A. Caldara.
- Instrumentalna glazba:
  - glazba za gudače (violina),
  - orkestralna glazba (suita, baletna suita, solo koncert, *concerto grosso*),
  - komorna glazba (trio sonata, crkvena i komorna sonata),
  - glazba za instrumente s tipkama (orgulje, čembalo).
- Talijanski graditelji gudačkih glazbala: obitelji Stradivari, Amati, Guarnieri (Cremona, Sj. Italija).
- Glazbu za gudače kompozirali su:
  - Talijani: Arcangelo Corelli, Antonio Vivaldi,
  - Nijemac: Johann Sebastian Bach.
- Barokni talenti za glazbala s tipkama:
  - Talijani Girolamo Frescobaldi (glazba za orgulje i čembalo) i Domenico Scarlatti (glazba za čembalo);
  - Nijemci: Buxtehude (orguljaš) i J. J. Froberger;
  - Nizozemci: J. P. Sweelinck (čembalist);
  - Francuzi: François Couperin, J.-Ph. Rameau;
  - Engezi: Th. Tallis, W. Byrd, Th. Morley, J. Dowland, J. Bull, Th. Tomkins, O. Gibbons.
- *Opera buffa,* (*komična opera*): Scarlattijeve sonate za čembalo, simfonije J. V. Stamica, G. B. Sammartinija i G. Ch. Wagenseila.

<u>Ostali važni podaci</u>

- Instrumentalni oblici baroka: suita, sonata i koncert.
- Giulio Caccini, *Nova muzika,* najstarija je zbirka ranobaroknih monodijskih skladbi.
- Lodovico Viadano, *100 crkvenih koncerata,* prvo barokno djelo u crkvenoj glazbi.
- *Orfej,* Claudio Monteverdi, najranija sačuvana operna partitura na tekst A. Striggija.
- *Syntagma musicum,* Michael Praetorius, prva je glazbena enciklopedija u 3 sveska:
  Musicae artis analecta, De organographia, Termini musici.

- Jan Pieterszoon Sweelinck, orguljaš i skladatelj iz Amsterdama, jedan od najvećih majstora fuge prije J. S. Bacha; rani predstavnik barokne instrumentalne glazbe.
- *Borba Tancreda i Clorinde* Claudija Monteverdija, prvo je djelo baroka s jasno izraženom i primijenjenom estetikom afekata u glazbi.
- Autor engleske himne *Bože, spasi kralja* je engleski skladatelj John Bull.
- Heinrich Schütz najpoznatiji je skladatelj njemačkog protestantskog baroka prije J. S. Bacha; djelo: *Symphoniae sacrae* op. 6.
- *Sveopća harmonija* jedno je od najvažnijih glazbeno-teorijskih tekstova 17. st.; autor: francuski matematičar, fizičar i filozof Marin Mersenne.
- Kazalište Teatro S. Cassiano u Veneciji prvo je svjetsko javno operno kazalište.
- Glavno djelo Girolama Frescobaldija je *Stavka za orgulje i čembalo.*
- *Musurgia universalis* najosebujnije je enciklopedijsko djelo 17. st. na području glazbe; autor: Athanasius Kircher.
- Francuski skladatelj Jean-Baptist Lully (*Bolesna ljubav*, partitura opere) prvi rabi glazbalo obou izumljeno 1650-ih u radionicama francuskih kraljevskih graditelja glazbala obitelji Hotteterre.
- Denis Gaultier je najpoznatiji francuski ranobarokni skladatelj glazbe za lutnju.
- *Svečana misa* spomenik je tzv. kolosalnog baroka u glazbi; autor: H. I. F. Von Biber ili A. Hofer.
- *Glazbeno ugađanje* djelo je Andreasa Werckmeistera koji u glazbu uvodi temperiranost.
- *Didona i Eneja* Henryja Purcella, najznačajnija je engleska opera 17. st. Henry Purcell poznat je kao orguljaš u Westminsterskoj opatiji (Westminster Abbey) i Kraljevskoj kapeli (Chapel Royal).
- U djelu Lorenza Gregorija se po prvi put spominje naziv *concerto grosso.*
- *Concerto grosso* – jedna od najvažnijih formi baroka u kojoj se mali ansambl solista *natječe* s većim ansamblom, tzv. *tutti* svirača.
- *Glazbeno predstavljanje nekih biblijskih priča* njemačkog skladatelja Johann Kunhaua, jedno je od najtipičnijih djela baroka (sadrži 6 sonata za klavir).
- *Vihuelu da mano* je zaštitni instrument Španjolske do o. 1700.
- Gitara je zaštitni simbol španjolske umjetničke i popularne glazbe.
- Dietrich Buxtehude, dansko-njemački skladatelj i orguljaš, razvio je formu *toccate* s fugom i cikluse kantata.
- Jedno od najznačajnih djela barokne instrumentalne glazbe je Op. 6 *12 Concerti grossi* Arcangela Corellija.
- Orgulje s 39 registara Adreasa Silbermana (katedrala Strasbourgh u Alsaceu, Francuska) remek-djelo su kasnobarokne sjeverne graditeljske umjetnosti.
- Schnitgerove orgulje (Crkva sv. Nikole u Hamburgu, Njemačka) ideal su visokog baroka prije Silbermanovih orgulja.

- *Umjetnost sviranja clavecina* standardni je priručnik za sviranje čembala; autor: François Couperin le Grand.
- Kraljevska glazbena akademija u Londonu (Royal Academy of Music) – prvi umjetnički voditelj je G. F. Händel.
- *Dobro ugođeni klavir* J. S. Bacha, jedno je od najvažnijih djela klavirske literature uopće.
- *Gradus ad Parnassum* je teorijski temelj katoličke crkvene glazbe sve do 19. st. (kontrapunktički priručnik); autor: austrijski skladatelj johann Josef Fux.
- Alessandro Scarlatti je glavni predstavnik napuljske operne škole, važan za rani razvitak oblika *opera seria.*
- *Četiri godišnja doba* jedno je od najpopularnijih djela umjetničke glazbe autora A. Vivaldija.
- *Prosjačka opera* najpoznatija je glazbena burleska i društvena parodija 18. st. Autor teksta: J. Gay, autor glazbe: J. Chr. Pepusch; moderna verzija *Opera za tri groša,* autor: Brecht-Weill.
- Convent Garden je znamenito, danas djelatno operno kazalište u Londonu.
- *Glazbeni leksikon ili glazbena knjižnica* prvi je glazbeni leksikon u povijesti, autor: Johann Gottfried Walther.
- Znamenita je monumentalna *Misa u h-molu* J. S. Bacha.
- Znamenita je *Missa dolorosa* Antonija Caldare.
- *Služavka gospodarica, opera buffa,* djelo je kojim je svjetsku slavu stekao Giovanni Battista Pergolesi.
- Antonius Stradivari je najznamenitiji graditelj violina u povijesti glazbe.
- Giuseppe Guarnieri (*del Gesù*) najveći je graditelj gudačkih glazbala u obitelji Guarnieri.
- *Kastor i Poluks* najuspjelija je lirska tragedija jeana-Philippea Rameaua. Epohalno djelo glazbene teorije je *Traktat o harmoniji.*
- Johann Mattheson je najveći teoretik i povjesničar glazbe 18. st. Kapitalno mu je djelo *Savršeni kapelnik.*
- *Mesija* je najpoznatije djelo oratorijskog repertoara u povijesti glazbe, autor: G. F. Händel.
- Dvorski orkestar falaškoga kneza Karla Theodora u Mannheimu najbolji je orkestar Europe u 18. st.
- Oko 1745. g. ustanovljena je simfonija djelatnošću J. V. Stamica i njegovih sinova Karela Filipa i Antonína Tadeáša, F. X. Richtera.
- Suita *Firemusic* (*Glazba za vatromet* za londonsko narodno slavlje uz Aachenski mir) najpoznatija je orkestralna suita baroka uz *Watermusic* (*Glazba na vodi*) autora G. F. Händela.

HRVATSKA (1600. – 1750.)

- 1. pol. 17. st. zlatno je doba ranije hrvatske glazbe.
- Kompozitori ranoga baroka:
    - Ivan Lukačić je dominantva stvaralačka osobnost; Šibenčanin koji veći dio života djeluje u Splitu kao gvardijan franjevačkog

samostana; ostavio je zbirku moteta *Sacrae cantiones,* Mleci, 1620.
  - Vinko Jelčić, Riječanin, živi i djeluje u Grazu i Saverneu (pokrajina Alsace, Francuska); zbirke duhovnih koncerata: *Parnassia militia,* Strasbourg (Francuska), 1622., *Arion primus* i *Arion secundus,* Strasbourg, 1628.
  - Damian Nembri, Hvaranin, naturalizirani Talijan, zbirka psalama *Brevis et facilis psalmorum,* Mleci, 1641.
  - Toma(so) Cecchini, naturalizirani Talijan, priznat kao jedan od prvih europskih kompozitora monodije duhovnog sadržaja; impozantan opus: mise, moteti, psalmi, litanije, *canzonette,* madrigali, arije, prva instrumentalna glazba (sonata) u Dalmaciji i Hrvatskoj
- Razdoblje zreloga baroka:
  - Bonaventura Holjar, korčulanski franjevac, odličan glazbenik, autor djela *Varie melodie ecclesiastiche;*
  - dubrovački kompozitori nakon potresa: Lovro Starčević, Đuro Matijašević, Marijan iz Konavala, Vladislav Menčetić.
- Prvi ozbiljni glazbeno-scenski pokušaji u Hrvataa: niz djela dubrovačkih ranobaroknih pisaca 17. st. (Junije Palmotić, *Atalanta,* Šiško Gundulić, *Sunčanica*, Antun Gleđević) očituje nazočnost instrumentalne glazbe, pjeva i plesa na način sličan koncepcijama i izvedbama pastoralnih igara, maskerada i intermedija u glazbeno-scenskim formama paralelnim s ranim operama u Italiji i Francuskoj; izvedbe takve scenske glazbe zabilježene su u Trogiru.
  - Lambert Courtoys ml., naturalizirani Francuz, poznat je kao kompozitor takve scenske glazbe;
- Ivan Šibenčanin, prvi utvrđeni hrvatski operni kompozitor; tri libreta opera izvedenih u Torinu (Italija) – *Atalanta, Leonida in Sparta* i *L´oppresso solevato.*
- Talijanski skladatelji koji su ostvarili kratkotrajni dodir s hrvatskom glazbenom kulturom:
  Gabriello Puliti (u Labinu, Puli, Pagu), Francesco Sponga-Usper (rodom iz Poreča), Gaetano de Stephanis (u Splitu).
- Ostali kompozitori:
  - Frano Divnić, šibenski prepisivač zbornika,
  - Bono Razmilović, splitski sitnoslikar i ilustrator nota,
  - Inocencije Jerković, hvarski dominikanac i orguljaš,
  - Gabrielo Pervaneo, autor violinske tablature iz Hvara, 1625., jedne od 7 danas poznatih u svijetu.
- Sjeverna Hrvatska ne daje nijedno jače kompozitorsko ime ni u 17. st.; bilježi se značajna djelatnost protureformacije koja na području glazbe ostavlja 4 značajne zbirke hrvatskih pjesama:
  - Atanazije Grgičević-Jurjević – *Pisni za najpoglavitije, najsvetije i najveselije dni svega godišća složene, i kako se u organe s jednim glasom mogu spivati, napravljene* (Beč, 1635.);
  - Nikola Krajačević – *Molitvene knjižice* (Bratislava, 1640.), *Sveti Evangeliomi* (Graz, 1651.), *Pavlinski zbornik,* 1644.

  - Grgur Mekinić, Gradišćanski Hrvat, izdao je tiskom protestantske pjesmarice.
- Glazbeno-teorijski rad 17. st.:
  - Juraj Križanić – panslavenski zanesenjak;teze *Asserta musicalia* (Rim, 1656.), poglavlje o glazbi u djelu *Politika;*
  - Juraj Alberti – Splićanin, elementarna teorija glazbe u priručniku *Dialogo per imparare con brevità a cantar canto figurato* (Venecija, 1619.), petnaestogodišnjak;
  - Đuro Baglivi – dubrovački liječnik; glazbeno medicinska raspravica o liječenju glazbom i plesom u djelu *Dissertatio I. de anatome, morsu et effectibus tarantulae* (Rim, 1696.);
  - Kristofor Ivanović – Budvanin (Budva, Crna Gora); prva povijest mletačke opere *Minerva al tavolino* (Venecija, 1681.);
- Rad na općoj (i glazbenoj) leksikografiji:
  - Jakov Mikalja – *Blago jezika slovinskoga* (Loreto-Ancona, 1649.-1651.);
  - Juraj Habdelić – *Dictionar, ili reči slovenske zvekšega ukug zebrane* (Graz, 1670.).
- Sakralne glazbene knjige pronašle su se na lokacijama kontinentalne i primorske Hrvatske u glazbenim knjižnicama i arhivima crkvenih institucija (Cres, Dubrovnik, Ilok, Klanjec, Koprivnica, Korčula, o. Košljun, Krapina, Našice, Omiš, Osor, Samobor, Sinj, Požega, Sl. Brod, Split, Stari Grad (o. Hvar), Šarengrad, Trogir, Varaždin, Virovitica, Vukovar, Zadar i Zagreb).
- Kao posebne, specifično hrvatske vrijednosti, istiu se rukopisni kantuali Konrada Potočnika i Filipa Kapošvarca.
- Tiskane i rukopisne note sačuvane su u Cresu, Dubrovniku, Omišu, Osoru, Varaždinu, Zadru i Zagrebu, i na o. Košljunu. Repertoar obuhvaća svjetovna i crkvena djela A. Corellija, N. A. Porpore, J. Ph. Rameaua, A. Scarlattija i dr.
- Barokni instrumentarij: rudimenti (ne prebogatog) inventara:
  - nekoliko glazbala iz Gradskog muzeja u Varaždinu i Muzeja za umjetnost i obrt u Zagrebu;
  - orgulje A. Weinera u Samoboru (franjevački samostan, 1738.);
- Sačuvani primjerci knjiga o glazbi stranih baroknih autora registrirani su u Dubrovniku, Hvaru, Iloku, Makarskoj, Našicama, Osijeku, Sinju, Požegi, Starome Gradu (o. Hvar) i Zagrebu; autori: J. J. Fux, G. M. Artusi, F. Tettamanzi, A. di Modona, G. Frezza dalle Grotte, Z. Tevo, F. Gasparini, G. d´Avella, J. B. De Martinis, G. Pizzati.
- Izvori glazbene ikonografije:
  - kućišta baroknih orgulja (Marija Gorica, Buje),
  - zidne slikarije pavlinske crkve u Lepoglavi,
  - reflektorij franjevačkog samostana na Trsatu u Rijeci,
  - dubrovačka isusovačka Crkva sv. Ignacija.

Ostali važni podaci

- Inocencije Jerković, *dika našega grada i čitave provincije* (hvarski kanonici o njemu); orguljaš, nepotvrđeni kompozitor i dominikanac koji je službovao u Hvar, Zadru i Dubrovniku.
- Markantun de Dominis, splitski nadbiskup, sastavio u splitskoj katedrali sastav od 6 stalnih pjevača.
- *Dusevne pesne, psalmi* je prva poznata hrvatska pjesmarica tiskana u Sv. Križu; autor: Grgur Mekinić Pythareus, gradišćanski Hrvat
- Varaždinska rukopisna zbirka skladbi za orgulje s djelima anonimnih autora, A. i G. Gabrielija, C. Erbacha i H. L. Hasslera jedina je te vrste u Hrvatskoj; zagbljenja poč. 20. st.
- *Euridica,* Venecija, 1617. – prvi prijevod tog opernog libreta Ottavija Rinuccinija s talijanskog u drugi jezik izvršio je Paskoj Primović.
- *Harmoničke skladbe,* Venecija, 1619., najvažnije djelo Talijana iz Poreča, skladatelja Francesca Sponge Uspera.
- *Dijalog za učenje s lakoćom pjevanja figuralnog pjeva* prvi je tiskani glazbenoteorijski priručnik iz hrvatskih primorskih krajeva; autor: Juraj Alberti.
- *Svete pjesme* su prvi poznati primjer hrvatskog stvaralaštva na području figuralne glazbe ranoga baroka; autor; Ivan Lukačić.
- *Tablature za violinu gosp. Gabriela Pervanea iz Hvara* mala je antologija talijanskih plesova i melodija, jedan od 7 primjera violinske tablature sačuvane u Europi.
- *Cinque messe* je najstariji postojeći primjerak instrumentalne glazbe u Dalmaciji objavljena u Veneciji 1628.; autor: Toma Cecchini.
- U Beču je 1631. g. objavljena prva hrvatska tiskana pjesmarica s notama *Pisni za najpoglavitije, najsvetije i najveselije dni sveg godišća složene,* autor; Atanazije Grgičević-Jurjević.
- U Zadru kao *magister capellae* katedralne crkve djeluje Talijan Josephus de Macerata.
- *Pavlinski zbornik,* 1644., rukopisni zbornik s pjesmaricom napjeva na hrvatskom i latinskom j., prva dosad poznata rukopisna zbirka jednoglasnih crkvenih napjeva nastalih u Hrvaskoj i za uporabu u Hrvatskoj.
- Šibenski kopist Frano Divnić kopirao je 11 crkvenih zbornika (graduala, antifonara, kantuala koji se čuvaju u Zadru i Piranu) s primjercima *cantus fractusa.*
- *Cantus fractus* – jednostavno dvoglasje koje se temelji na gregorijanskim napjevima.
- Klarise su u Zagrebu na Gradecu, u svom samostanu, otvorile prvu žensku školu 1646. g. u kojoj se podučavala barokna instrumentalna glazba.
- Juraj Križanić je najjači hrvatski glazbeni teoretik 17. st.; djela: *Glazbene tvrdnje,* Rim, 1656. – tvrdnje o glazbenoteorijskim problemima s područja akustike i načina bilježenja glazbe.
- *Sv. Ivan, trogirski biskup* (*Il S. Giovanni, vescovo di Traù*), *duhovno prikazanje* mletačkoga pisca Girolama Brusonija, izvedeno je u Trogiru.

- Tri ranobarokna madrigala dominikanca Vicenca Komnena jedni su od jedinih sačuvanih primjeraka dubrovačke glazbe prije potresa 1667. u djelu L. Miniatija *Le glorie cadute.*
- U Komiži (o. Vis) u Crkvi Blažene Gospe Gusarice, graditelj Stjepan Killarevich (Krakov, Poljska) izgradio je jedna od triju još danas sačuvanih orgulja iz 17. st. u Dalmaciji.
- Talijanski skladatelj Alessandro Poglietti autor je suite *Toccatina sopra la ribellione di Ungheria*
  (inspiriran je neuspjelom bonom Zrinskog i Frankopana).
- Dalmatinski majstor-sitnoslikar, franjevac Bone Razmilović u Splitu je dovršio remek-djela sitnoslikarske vještine – dvije knjige korala sa zabilježenim notama.
- *Memorie teatrali* je prva povijest venecijanske opere od 1637. do 1681. koju je u Veneciji objavio budvanski Hrvat, kanonik Kristofor Ivanović.
- *Passionale Croaticum* djelo je zagrebačkog kanonika Kristofora Peršića.
- *Instabilis fortunae ludus* je prvo poznato djelo zagrebačkog isusovačkog kazališta u kojem je zabilježeno izvođenje glazbenih brojeva. Izvedeno je 1693. na pozornici pred crkvom Sv. Katarine na zagrebačkom Gradecu.
- Đuro Baglivi u svome djelu *Dissertatio I. de anatome, morsu et effectibus tarantulae* govori o liječenju uboda tarantule plesom i glazbom.
- 1699. g. nabavljene su prve poznate orgulje u Osijeku nakon oslobođenja od Turaka za župnu crkvu sv. Mihovila Arkanđela u Tvrđi.
- *Osmostruna kitara* najznačajniji je zbornik crkvenih pjesama sa sjevernohrvatskoga područja objavljen u Beču 1701. g. kod L. Voigta.
- *Kratka uputa u gregorijansko pjevanje,* Beč, 1701., je pomoć za praktičnu uporabu *Osmostrune kitare;* autor: Tomo Kovačević, zagrebački kanonik.
- Bonaventura Holjar je glasoviti glazbenik, gvardijan franjevaca s o. Čiova, Korčulanin.
- Carlo Antonio Nagli je jedan od najistaknutijih inozemnih skladaelja koji su u starijim razdobljima djelovali u Hrvatskoj. Obavlja službu orguljaša u splitskoj katedrali.
- Paroha – plakat i sinopsis predstave.
- Isusovačka predstava djela *Alvarus Luna* 15. 9. 1710. najraniji je dokumentirano potvrđeni susret glazbe i scene u Varaždinu.
- Filip Kapošvarac u samostanu u Velikoj (Slavonija) ispisuje zbornik misa, requiema i drugih sakralnih napjeva bez instrum. pratnje; danas se čuva u franjevačkom samostanu u Požegi. On je i najpoznatiji hrvatski franjevački glazbenik 18. st. Ispisuje i iluminira najljepši kasnobarokni slavonski kantual s božanskim napjevima na hrvatskom i latinskom jeziku. Čuva se u franjevačkom samostanu u Našicama.

- Franjevac Franjo Vukovarac sastavio je kantual s misama i popijevkama na hrvatskom i latinskom jeziku.
- Franjevac Matija Jakobović sastavio je iz glazbene zbirke F. Kapošvaca kantual misa i latinskih popijevki. *Božićna misa* iz tog kantuala jedino je dosad identificirano Kapošvarčevo djelo. Kantual se čuva u franjevačkom samostanu u Našicama.
- Najplodniji skladatelj pretklasice hrvatskoga podrijetla je Josip Mihovil Stratico.
- *Gazophylacium* Ivana Belostenca i *Lexicon* Andrije Jambrešića dva su kapitalna rječnika hrvatskoga rječnika u kojima je zabilježeno preko 1000 hrvatskih glazbenih termina.
- Franjo Trenk, slavonski barun i *pandurski* vođa, sklada koračnicu za svoju vojnu glazbu (zurle, bubnjevi, činele) koju je sastavio po turskom uzoru i s kojom gostuje na dvoru austrijske carice Marije Terezije.
- *Théâtre de la Milice Etrangère,* Augsburg, 1742. – 1749., je znamenita zbirka bakroreza koja donosi prve izvrsne prikaze hrvatskih vojnih glazbenika i žanr-slike glazbovanja iz Vojne Krajine; autor: Martin Engelbrecht.

KLASICIZAM

EUROPA (o. 1750. – o. 1820.)

- *Klasika* – djela i stvaratelji tzv. bečke klasike u razdoblju između 1770. i 1800. g.
- Klasicizam teži preko tzv. *pomiješanog ukusa* stvoriti iz različitih europskih komponenti nadnacionalnu glazbu kao univerzalni govor čovječanstva.
- Ideali (apolonijski): sklad, jasnoća, staloženost, ravnoteža između razuma i osjećaja.
- Glazba: vedra, prirodna, dostojanstvena, značajna, s etičkim idealima. Glazba klasicizma stvorila je ideal Zapada: postojati i imati razlog za postojanje samo da bi zadovoljila estetičku potrebu.
- Cilj: što manje funkcija izvanglazbenog označavanja ili služenja.
- Forma: sonata, simfonija, gudački kvartet (najsublimiraniji oblik komornog muziciranja).
- Instrumentalna glazba prevladava nad vokalnom.
- 3 ključna skladatelja, ujedno i 3 bečka klasika: Franz Joseph Haydn, Wolfgang Amadeus Mozart, Ludwig van Beethoven.
- Simfonije ovih klasika pripremit će skladatelji Europe:G. B. Sammartini iz Milana, j. V. Stamic i F. X. Richter iz Mannheima, G. M. Monn i G. Chr. Wagenseil iz Beča.
- Instrumentarij: klavir (Hammerklavier = klavir s batićima), violončelo i klarinet.
- Značajni su skladatelji opera: Leonardo Leo, johann Adolf Hasse, Niccolò jomelli, Ch. W. Glucki, A. E. M. Grètry, (Mozart).
- *Opera seria* – velika herojska opera kasnoga feudalizma suzila je pojava komične opere (tal. *opera buffa,* franc. *comique,* njem. *Singspiel*) s majstorima: G. B. Pergolesi, G. Paisiello, B. Galluppi, (Mozart).
- Crkvena se glazba sklada uz standardni koralni repertoar.
- Misne tvorevine:

- Haydn – *Nelson-misa,*
- Mozart – *Krunidbena misa, Requiem,*
- Beethoven – *Svečana misa,*
- K. Ph. E. Bach – *Oluja i poziv.*

Ostali važni podaci

- *Querelle des buffons,* tzv. svađa bufonista, jedna je od najznamenitijih rasprava u povijesti glazbe u Parizu između zagovornika stare francuske aristokratske opere (Rameau) i novih tenedencija u komičnoj operi (J.-J. rousseau, D. Diderot).
- Johann Joachim Quantz autor je epohalnog prosvjetiteljskog priručnika o tehnici i estetici izvoditeljske prakse *Pokušaj upute za sviranje poprečne flaute.*
- *Pokušaj istinske umjetnosti sviranja klavira* jedan je od ključnih prosvjetiteljskih priručnika o izvoditeljskoj praksi, autor: C. Ph. E. Bach.
- *Pokušaj jedne temeljne škole za violinu* glavni je priručnik za razumijevanje tehnike sviranja violine i gudačkih glazbala, autor: Leopold Mozart.
- Glavni su vjesnici novog ranoklasicizma u glazbi: Domenico Scarlatti, Pergolesi, Sammartini, J. V. Stamic.
- Muzio Clementi ugledni je izdavač nota i skladatelj glazbe za klavir.
- *Glazbeni rječnik* najznačajnije je djelo francuske glazbene leksikografije 18. st.
- Giuseppe Tartini utemeljitelj je znamenite *Tartinijeve škole* (*Scuole tartiniane*), teoretik, virtuoz, skladatelj violinističkih koncerata i sonata.
- Glukisti – zagovornici reforme velike opere koju je proveo njemački skladatelj C. W. Gluck u Beču.
- Pičinisti – zagovornici tradicionalne talijanske opere, *opera seria.*
- Najznačajniji skladatelji pretklasičnog razdoblja u glazbi u području simfonije: Giovanni Battista Sammartini, C. Ph. E. Bach.
- *Opća povijest glazbe od najranijeg doba do danas,* Charles Burney, jedna je od prvih velikih sveobuhvatnih povijesti glazbe uopće.
- Georg Christoph Wagenseil jedan je od majstora bečke pretklasične simfonije.
- 1781. g. vrhunac je klasicizma u glazbi kada nastaju Haydnovi gudački kvarteti op. 33 i Mozartova opera *Otmica iz Seraja.*
- Pietro Mettastasio je najveći operni libretist 18. st.
- Giovanni Battista Viotti je najveći violinski virtuoz prije pojave Paganinija.
- *Povijest glazbe* je glazbeno-historiografski priručnik znamenitog povjesničara glazbe, teoretika, kompozitora, najpoznatijega učitelja glazbe 18. st., Giovannija Battiste Martinija.
- Baldassare Galuppi najznačajniji je skladatelj *opere buffe* (*Seoski filozof*).
- Karl Philip Emanel Bach je najznačajniji skladaelj među sinovima J. S. Bacha i najistaknutiji predstavnik *Sturm und Drang* pokreta u glazbi, *glazba treba dirati srce.*

- *Opća povijest glazbe* je početno historiografsko djelo njemačke muzikologije, autor: Johann Nikolaus Forkel.
- *Nina, ili luda od ljubavi* najznačajnija je komična opera Giovannija Paisiella.
- *Čarobna frula* prva je velika njemačka opera W. A. Mozarta.
- *Tajni brak* najznačajnija je komična opera Domenica Cimarose.
- Autor francuske himne *Marseillaise* (hrv. *Marseljeza*) je Claude Joseph Rouget de l´Isle, 1792.
- Vrhunci oratorijskog stvaralaštva u klasicizmu su djela *Stvaranje svijeta* i *Godišnja doba,* autor: Franz Joseph Haydn.
- Najveći violinski virtuoz svih vremena je Niccolò Paganini.
- *Glazbeni leksikon* je najznačajnije djelo ove vrste u klasicizmu i uopće nakon Waltherova leksikona, autor: Heinrich Christoph Koch.
- Ludwig van Beethoven autor je simfonije *Eroica.*
- *Nestašne godine* književno je djelo Jeana Paula koje će postati prototipom romantičkog spisateljskog zagovaranja umjetnosti glazbe.
- Luigi Boccherini je jedan od najvećih skladatelja klasicizma posebno značajan za razvitak komorne glazbe.
- Carl Friedrich Zelter je glava tzv. druge berlinske pjevačke škole, utemeljio je u Berlinu *Pjevačko društvo* čime započinje moderna europska kultura pjevanja; uglazbljuje Goetheovu poeziju.
- Frédérik (Fryderyk) Chopin je poljsko-francuski romantički skladatelj, pjesnik klavira, najveći majstor klavirske glazbe 19. st.
- Ernst Theodor Amadeus Hoffmann njemački je pisac i skladatelj koji glazbenim novelama i recenzijama opisuje bit romantizma u glazbi.
- Franz Liszt je mađarsko-njemački skladatelj i najveći klavirski virtuoz 19. st., izumitelj je žanra simfonijske pjesme.
- Društvo prijatelja glazbe je najvažniji model organiziranoga glazbenog života građanstva u razdoblju romantizma u germanskim zemljama. Društvo priređuje koncerte i okuplja skladatelje.
- A.-E.-M. Grétry najznačajniji je francuski skladatelj opera u stilskoj mješavini komične opere i reformirane Gluckove velike opere. Autor je historijske opere *Rikard Lavljeg Srca.*
- *Seviljski brijač,* Gioacchino Rossini, najizvođenija je opera 19. st.
- *Tiha noć, sveta noć* najomiljenija je *novokomponirana* božićna pjesma srednje Europe, autor je austrijski skladatelj Franz Xaver Gruber.

HRVATSKA (o. 1750. – o. 1830.)

- Ovo razdoblje nagoviješta preseljenje naglaska na sjeverne krajeve.
- Prije pada Dubrovačke republike 1808. g. značajnu djelatnost donose obitelji Sorkočević:
  - Luka Sorkočević – autor 8 uspjelih simfonija, tzv. pretklasičnih stilskih značajki;
  - Antun Sorkočević – Lukin sin, kompozitor komornih instrumentalnih djela.

- U Dubrovniku djeluje u to doba i prva poznata kompozitorica u Hrvatskoj, Jelena Pucić-Sorkočević, autorica solo pjesama iz 1816. g.
- Splitski skladateljski krug (od sredine 18. st.):
  - Benedetto Pellizzari – naturalizirani Talijan, autor više od 300 crkvenih djela;
  - Julije Bajamonti – nasljednik Pellizzarija na mjestu kapelnika splitske stolne crkve sv. Dujma, liječnik, polihistor, raznovrsni glazbenik, prvo ime prosvjetiteljstva u Hrvatskoj uopće, orguljaš u Hvaru i Splitu, opus: mise, moteti, prvi hrvatski oratorij *Prijenos sv. Dujma,* 1770. i *Requiem,* 1787. za Ruđera Boškovića; bavio se i pisanjem o glazbi: *Liječnik i glazba,* Venecija, 1796., prvi hrvatski glazbeni rječnik;
  - Ante Alberti, Ivan Jeličić, Marco i Giuseppe Lamperini.
- U Hvaru djeluje Josip Raffaelli, autor popularnih crkvenih djela lokalnog značaja.
- U Sinju djeluje Petar Knežević, autor *Mise u Harvatski Jezik.*
- Petar Nakić - djelatnost europskog graditelja orgulja Petra predstavlja jednu od najvećih vrijednosti hrvatske glazbene kulture u razdoblju kasnoga baroka i ranog klasicizma; o njemu se govori kao utemeljitelju mletačko-dalmatinske škole orguljarstva.
- Glazbena kultura sjeverne Hrvatske
  - varaždinski skladateljski krug:
    - Ivan Werner – orguljaš, autor prve hrvatske glasovirske sonate iz 1811.;
    - Leopold Ebner;
    - Jan Křtitel Vanhal – češki kompozitor klasičnih simfonija (neke su njegove simfonije nastale za njegova boravka u sjevernoj Hrvatskoj).
- 1788. g. u Zagrebu je utemeljena (dekretom carice Marije Terezije) prva glazbena škola s pravom javnosti.
- Johann Pleyel, brat poznatog skladatelja Ignaza, prvi je učitelj glasovira u dotičnoj školi.
- Temelji modernog hrvatskog glazbenog školstva postavljeni su otvaranjem glazbenih škola u Rijeci 1789. g. i Karlovcu 1804. g. i drugdje.
- Na glazbenokulturnom planu djeluju grofovi Draškovići u Trakošćanu, biskupsko-velikaški dvor Adama Patačića u Velikom Varadinu (danas Oradea, Rumunjska); ravnatelji njihova orkestra bili su Michael Haydn i Karl Ditters.
- 1757. g. izlazi 3. izd. monumentalnog zbornika crkvenih pjesama s jednoglasnim napjevima *Osmostruna kitara,* najvećeg i najvažnijeg zbornika te vrste u Hrvata.
- Najznačajnije osobnosti hrvatske glazbe koje djeluju u inozemstvu:
  - Amando Ivančić – pavlinski redovnik, autor crkvenih kompozicija, simfonija, divertimenta i trio-sonata;
  - Stjepan N. Spadina – *dalmatinski plemić,* autor instrumentalne glazbe koju se danas može naći sve do glazbenih zbirki omanjih mjesta u Švedskoj;

  - Josip Mihovil Stratico – Zadranin, autor simfonija, violinskih koncerata i prva violina Tartinijeva orkestra u crkvi Sv. Ante u Padovi;
  - Ivan Jarnović – znameniti europski putnik i violinski virtuoz hrvatskog podrijetla, autor instrumentalnih djela i violinskih koncerata; djelovao je u Francuskoj, Njemačkoj, Poljskoj, Švedskoj, Austriji i Rusiji; u formu violinskog koncerta je uveo romancu kao polagani stavak.
- Autori priručnika o glazbi:
  - Mihael Šilobod-Bolšić – *Fundamentum cantus gregoriani,*
  - Paolo Serra – *Introduzione armonica,*
  - Ivan Velikanović – *Uputjenja katoličanska,*
- Autori traktata o glazbi:
  - Josip Franjo Domin – *Sono campanarum,*
  - J. Bajamonti i Francesco Maria Appendini – *Notizie istorico-critiche.*
- Rječnike s glazbenom terminologijom izdaju:
  - Ardelio Della Bella – *Dizionario,*
  - Joakim Stulli – *Rječosložje,*
  - Josip Voltiggi – *Ričoslovnik.*
- Poglavlja (odlomke) s glazbenom tematikom donose:
  - Džono Rastić,
  - Alberto Fortis – *Put po Dalmaciji,*
  - Matija Antun Reljković, Grgur Ćevapović, Vid Došen, Toma Mikloušić i dr.
- Kazališna publika stvara se predstavama putujućih (pretežno talijanskih) opernih družina u Zagrebu, Varaždinu, Karlovcu, Rijeci, Zadru, Dubrovniku i Splitu.
- Za tzv. ere zagrebačkog biskupa Maksimilijana Vrhovca u Zagrebu se izvode djela svjetskoga repertoara za velike izvoditeljske ansamble, oratoriji:
  - *Sedam riječi Spasiteljevih na križu,* 1816. J. Haydna,
  - *Stvaranje svijeta,* 1821. J. Haydna,
  - *Requiem,* 1819. W. A. Mozarta.
- Nastupom znamenitog pijanista Johanna Nepomuka Hummela u Zagrebu 1815. g., započinje era gostovanja istaknutih europskih umjetnika.

<u>Ostali važni podaci</u>

- Luka Sorkočević prvi je hrvatski simfoničar.
- Djelo *Fundamentum cantus gregoriani, seu choralis* Mihaela Šiloboda-Bolšića sadrži elemente prve kratke povijesti glazbe što ju je napisao neki Hrvat.
- Petar Nakić smatra se utemeljiteljem novovenecijansko-dalmatinske orguljaške škole. Izumio je posebnu napravu, *tiratutti,* koja istodobno uključuje sve registre orgulja.

- *Introduzione armonica* popularan je priručnik s glazbenopovijesnim uvodom, o praksi pjevanja i sviranja na čembalu; autor: Paolo Serra, Hrvat.
- U Hrvatskoj na imanjima Erdödyjevih u Novome Marofu i Varaždinu boravi i djeluje češki skladatelj Jan Křtitel Vanhal.
- *Viaggio in Dalmazia* poznato je djelo talijanskog opata Alberta Fortisa. U poglavljima *O običajima Morlaka* i *Glazba i pjesništvo; plesovi i igre* izvještava o guslama, pjevanju, pjesmama, glazbalima, načinima izvođenja i dr. aspektima glazbovanja među stanovništvom Dalmatinske zagore.
- Antonio Brambilla, impresario operne družine, tiska u Dubrovniku god. 1785. prva dva operna libreta u Hrvatskoj: *Le vendimmie* V. A Canavassa i *Il conte di bell´umore* Marcella da Capue.
- *Sono campanarum promoveri potius, quam prohiberi prolusio* djelo je prirodoznantvenika Josipa Franja Domina.
- *Benedictus* za alt, dvije violine, bas i orgulje crkveno je djelo talentirano orguljaša Ivana Wernera.
- Benedetto Pellizari u razdoblju od 1753. do 1825. čini Split najvažnijim hrvatskim skladateljskim središtem (uz Dubrovnik).
- Leopold Ebner, varaždinski skladatelj, poznat je kao autor hrvatske sonate za glasovir iz 1811. g. i oratorija-kantate *Pod križem*
- Josip (Giuseppe) Zabolio je najplodniji dubrovački skladatelj 1. pol. 19. st.
- U Cartierovoj antologiji violinske glazbe 18. st. *L´Art du violon* nalaze se sonata i *capriccio* hrvatskog skladatelja, splitskog plemića Stjepana N. Spadine.
- Opera *I Filosofi immaginari* djelo je G. Paisiella.
- Antun Sorkočević skladao je *Sonatu* za klavir četveroručno. To je prva skladba te vrste u hrvatskoj literaturi za glasovir.
- U Zagrebu započinju nastupi međunarodno afirmiranih glazbenika gostovanjem češko-austrijskog glasovirskog virtuoza i skladatelja Johanna Nepomuka Hummela 1815. g.
- Popijevka *Senzo, che l´alma e´oppressa* za solo sopran i glasovir djelo je dubrovačke aristokratkinje Jelene Pucić-Sorkočević.
- Mađar Juraj Wisner-Morgenstern je glazbenik koji je u Zagrebu odigrao istaknutu ulogu u desetljeću prije ilirizma i u doba ilirskih nastojanja.
- Prva hrvatska opera *Ljubav i zloba,* 1846., djelo je Vatroslava Lisinskog, a operu je orkestrirao Juraj Wisner-Morgenstern.
- Grgur Ćevapović autor je biblijske drame *Josip, sin Jakoba patrijarke.*
- *Izbor dugovanj vsakoverstneh za hasen i razveselenje služečeh,* Zagreb, 1821., zbornik je Tome Mikloušića i jedno od najpoznatijih prosvjetiteljskih djela predilirske kajkavske književnosti.
- *Nocturno u fis-momlu* prvo je klavirsko djelo ranog romantizma u Hrvata i spada među najranije primjerke ovog tipa klavirske minijature u povijesti glazbe; autor: Ferdo Livadić, samoborski plemić. Autor je i solo pjesama i budnica među kojima je znamenita *Još Hrvatska ni propala.*

- 1826. u zagrebačkom časopisu *Luna* izlazi na njemačkom j. prva hrvatska glazbena kritika anonimnog recenzenta melodrame *Viola* s glazbom J. k. Wisnera Morgensterna.
- Tekst Stanka Vraza iz 1846. je prva prava kritika na hrvatskom j. u povodu izvedbe *Ljubavi i zlobe* V. Lisinskog.
- Musikverein je najstarija djelatna glazbena ustanova u Hrvatskoj utemeljena 18. 4. 1827. kada je i održana prva društvena glazbena priredba; kasnija imena ustanove:
  - 1847., Skladoglasja društvo zagrebačko,
  - 1861., Narodni zemaljski glazbeni zavod,
  - 1895., Hrvatski zemaljski glazbeni zavod,
  - od 1925. do danas, Hrvatski glazbeni zavod (HGZ).
- 1829. utemeljena je glazbena škola HGZ-a.
- 1916. glazbena škola HGZ-a prerasta u konzervatorij.
- 1922. konzervatorij HGZ-a prerasta u Muzičku akademiju.
- 1830. u Osijeku je utemeljeno Društvo prijatelja glazbe s glazbenom školom.
- Toma (Tommaso) Resti je kompzitor, orguljaš i violonist, od 1797. djelatan u Dubrovniku, Zadru i Splitu. Skladao je duhovne skladbe, svjetovne arije i instrumentalnu glazbu za klavir, orgulje i druga glazbala.

ROMANTIZAM

EUROPA (o. 1820. – o. 1914.)

- Romantizam je usko povezan s književnošću i filozofijom.
- Prvi promotori ideje romantizma u glazbi su njemački književnici: E. T. Hoffmann i Jean Paul, njemački filozofi Ch. F. D. Schubart, A. Schopenhauer i G. W. Hegel.
- Glazba je dovedena u vezu s izvanglazbenim sadržajima pa je veći dio glazbe podložan tzv. estetici osjećaja i izražaja.
- *Sadržaj glazbe su zvučeći pokrenute forme.* (E. Hanslick, bečki estetičar). To je najkontroverznija definicija glazbe u povijesti. Hanslick je primanje, doživljavanje i shvaćanje glazbe raslojio u 3 razine: filozofijska, osjećajna i estetička.
- Za poimanje cjeline glazbe romantizma valja pridodati rastuću sferu tipično građanske površnosti, pomodnosti i komercijalizacije na području salonske i zabavne glazbe.
- Epoha romantizma podijeljena je na 4 razdoblja:

  - 1. rana romantika (1800. – 1830.), Ludwig van Beethoven, Franz Schubert, Carl Maria von Weber, Gioacchino Rossini;
  - 2. zrela romantika (1830. – 1850.), Hector Berlioz, Frédérik Chopin, Niccolò Paganini, Felix Mendelssohn-Bartholdy, Robert Schumann;
  - 3. kasna romantika (1850. – 1890.), Johannes Brahms, Richard Wagner, Giuseppe Verdi, Anton Bruckner, Modest P. Musorgski, Pjotr I. Čajkovski, Bedřich Smetana, Antonín Dvořák, Franz Liszt i César Franck;
  - 4. moderna romantika (1890. – 1914. i kasnije), Gustav Makler, Claude Debussy, Richard Strauss, Giacomo Puccini.
- Vokalna i vokalno-instrumentalna glazba tvore jaku stavku u produkciji.
- Solo pjesma čini srž umjetnosti ranog romantika (Schubert, Mendelssohn, Brahms, Hugo Wolf).
- Opera doživljava posebno burnu sudbinu:
  - uItaliji: G. Rossini, Gaetano Donizetti, Vincenzo Bellini, Pietro Mascagni, ruggiero Leon Cavallo, G. Puccini;
  - u Rusiji: Musorgski;
  - u Fancuskoj: Georges Bizet, Charles Gounod, Jacques Ofenbach;
  - u Austriji i Njemačkoj: Otto Nicolai, Johann Strauss ml., Franz von Suppé, Karl Millöcker;
  - u Češkoj: Smetana.
- Forme instrumentalne glazbe: simfonija, koncert, sonata, klavirske minijature, simfonijska pjesma. Simfoniju predstavljaju Brahms, Dvořák, Mahler i Bruckner.
- Konkurenciji programnoj simfoniji (Berlioz, *Fantastična simfonija*) čini tzv. simfonijska pjesma – jednostavna, kraća orkestralna kompozicija.
- Skladatelji tzv. simfonijskih pjesama:
  - F. Liszt;
  - u Francuskoj: Félicien David, C. Franck, Gabriel Fauré, Paul Dukas;
  - u Finskoj: Jean Sibelius;
  - u Danskoj: Carl Nielsen;
  - u Rusiji: Milij A. Balakirev, Aleksandr P. Borodin, M. P. Musorgski, Nikoklaj A. Rimski-Korsakov, Anatolij K. Ljadov, Aleksandr K. Glazunov, Aleksandr N. Skrjabin;
  - u Češkoj: Smetana, Dvořák.
- Koncert je iznimno popularan kroz čitavu epohu. Čvrstu jezgru koncertnog repertoara čine i danas:
  - klavirski koncerti: F. Chopina, R. Schumanna, F. Liszta, J. Brahmsa, E. Griega i P. I. Čajkovskog;
  - violinski koncerti: L. Van Beethoven, N. Paganini, F. Mendelssohn-Bartholdy, Max Bruch, J. Brahms, P. I. Čajkovski, Edgar Lalo, Henryk Wieniawski;
  - za violončelo: R. Schumann, P. I. Čajkovski, A. Dvořák;

  - za klarinet i fagot: C. M. von Weber;
  - za rog: R. Strauss.
- Glasovir je najpopularnije i najraširenije glazbalo romantizma.
- Lirski glazbeni komadi: *scherzo,* preludij, nokturno.
- 6 velikana pisaca glazbe za glasovir 19. st.:
  - F. Schubert (sonate),
  - F. Mendelssohn-Bartholdy (*Pjesme bez riječi*),
  - R. Schumann (*Plesovi Davidovih saveznika, Dječje scene, Album za mladež*),
  - F. Chopin (*scherzi,* etude, preludiji, nokturna, balade, mazurke, poloneze)
  - F. Liszt (etude),
  - J. Brahms (sonate).
- Glazbu za glasovir pišu:
  - u Francuskoj: C. Franck, camille Saint-Saëns, Emanuel Chadrier;
  - u Španjolskoj: Isaac Albéniza;
  - u Norveškoj: Edvard H. Grieg;
  - u Rusiji: P. I. Čajkovski, M. P. Musorgski;
  - u Češkoj: B. Smetana, A. Dvořák;
  - u Irskoj: John Field;
  - (u Hrvatskoj: Ferdo Livadić).
- Komorna glazba:
  - forme i sastavi: gudački kvartet, kvintet, sekstet, te klavirski kvartet;
  - instrumentarij: klarinet, fagot, rog, gudački instrumenti i klavir;
  - ansambli: duo, trio, kvartet, kvintet, sekstet, septet, oktet, nonet.
  - glavni skladatelji
    - u 1. pol. 19. st.: A.-G.-L. Onslow, L. Spohr, F. Schubert, F. Mendelssohn-Bartholdy, R. Schumann;
    - u 2. pol. 19. st.: P. I. Čajkovski, Anton Rubinstein, N. A. Rimski-Korsakov, Camille Saint-Saëns, Ch. Gounod, J. Brahms, R. Strauss.
- Skladatelji sakralne glazbe (misa, oratorij, motet): Luigi Cherubini, Beethoven, Mendelssohn-Bartholdy, G. Rossini, Ch. Gounod, G. Fauré.
- Status nedodirljivih društvenih ikona stekli su sljedeći skladatelji: Paganini, Chopin, Verdi, Wagner, Liszt, Brahms, Puccini, Berlioz, Smetana, Dvořák, Grieg, Rimski-Korsakov, (Ivan pl. Zajc).

Ostali važni podaci

- Kamen temeljac virtuoznosti sviranja na violini je djelo *24 capriccia* N. Paganinija.

- *Strijelac vilenjak* je najbolja njemačka ranoromantička opera, autor: Carl Maria von Weber.
- Ciklus *Lijepa Mlinarica* je remek-djelo romantičke solo pjesme, autor. F. Schubert.
- *Dama u bijelom* je francuska komična opera, autor: François-Adrien Boïdien.
- *Muke po Mateju,* djelo J. S. Bacha.
- *Fantastična simfonija* je prvo veliko programno instrumentalno djelo 19. st., revolucionarno orkestralno djelo francuskoga skladatelja Hectora Berlioza.
- Opera *Norma* je remek-djelo talijanskog ranoramntičkog *belcanta,* autor: Vincenzo Bellini.
- *Novi časopis za glazbu* jedan je od najutjecajnijih glazbenih glasila uopće, a izlazi i danas. Robert Schumann ga je počeo izdavati.
- Opera *Lucia di Lammermor* je remek-djelo Gaetana Donizettija (tekst: Walter Scott).
- *Sveobuhvatna biografija glazbenika i opća bibliografija o glazbi* je jedno od kapitalnih djela muzikologije. Autor djela je belgijski glazbeni teoretik François-Joseph Fétis.
- *Ivan Suzanjin ili život za cara* je prva ruska romantička opera, autor: Mihail Glinka.
- Giacomo Meyerbeer je glavni predstavnik francuske ozbiljne opere 1. pol. 19. st. Djela: opere *Hugenoti* i *Prorok.*
- Balet *Giselle* je jedno od standardnih i najomiljenijih djela klasičnoga baleta; autor glazbe: Adolph Adam.
- Giuseppe Verdi je najveći majstor talijanskog melodičkog pjevanja, tzv. *belcanta.* Djela: opera *Nabucco,* prvo veliko operno djelo, zatim opere *Rigoletto, Trubadur, La Traviata, Aida, Otello, Falstaff.*
- Orkestar Bečke filharmonije je jedan od najboljih simfonijskih orkestara na svijetu. Nastao je na temelju tzv. *Filharmonijskih koncerata.*
- *Don Pasquale,* Gaetano Donizzeti, je posljednje djelo u žanru *opere buffe* u povijesti glazbe.
- *Koncert u e-molu* je najljepši i najpopularniji violinski koncert romantike; autor: Felix Mendelssohn-Bartholdy.
- *Traktat o modernoj instrumentaciji i orkestraciji* je standardno djelo za odgovarajuća područja komponiranja svih vrsta glazbe; autor: Hector Berlioz.
- Fanny Hensel, sestra istaknutog skladtelja Felixa Mendelssohna-Bartholdyja, smatra se najboljom, iako zanemarenom skladateljicom 19. st.
- Franz Liszt, tvorac je romantičkog glasovirskog virutoznog stila u glazbi i izumitelj tzv. simfonijske pjesme.
- Johann Strauss st. je ″otac valcera″.
- Najpopularniji i najprošireniji salonski komad 19. st. je klavirska skladba *Molitva djece,* poljske pijanistice i skladateljice Tekle Badarzewske-Baranowske.
- Jedno od najomiljenijih vokalno-instrumentalnih minijatura 19. st. je djelo *Ave Maria* franc. skladatelja Charlesa Gounoda.

- Najutjecajnije djelo u povijesti estetike glazbe je *O glazbeno lijepom* bečkog muzikologa i estetičara Eduarda Hanslicka.
- *Halka* je prva poljska nacionalna opera autora Stanislawa Moniuszka.
- Konzervatoriji u St. Petersburgu i Moskvi se uvrštavaju među najbolje visoke glazbene škole na svijetu.
- Temelj modernog češkog opernog stvaralaštva: 5 opernih djela Bedricha Smetane:
  Brandenburžani u Češkoj, Prodana nevjesta, Dalibor, Libuše i Dve vdovy.
- Glazbeni zaštitni znak tradicionalno-popularne bečke i srednjoeuropske glazbene kulture te najpoznatiji bečki valcer svih vremena je valcer *Na lijepom plavom Dunavu* Johanna Straussa ml.
- Jedno od najomiljenijih djela romantičke klavirske literature je koncert za glasovir i orkestar u a-molu norveškog skladatelja Edvarda Griega.
- Koncepcija baleta kao plesne drame bez teksta iznešena je u baletu *Coppélia* skladatelja Léa Delibesa.
- Bedrich Smetana napisao je ciklus simfonijskih pjesama *Moja domovina*, najpoznatija *Vltava*, remek-djelo češke romantičke instrumentalne glazbe.
- Najbolja i najpopularnija ruska romantičko-realistička opera je opera *Boris Godunov,* standardni ciklus klavirske glazbe kasnog romantizma, oboje djela ruskog skladatelja Modesta P. Musorgskog.
- Jedna od najboljih i najpoznatijih svjetskih opera uopće je opera *Carmen* francuskog skladatelja Georgesa Bizeta.
- Glavna djela prvaka njemačke romantike, Richarda Wagnera: *Tannhäuser, Lohengrin, Tristan i Izolda, Majsori pjevači, Prsten Nibelunga, Parsifal.*
- *Evgenij Onegin,* opera ruskog skladatelja Petra I. Čajkovskog. Druga glavna djela:
  simfonija *Patetična,* baleti *Labuđe jezero, Ščelkunčik.*
- Henryk Wieniawski jedan je od najglavnijih predstavnika poljskog glazbenog romantizma.
- *Barun ciganin,* jedna od najpoznatijih opereta Johanna Straussa ml.
- Poznata djela francuske glazbe 19. st.: simfonija u d-molu belgijsko-francuskog skladatelja Césara Francka i *Tri gimnopedije* pariškoga modernista Erika Satiea, te simfonijska pjesma *Šeherezada* ruskog skladatelja A. Rimski-Korsakova.
- *Concertgebouw-Orchester* u Amsterdamu, jedan od najboljih simfonijskih orkestara na svijetu.
- Remek-djela orkestralne glazbe Richarda Straussa: simfonijske pjesme *Don Juan, Veseli pothvati Tilla Eulenspiegela, Tako je govorio Zaratustra i Don Quixote.*
- Remek-djelo Pietra Mascagnija, opera *Cavalleria rusticana.*
- Remek-djelo Richarda Straussa, simfonijska pjesma *Don Juan*.
- Remek-djelo Antona Brucknera je 9. simfonija.
- *Knez Igor,* jedna je od najboljih ruskih opera Aleksandra P. Borodina.

- *I Pagliacci,* jedno od najpoznatijih djela opernog verizma Ruggiera Leoncavalla.
- *Iz novog svijeta,* jedno od široko popularnih djela romantičke simfonijske literature u 20. st. češkog skladatelja Antonina Dvoraka.
- *Faun,* najpoznatije djelo glazbenog impresionizma franc. skladatelja Claudea Debussyja (napisao i operu *Peleas i Melisanda*).
- Clara Schumann, jedna od najboljih pijanistica svojega doba, istaknuta skladateljica i supruga Roberta Schumanna.
- *Čarobnjakov učenik,* popularna simfonijska pjesma franc. skladatelja Paula Dukasa.
- Jan Sibelius najpoznatiji je finski skladatelj romantizma (remek-djelo mu je simfonijska pjesma *Finlandia*). Jedan je od posljednjih velikih tradicionalnih simfoničara 20. st.
- Aaron Copland, popularni autor tipične američke umjetničke glazbe 20. st. s utjecajima jazza i folklora (djela: orkestralna fantazija *El Salon México,* balet *Rodeo* i *Apalačko proljeće*).
- Opera *Tosca* vrhunsko je djelo opernog verizma autora Giacoma Puccinija. Autor je i drugih popularnih opera: *La Bohème, Madame Buterfly, Turandot.* Po njemu, pokojna hrvatska pjevačica Milka Trnina, najbolja je Tosca koju je ikada čuo i vidio na sceni.
- Enrico Caruso najveći je tenor prve polovice 20. st.
- Metropolitan opera u New Yorku je jedno od najvažnijih glazbenih kazališta suvremenog svijeta.
- *Jenufa,* opera češkog skladatelja Leoša Janáčeka. To je jedna od najizvođenijih opera 20. st. U spomen slavenskih apostola Ćirila i Metoda, ističe se *Glagoljska misa.*
- *Biografsko-bibliografski leksikon izvora glazbenika i glazbenih učenjaka* temeljno je glazbeno bio-bibliografsko djelo njemačke muzikologije 19. st. autora Roberta Eitnera.
- *Iberia,* ciklus španjolskog skladatelja Isaaca Albéniza, tvorca modernog španjoskog nacionalnog glazbenog stila – spoj španjolske ciganske glazbe i vlastitog virutoznog pijanizma.
- 4 najznačajnije opere Richarda Straussa: *Salome, Elektra, Kavalir s ružom, Arijadna na Naxosu.*
- *Poema ekstaze,* jedno od prvih djela ruskog glazbenog modernizma ruskog skladatelja, glasovirskog virtuoza i mistika Aleksandra N. Skrjabina.
- *Nacrt za novu estetiku tonske umjetnosti* djelo je talijanskog kompozitora i pijanista Ferruccia Busonija. To je jedan od prvih manifesta moderne glazbe 20. st.
- *100. psalam,* djelo je njem. skladatelja i orguljaša Maxa Regera, predstavnika zasićenog romantizma.
- *Tri klavirska komada,* djelo je austrijsko-američkog skladatelja Arnolda Schönberga. To je prva potpuno atonalitetna kompozicija kojom započinje najveću revoluciju 20. st. – napuštanje tonalitetnog sustava na kojem je glazba Zapada počivala kontinuirano od vremena antičke Grčke.

- *Šest komada za orkestar,* op. 6, djelo austrijskog sklad. Antona von Weberna. To je jedno od najpoznatijih djela prve faze stilskog radikalizma u europskoj umjetničkoj glazbi 20. st.
- Trupa ruskog impresarija Sergeja Djagiljeva, *Ruski baleti* djeluje u Parizu i Londonu. Odigrati će važnu ulogu u razvitku modernog baleta, scene, kostimografije iglazbe. Predstave ove trupe proslavit će istaknute skladatelje 1. pol. 20. st. (M. de Falla, M. Ravel, I. Stravinski, S. Prokofjev, A. Casella, D. Milhaud, F. Poulenc).
- Gustav Mahler, *8. simfonija* ili ″simfonija tisuća″. Nazvana tako zbog golema izvoditeljskog aparata. Tipično djelo prezasićenog kasnog romantizma.
- *Allegro barbaro* klavirsko je djelo mađarskoga skladatelja Béle Bartóka. Autor je najizvođenijeg klavirskog, komornog i orkestralnog opusa 20. st.
- *Ljetna noć na rijeci* jedno je od najpoznatijih djela engleskog glazbenog impresionizma autora Fredericka Deliusa, engl. skladatelja.
- *Posvećenje proljeća* balet je rusko-američkog skladatelja Igora Stravinskog.

HRVATSKA (o. 1830. – o. 1916.)

- Za razliku od uobičajeno prihvaćene periodizacije u zapadnoj Europi, u hrvatskim zemljama ta periodizacija zadobiva druge specifične odrednice – ritam periodizacije u 19. st. slijedit će promjene koje se događaju na društvenom i glazbeno-kulturnom planu u sjevernoj Hrvatskoj, pretežno u Zagrebu:
  - prva tri desetljeća 19. st. su klasicistička;
  - krajem 1820-ih i tijekom 1830-ih i 1840-ih dolazi do promjene senzibiliteta;
  - kompozitorsko zatišje vlada 1850-ih i 1860-ih godina;
  - nakon 1870. do početaka 1. svj. r. stvoren je temelj za suverenu i suvremenu glazbenu kulturu 20. st.;
- Rani romantizam započinje kompozicijskom djelatnošću Ferde Livadića (1822., 1830.) i trajat će do početaka 1850-ih. Većina plodova glazbene umjetnosti toga razdoblja manjega je dometa. Kompozitori tzv. ilirskoga razdoblja uglazbljuju budnice kojima žele probuditi nacionalnu svijest Hrvata, a manji dio ima i umjetničku vrijednost:
  - Ferdo Livadić, *Još Hrvatska ni propala,*
  - Josip Runjanin, *Lijepa naša domovino* (od 1890-ih će biti neslužbeno prihvaćena kao hrvatska himna).
- Ideje iliraca: zasnivanje nove hrvatske umjetničke glazbe na obilježjima narodne glazbe (po uzoru na duh romantičkih nacionalnih pokreta Čeha i Poljaka).
- Ideje iliraca su se u praksi lomile o 2 bitne prepreke:
  - površno poznavanje nacionalnog folklora,
  - slaba tehničko-zanatska spema kompozitora.

- Stvaralačke ličnosti: Ferdo Livadić, Josip Runjanin, Ferdo Rusan, Franjo Pokorny, Vatroslav Lisinski.
- Vatroslav Lisinski – začetnik modernog hrvatskog skladateljstva, utemeljitelj moderne hrvatske opere, solo pjesme, zborne i orkestralne glazbe; šikaniran cijelog života od strane prohabsburškog i mađaronskog *establishmenta* u Zagrebu; njegova djela obilježava mješavina naivnosti i duboke liričnosti; glavna djela:
  - *Ljubav i zloba,* 1845. – druga izvedena romantička slavenska opera uopće (nakon prve ruske opere *Ivan Susanjin ili život za cara* Mihaila Glinke);
  - *Porin,* praizveden 1897.,
  - vrijedne solo pjesme, zborovi, glasovirske i orkestralne kompozicije.
- Drugi važni kompzitori toga razdoblja koji pišu djela u duhu internacionalnog romantizma:
  - Juraj Karl Wisner-Morgenstern – orkestrator *Ljubavi i zlobe,*
  - Ivan Padovac – međunarodno afirmirani gitaristički virtuoz,
  - Dragutin Turány – dirigent,
  - Francesco Sabalić – Zadranin,
  - Fortunato Pintarić – franjevac.
- Važni događaji u glazbenom drštveno-organizacijskom pogledu:
  - osnutak građanskih glazbenih društava s glazbenim školama u Zagrebu (Musikverein, 1827.), Varaždinu (Musikverein, 1827.) i Osijeku (Društvo prijatelja glazbe, 1830.),
  - preseljenje kazališta u Zagrebu 1834. u novu zgradu na Markovu trgu,
  - početak glazbene kritike na njemačkom (1826.) i hrvatskom jeziku (1846.).
- Razdoblje od 1850-ih do 1870. je razdoblje značajnih pomaka na organizacijskom planu:
  - 1851. zagrebački Musikverein postaje Društvo prijatelja glazbe u Hrvatskoj i Slavoniji,
  - 1858. utemeljuju se pjevačko društvo *Zora* u Karlovcu,
  - 1861. Društvo prijatelja glazbe u Hrvatskoj i Slavoniji postaje Narodni zemaljski glazbeni zavod,
  - 1862. utemeljuje se pjevačko društvo *Kolo* u Zagrebu.
- Razdoblje nakon 1870. najvažnije je razdoblje 19. st. i svojim će duhom potrajati sve do sredine 1. svj. rata. Obilježeno je djelatnošću kompzitora, izvoditelja i znanstvenika među kojima se ističu: Vjenceslav Novak, Franjo Krežma, Milka T(e)rnina,
  - Franjo Ksaver Kuhač – utemeljitelj hrvatske muzikologije i glazbene historiografije; izdao je monumentalnu zbirku *Južno-slovjenske narodne popievke* s melodijama skupljenim od južne Austrije i Lombardije do Bugarske i Makedonije, ali pretežno u hrvatskim krajevima – time je stvorio pretpostavke za izgradnju hrvatskoga nacionalnog glazbenog stila; poznat po melografskom i folklorističkom radu; zaslužan za ustanovljenje moderne glazbenopovijesne svijeti u Hrvata svojim knjigama

Vatroslav Lisinski i njegovo doba, 1887., i *Ilirski glazbenici,* 1893.;
    - Ivan pl. Zajc – kompozitor bez premca po plodnosti u povijesti hrvatske glazbe, zabilježeno je više od 1000 njegovih opusa (pjesme, zborovi, kantate, komorna i orkestralna instrumentalna djela, crkvena glazba); najznačajniji je kao kompzitor glazbe za scenu (operete, scenske glazbe i opere); operete: *Momci na brod,* 1863., *Fitzliputzli,* 1864.: povijesna trilogija: *Mislav,* 1870., *Ban Leget,* 1872., *Nikola Šubić Zrinjski,* 1876. (hrvatska nacionalna opera); glavni mu je uzor tal. *belcanto;* organizator i pedagog – vodio je zagrebačku Operu, bio je ravnatelj i nastavnik glazbene škole Hrvatskoga zemaljskog glazbenog zavoda; ostali kompozitori Zajčeva doba: Đuro Eisenhut,Antun Stöhr, Vatroslav Kolander, Vilko Novak, Antun Vancaš;
- Ostali skladatelji ovog razdoblja:
    - Nikola Strmić – djeluje u Zadru, kompozitor violinske glazbe i opera,
    - Matko Brajša-Rašan – etnomuzikolog i kompozitor iz Istre,
    - talijanski romantički skladateljski krug: Domenico Barocci, Alberto Visetti, Giuseppe Vicentini i Eligio Bonamici.
- Tijekom Zaječva i Kuhačeva doba širom Hrvatske su podignute neke do danas značajne građevine u službi glazbene umjetnosti:
    - 1895. zgrada Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu,
    - 1876. i 1895. zgrada Hrvatskog glazbenog zavoda u Zagrebu,
    - 1885. zgrada kazališta s opernim (i dramskim) predstavama u Rijeci,
    - 1893. zgrada kazališta s opernim (i dramskim) predstavama u Splitu,
    - 1907. zgrada kazališta s opernim (i dramskim) predstavama u Osijeku.
- Ovo je razdoblje brzog razvitka pjevačkih društava (Osijek, Split, Dubrovnik, Zadar).
- 1875. osnutak Hrvatskog pjevačkog saveza
- Zborsko muziciranje postaje jednim od temeljnih stupova popularne umjetničke glazbene produkcije u Hrvatskoj.
- Iz ovog razdoblja datira pokretanje svih specijaliziranih hrvatskih glazbenih časopisa:
    - *Sv. Cecilija,* 1877.,
    - *Gusle,* 1892.,
    - *Glazba,* 1893.
- Također i pisanje i objavljivanje prvih domaćih glazbenih udžbenika (Vjenceslava Novaka):
    - *Nauk o glazbenoj harmoniji,* 1890.,
    - *Uputa u orguljanje,* 1893.
- Hrvatsko glazbeno izvoditeljstvo:
    - Ivan Padovec na gitari,
    - Franjo Krežma na violini,

  - Ilma Murska – prva među našim pjevačicama proslavljenima u Europi, Americi i Australiji,
  - Ema Vizjak de Nicolesco – nastupala je u Južnoj i Sjevernoj Americi,
  - Matilda Mallinger – pjevala je u Münchenu na praizvedbi Wagnerovih *Majstora pjevača* 1868., članica dvorske opere u Münchenu i Berlinske opere, prof. pjevanja u Pragu i Berlinu;
  - Milka Trnina – najbolja Tosca koju je za života čuo njezin kompozitor G. Puccini;
  - Josip Kašman – bariton, prvi Hrvat koji je pjevao u njujorškom Metropolitanu.
- Teorijski i estetički radovi o glazbi: Vjenceslav Novak, Vjekoslav Klaić, Ernest Kramberger, Ivan Strnad, Franjo Ksaver Kuhač – jedini profesionalni glazbeni pisac, teoretik i muzikolog, autor niza knjiga i napisa:
  - *Osebine narodne glazbe, naročito hrvatske,*
  - *Katekizam glazbe. Prva hrvatska glazbena teorija po I. C. Lobeu,*
  - *Nova glazbena struja njemačka i sadašnji talijanski kompozitori.*

Ostali važni podaci

- 1831. – 1834. vrijeme kada se u starom Amadejevu kazalištu u Zagrebu (prije preseljenja u zgradu na Markovu trgu) izvodi niz djela najsuvremenijeg opernog repertoara:
  - *Tankred i Talijanka u Alžiru* (G. Rossini),
  - *Kradljiva svraka* (G. Rossini),
  - *Sretna prevara* (G. Rossini),
  - *Mojsije u Egiptu* (G. Rossini),
  - *Vilim Tell* (G. Rossini),
  - *Zampa* (L. J. F. Hérold),
  - *Gusar* (V. Bellini),
  - *Fra Diavolo* (D. F. Auber),
  - *Nijema iz Porticija* (D. F. Auber).
- Ferdo Livadić komponirao je 1833. najznamenitiju ilirsku budnicu *Još Hrvatska ni propala dok mi živimo* na tekst i ritmički obrazac Ljudevita Gaja s inspiracijom u poljskoj rodoljubnoj pjesmi.
- *Zora bela, sunce jasno* narodna je pjesma možebitno franc. podrijetla koja je melodijom bliska pjesmi *Još Hrvatska ni propala.*
- Kristofor Stanković je novcem dobivenim na lutriji 1834. podignuo novu zgradu kazališta na Markovu trgu.
- 7. 2. 1835. prvi se put javno pjeva Livadićeva budnica *Još Hrvatska ni propala* u međučinu njem. Igrokaza *Die Magdalenengrotte bei Ogulin.* Poslije je proglašena *hrvatskom Marseljezom.*
- Nikola Udina-Algarotti je najveći hrvatski glazbeni kolekcionar svih vremena. Njegova se monumentalna zbirka danas čuva u HGZ-u.

- U zagrebačkom je sjemeništu god. 1839. utemeljeno Narodno ilirsko skladnoglasja društvo. Raspušteno je 1848., a djelatnost je obnovilo 1862., a 1868. promijenilo je ime u *Vijenac.*
- Pjevač Alberto Štriga utemeljio je Prvo lirsko glasbeno družtvo.
- U Beču je tiskana gitaristička škola *Theoretisch-praktische Guitarr-Schule* Ivana Padovca.
- Skladba *Terumbeška* Hvaranina Josipa Raffaellija ostala je popularna do danas.
- *Rimljanka s mandolinom* (ulje na platno) najpoznatiji glazbenoikonografski izvor 19. st. u Hrvatskoj najvećeg ilirskog slikara, glazbeno obrazovanog Vjekoslava Karasa.
- 1846. časnik i glazbeni diletant Josip Runjanin sklada u Glini glazbu za pjesmu *Lijepa naša domovino* na stihove Antuna Mihanovića.
- 1891. godina je velike izložbe Hrvatsko-slavonskoga gospodarskog društva prigodom koje pjesma *Lijepa naša domovino* postaje i do danas ostaje hrvatskom himnom.
- 1846. izvodi se prva hrvatska romantička opera *Ljubav i zloba*
- 1846. u Zagrebu i Samoboru na poziv stranke mađarona gostuje Franz Liszt.
- Pajo Kolarić, skladatelj i tamburaški zborovođa, utemeljio je god. 1847. prvi tamburaški zbor i tako tom hrvatskom narodnom glazbalu tursko-perzijskog podrijegla dao novu funkciju u hrvatskoj glazbenoj kulturi.
- *Napivi bogoljubnih crkvenih pisamah* značajna je zbirka pjesama koju je hrvatsko pučanstvo pjevalo u Slavoniji, Bačkoj, Banatu i Mađarskoj; autor: Marijan Jaić.
- Juraj (Giorgio) Kraljić posljednje je veće ime među starijim, u Dubrovniku rođenim, skladateljima prije pada Republike.
- Josip Kašman pjeva s uspjehom u Italiji, Španjolskoj, Portugalu, Rusiji, Poljskoj.
- 1858. utemeljeno je Zadarsko filharmonijsko društvo. 1943. prestaje s radom.
- Fortunat Pintarić, franjevački skladatelj i orguljaš, autor je opsežnog kantuala *Crkvena lira,* osim toga i niza vrijednih klavirskih i orguljaških djela.
- 1862. osnovano je u Zagrebu prvo značajno pjevačko društvo *Kolo.*
- Zagrepčanin Leopold Aleksandar Zellner priređuje u Zagrebu i Karlovcu tzv. historijske koncerte s nepoznatim, rijetko izvođenim djelima; to je organizirao i u Beču gdje je bio profesor konzervatorija, tajnik Društva prijatelja glazbe, urednik i izdavač lista *Blätter für Theater, Musik und bildende Kunst.*
- Sebastijan Sabo Franković, dubrovački je franjevac, skladatelj, sakupljač narodnih pjesama i znameniti pjevač čija su se djela uspješno izvodila u crkvama Rima i Napulja (prema svjedočanstvu Franje Račkoga.
- *Sbirka crkvenih četverospjevah* litografirana je pjesmarica zborovođe i orguljaša zagrebačke katedrale Josipa Juratović u kojoj je po prvi put obrađeno 7 napjeva iz kapitalnog zbornika 18. st., *Osmostrune kitare.*

- *La madre slava* opera je zadarskog kompozitora, violinista, milanskog đaka Nikole Strmića.
- *Zrinyi* je opera Augusta Adelburga.
- 1867. u Zagrebu je po prvi put prikazano neko scensko djelo Ivana pl. Zajca, popularna opereta *Momci na brod.*
- 1870. kada u Zagreb iz Beča dolazi Ivan pl. Zajc, u hrvatskoj glazbenoj kulturi započinje tzv. Zajčevo doba. U to doba se uzdiže razina glazbenog školovanja i organizacija glazbenog života, kvaliteta muziciranja i ukus publike te time stvaraju društveni preduvjeti za uspostavljanje moderne hrvatske glazbene kulture 20. st.
- 1870. utemeljena je prva hrvaska stalna opera.
- *Quodlibet* – neredovit koncert s vokalnim i orkestralnim ulomcima; uvodi ih Ivan pl. Zajce čime označava začetak orkestralnog muziciranja u Zagrebu (1871.).
- 1920. Zagrebačka filharmonija započinje s redovitom sezonom orkestralnog muziciranja.
- 17. 5. 1875. u Sisku je osnovan Savez hrvatskih pjevačkih društava (kasnije: Hrvatski pjevački savez). Početkom 20. st. obuhvaćat će više od stotinu pjevačkih društava i činiti temelj amaterskog vokalnog muziciranja u Hrvatskoj.
- Zgrada Hrvatskoga glazbenog zavoda u Gundulićevoj ulici u Zagrebu će do 1973. biti najbolji koncertni prostor u Zagrebu i Hrvatskoj. Izgrađena je 1876.
- 1973. g. otvorena je palača *Vatroslav Lisinski,* najbolji koncertni prostor u Hrvatskoj do danas.
- Zajčeva povijesna opera *Nikola Šubić Zrinjski* postala je glazbeni zaštitni znak narodnog samopotvrđivanja tijekom 19. i 20. st. i do danas. 1876. je praizvedena na libreto Huga Badalića.
- *Sv. Cecilija* prvi je hrvatski glazbeni časopis koji uz prekide izlazi od 1877. do danas.
- *Sejslav ljuti* opera je Đure Eisenhutha, drugi po važnosti skladatelj Zajčeve ere, kompozitor više od 200 djela, zborovođa pjevačkog društva *Kolo,* nastavnik škole HGZ-a i komorni glazbenik.
- Franjo Krežma najveći je talent hrvatske reproduktivne glazbene umjetnosti 19. st.
- Vjekoslav Klaić u Zagrebu vodi *diletantski* (amaterski) orkestar Hrvatskog sokola.
- 1884. u Splitu je utemeljeno prvo hrvatsko pjevačko društvo *Zvonimir.*
- 1885. otvorena je zgrada kazališta u Rijeci, danas Hrvatsko narodno kazalište Ivana pl. Zajca, a nekad prvo Komunalno kazalište, pa Teatro Verdi.
- *Povratak mornara* opereta je Franza von Suppéa s radnjom smještenom na o. Hvar.
- Franz von Suppé je iz obitelji belgijskoga podrijetla, prvih 20 g. života proveo u Splitu da bi u Beču nakon 1839. uz J. Straussa ml. i K. Millöckera postao glavnim skladateljem bečke operete.
- 1893. otvorena je zgrada Hrvatskog narodnog kazališta u Splitu.

- 1895. car Franjo Josip otvara novu zgradu Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu koja postaje i do danas ostaje matičnom kućom drame, opere i baleta.
- Franjo Dugan st. jedan je od petorice rodonačelnika kasnoromantičke generacije hrvatskih skladatelja djelatnih krajem i nakon Zajčeve ere. Najpoznatije djelo: *Toccata alla fuga* u g-molu za orgulje.
- 1900. Milka Trnina, najveća hrvatska operna pjevačica svih vremena, počinje nastupati u njujorškom Metropolitanu.
- *Oganj* je opera dubrovačkog skladatelja Blagoje Berse, prvo veristično djelo glazbene scene u Hrvatskoj.
- 1907. utemeljeno je Hrvatsko narodno kazalište u Osijeku s dramom i operom kao druga stalna hrvatska scena.
- Maja Strozzi-Pečić, sopranistica, majka B. Papandopula ima prvi nastup u zagrebačkoj operi 1910. Divili su joj se A. G. Matoš, Ivo Vojnović, Thomas Mann, a Igor Stravinski joj je posvetio 4 skladbe.
- Najveće hrvatske pjevačice svih vremena: Milka Trnina, Zinka Kunc-Milanov i Maja Strozzi-Pečić.
- *Hrvatske narodne popijevke iz Istre* pionirski su pothvat u skupljanju i obradi istarskog glazbenog folklora; autor: Matko Brajša-Rašan, pravnik, kompozitor i etnomuzikolog.
- *Povratak* je jednočina opera splitskog skladatelja Josipa Hatzea. To je jedno od prvih verističkih glazbeno-scenskih djela u Hrvatskoj. Praizvedena je 1911.
- Stjepan Hadrović objavljuje knjižicu *Kratka povijest glazbe.*
- *Karneval* je jedno od prvih modernističkih skladbi u Hrvatskoj, nastalo je 1913., a praizedeno 1916.; autor: Antun Dobronić.
- Dora Pejačević prva je hrvatska renomirana skladateljica, kasnoraomantičke je naravi, jedan od stvaratelja temelja moderne hrvatske komorne i koncertantne glazbe.
- 1913. nastaje klavirski koncert Dore Pejačeić, prvo djelo te vrste u hrvatskoj glazbeno-instrumentalnoj literaturi.
- 1913. nastaje i koncert za orgulje Franje Lučića, prvo djelo te vrste u hrvatskoj glazbeno-instrumentalnoj literaturi.
- Ankica Opolski (Vinkovci) jedna je od najvećih hrvatskih pjevačkih pedagog, nastavnik je pjevanja u Varaždinu, a učenici su joj: Ruža Pospiš-Baldani, Franjo Petrušanec, Vlatka Oršanić i dr.

20. STOLJEĆE – (POST)MODERNA

EUROPA (nakon 1914.)

- Ovo je razdoblje bogato zbivanjima koja se sasoje od kontinuiteta, metamorfoza i radikalnih prevrata kakvu povijest umjetničke glazbe Zapada još nije doživjela.
- Razdoblje od o. 1890. do o. 1. svj. rata je prijealazno i u njemu prevladava mješavina kasnog romantizma i modernizama različitih stilskih usmjerenja.
- Kraj 1. i tijek 2. desetljeća 20. st. donose pojave s kojima prevladava modernistički pluralitet.
- Godine između svjetskih ratova karakterizira:
    - supostojanje raznih stilskih podpravaca: impresionizam, ekspresionizam, neoklasicizam;
    - zamah prve avangarde tzv. druge bečke škole: Arnold Schönberg, Alban Berg, Anton von Webern);
    - glavnina djelatnosti glazbenih klasika 1. pol. stoljeća: Paul Hindemith, Béla Bartók, Igor Stravinski;

- zastoj zbog opterećenja epohalnim negativnim političkim zbivanjima: fašizam, nacizam, boljševizam, militarizam.

- Razdoblje nakon 2. svj. rata (od o. 1950. – o. 1980.) karakteriziraju:
  - atrofiranje neoklasicizma i impresionizma,
  - prevlast pojava druge avangarde: serijalna glazba, elektronska glazba, aleatorika, postserijalna glazba;
- Razdoblje postmoderne – krajem 1970-ih: procesi sabiranja iskustva stoljeća, preko minimalizma i tzv. nove jednostavnosti dolazi do eklektičke sinteze koja je još uvijek u tijeku.
- Glazbenu kulturu 20. st. obilježavaju pojave dotad nepoznate u povijesti glazbe europskog kulturnog kruga:
  - raskol ukupnosti glazbe na umjetničku, zabavnu i folklornu glazbu;
  - podjele unutar umjetničke i zabavne sfere;
    - umjetnička glazba: avangardisti, modernisti i tradicionalisti,
    - zabavna glazba: šansona/ kancona, jazz, pop i rock;
  - izum i razvitak snimanja i pohranjivanja tonskih zapisa (gramofonska ploča, magnetofonska vrpca, audiokaseta, kompaktna ploča (CD), videozapis);
  - izum i razvitak novih masovnih medija: film, radio i televizija;
  - uspostava *imaginarnog muzeja* (A. Malraux);
  - bogatija interakcija između glazbe europskog kulturnog kurga i izvaneuropskih glazbenih kultura na području umjetničke i zabavne glazbe;
  - proces planetarizacije glazbene kulture s europskim modelom kao ishodištem - pristajanje i ravnopravno uključivanje nekih suvremenih glazbenih kultura (Japan, Koreja, Australija, Južna Amerika) u euro-američki kulturnu krug;
- Dva i pol milenija stara načela o melodiji, ritmu i harmoniji kao strukturnim temeljima glazbene umjetnosti dovest će u pitanje okosnice dotadašnjih shvaćanja u formiranju glazbenog tkiva.
- Avangardna će usmjerenost serijalizirati niz tonskih visina, glazbene parametre, uvesti u glazbu šum (ton neodređene frekvencije), elektronski stvoren zvuk i aleatoriku..
- Svrha i predmet prizvodnje, izvođenja i primanja glazbe ne kreće se u sferi tzv. *lijepih umjetnosti* – sada je zadatak i smisao glazbe u ostvaraju kategorije istinitog, ne lijepog.
- Razdoblje do o. 1950.:
  - očitovanje stilskog pluralizma u postojanju:
    - impresionizma: C. Debussy, Maurice Ravel (Francuska), Ottorino Respighi (Italija);
    - ekspresionizma: avangardist Arnold Schönberg, neradikalni modernisti Richard Strauss i Kurt Weill;
    - neoklasicizma – nijedan se kompozitor ovome razdoblju nije predao svojim cjelovitim opusom već ga se nalazi u pojedinim djelima skladatelja poput ovih:
      - Sergeja Prokofjev, *Klasična simfonija,*
      - Igor Stravinski, balet *Pulcinella;*

reafirmiraju klasične forme koncerta, simfonije, sonate i suite (Stravinski, Hindemith, Eric Satie;
- neofoklorizma – jaka, privlačna i popularna stilska struja s uporištem u području stvaralaštva i inspiracije u srednjoj i istočnoj Europi:
    - Béla Bartók – mađarski kompozitor, najizvođeniji kompozitor umjetničke glazbe 20. st.;
    - Zoltán Kodály,
    - Igor Stravinski – u svojoj tzv. *ruskoj fazi,*
    - Léoš Jánaček – Čeh,
    - Aram Hačaturjan – Armenac.
- prve avangarde:
    - Alban Berg – Schönbergov učenik, lirik atonatolitetnosti, najbolja djela njegova opusa u 2. pol. st. prešla su prag šire popularnosti (opera *Wozzeck*);
    - Anton Von Webern - Schönbergov učenik, opus: aforističke minijature i punktualizam.

- Značajne skladateljske priloge dale su:
    - tradicija Francuske
        - francusku školu antiromantičke groteske i *ironične glazbene svakodnevice* predstavlja *Grupa šestorice* (L. Durey, Darius Milhaud, Arthur Honegger, G. Taillaferre, Georges Auric i Francis Pulenc), E. Satie, Jean Cocteau i Jacques Ibert;
    - tradicija Engleske:
        - englesku školu mješavine umjerenog modernizma, kasnoromantičke tradicionalnosti i neonacionalnih reminiscencija reprezentiraju : Arthur Bliss, William Walton, Michael Tippett i William Vaughan Williams;
    - tradicija Rusije (nakon 1917. SSSR):
        - zapljusnuo ju je val tzv. *socrealističke umjetnosti,* politički diktirane umjetne i umjetnički inferiorne jednostavnosti na bazi folklornog stvaralaštva: S Prokofjev, Dmitrij Šostakovič, Dmitrij Kabalevski, A. Hačaturjan;
    - tradicija Češke:
        - modernist Bohusav Martinů i tradicionalist Josef Suk;
    - Poljske:
        - neoimpresionist Karol Szymanowski;
    - Rumunjske:
        - neofolklorist i violinist Georges Enescu;
    - Njemačke:

        - u razdoblju nakon 1933. do 1945. dolazi do pojave tzv. *izopačene umjetnosti,* vodeći kompozitori avangardisti emigriraju iz Njemačke (A. Schönberg, Ernst Křenek, K. Weill) ili se autocenzurom prilagođuju novim prilikama (modernisti: Carl Orff, Karl Amadeus Hartmann, Wolfgang Fortner);
    - tradicija SAD-a
        - glazbenoumjetničku scenu obogaćuju imigracijom 1930-ih vodeća europska kompozitorska, izvoditeljsa i muzikološka imena; domaće snage donose američke specifičnosti koje sjevernoameričku umjetničku glazbu profiliraju kao entitet senzibilitetom različit od Europe:
            - Charles Ives, stvara vlastitu verziju atonalitetnosti, i
            - Aaron Coplan, koketira s američkom i meksičkom popularnom i folklornom glazbom,
            - Cole Porter i George Gershwin su kompzitori koji stvaraju najuspješniju glazbu, a nadahnuti su jazzom i broadwayskim popularnim kazalištem;
    - južnoslavenskih zemalja,
    - nekih skandinavskih zemalja
- Razdoblje od 1950. do 2000.:
    - stilski pluralizam: *srednji put* kao mješavina avangardizama 1. pol. st., modernizma i tradicionalizma; niz istaknutih kompozitorskih estetika (Luigi Dallapiccola, Olivier Messiaen, Samuel Barber, Benjamin Britten, Boris Papandopulo (Hrvatska));
    - Druga avangarda okuplja se oko kurseva, festivala i elektronskih studija u Darmstadtu, Donaueschingenu, Parizu, Kölnu, Milanu, Metzu, Varšavi, Zagrebu.
    - Druga avangarda donosi nove ideje i postupke: šum, serijalnost, aleatorika, preparirana glazbala, citati, kolaži, elektronska glazba.
    - Francuski inženjer Pierre Schaeffer je izumio tzv. *konkretnu glazbu* 1948.
    - John Cage, ekstremni američki avangardist, pomaknuo je granice zapadne glazbene umjetnosti u smjeru slučajnosti, neodređenosti i pratišine.
    - Citate iz drugih glazbenih djela i kolažnost sklapanja rabili su kompozitori:
      Bernd Alois Zimmermann, Luciano Berio, Maurizio Kagel.
    - Mađar György Ligeti je jedna od najjačih kompozitorskih osobnosti. Njegova kompozicija *Atmosfere* ukida tradicionalnu melodiju, harmoniju i ritam i kreće se u sferi zvučne boje.

- Talijan Luigi Nono promovira politički lijevo angažiranu glazbu na bazi avangardnosti.
- Serijalnu glazbu komponirali su K. Stockhausen, P. Boulez i dr.
- Njemački kompozitor K. Stockhausen je jedan od prvaka druge avangarde. Bavio se i problemima elektronske glazbe i tzv. prostorne glazbe.
- Argentinac Maurizio Kagel, djelatan u Njemačkoj, iskazao se kao najistaknutiji predstavnik eksperimentalnog glazbenog teatra.
- Značajne priloge ekspermimentalnom glazbenom teatru dali su i L. Berio, G. Ligeti i S. Bussotti.
- U dosluhu sa zbivanjima na llikovnom području nastaju djela tzv. minimalne glazbe (SAD) te spektar nejedinstvenih estetika tzv. postmoderne.
- Postmoderna predstavlja otklon od rigidnih avangardnih praksi koje su prevladavale u razdoblju od o. 1950. do kraja 1970-ih.
- Stanje guha postmoderne dominantna je karakteristika u umjetničkoj glazbi europskoga kulturnog kruga u 2 posljednja desetljeća 20. st.

- Sfera zabavne glazbe – njezin razvitak očituje komercijalizaciju i industrijalizaciju planetarnih razmjera; podsmjerovi zabavne glazbe (tendiraju pretapanju u postmodernoj):
  - tip tal. *kancone,* franc. *šansone,* njem. *šlagera* i američke građanske pjesme – vuku podrijetlo kao derivati ili umjetničke pjesme 19. st. (Njemačka, Austrija) ili narodne glazbe (Italija, američka country pjesma);
  - kompleks pop i rock-glazbe – njeguje i promovira anglo-američki kulturni krug od sredine 1950-ih; izvorno ga čini spoj bjelačke popularne i meksičke narodne kulture te afroameričke (crnačke) popularne subkulture; industrijski najmoćnija sfera;
  - jazz – autentična glazbeno-društvena pojava crnačkih zajednica s kraja 19. st. na jugu SAD-a; svojom izvornošću, životnošću i dinamičnošću predstavlja trajni izazov za sferu umjetničke glazbe 20. st., izvor inspiracije (I. Stravinski, E. Křenek) i kao estetička vrijednost (G. Gershwin).
- Tržišna promidžba i publika u prvi plan stavljaju izvoditelje (pjevače), skladatelji i prateći glazbenici ostaju u pozadini i otuda nam poznata imena – vrhunci u sferama tzv. zabavne glazbe:
  - izvoditelji šansona: Edith Piaf, Georges Brassens i Jacques Brel;
  - izvoditelj kancona: Domenico Modugno;
  - rock izvoditelji: Elvis Presley, John Lennon i Mick Jagger;
  - jazz izvoditelji: Louis Armstrong, Ella Fitzgerald, Glenn Miller i Duke Ellington.
- Folklorna glazba raslojena je na:
  - izvorni folklor – gubi se u većini europskih zemalja sa smanjenjem seoskoga pučanstva;
  - *novokomponirani folklor* – karakterističan za društva srednje i istočne Europe kojem se priklanjaju slojevi prvih generacija pridošlica iz sela u gradove.

Ovi su tipovi glazbe najmanje komercijalizirani i još se ostvaruju u sferi privatnosti ili specijaliziranih festivala.

- *World music* ili tzv. etnoglazba, svjetska glazba – najnovija, djelomice komercijalizirana pojava; osebujni spoj folklora i umjetničko-zabavnih pristupa i interpretacija, hibridni fenomeni analogni eklektičkim spojevima umjetničkog postmodernizma.

Ostali važni podaci

- Manuel de Falla, španjolski skladatelj, autor je simfonijskih impresija za glasovir i orkestar *Noći u španjolskim vrtovima.*
- *Klasična,* 1916./1917., je prva simfonija Sergeja Prokofjeva. Smatra se začetkom tzv. neoklasičnog stila u glazbi 20. st.
- Najbolje djelo talijanskog glazbenog impresionizma je djelo talijanskog skladatelja Ottorina Respighija, orkestralni triptih *Rimske fontane, Rimske pinije, Rimske svečanosti.*
- *Parada* je balet franc. skladatelja Erika Satiea.
- *Dvorac Modrobradog,* 1918., jedna je od najznačajnijih opera 20 st., autor: Béla Bartók (libreto: Béla Balász).
- *Trorogi šešir* je jedno od stožernih djela baletnog repertoara 20. st. Manuela de Falle.
- 1921. g. u južnonjemačkom gradu Donaueschingenu započinje festival suvremene komorne glazbe. (Tu su prvu međunarodnu reputaciju postigli hrv. skladatelji B. Širola i J. Štolcer Slavenski.)
- *Psalmus Hungaricus* jedan je kod kamena temeljaca moderne mađarske umjetničke glazbe, autor: Zoltán Kodály, jedan od vodećih europskih folklorista i glazbenih pedagoga 20. st.
- *Rapsodija u plavom,* 1924., djelo je američkog skladatelja Georgea Gershwina, prvi veliki svjetski uspjeh tzv. simfonijskog jazza.
- Gershwin je svjetsku slavu stekao kao autor opere-mjuzikla *Porgy and Bess* i orkestralne fantazije *Amerikanac u Parizu.*
- *Princ student* opereta je Sigmunda Romberga (kao dijete živo u Osijeku i Belišću), jedno od najizvođenijih djela tog žanra u 20. st. Svjetski je uspjeh postigla filmska verzija s glasom Maria Lanze.
- Maurice Martenot, francuski inženjer i izumitelj, izumio je 1924. najpopularniji elektronički glazbeni instrument, tzv. *Martenotove valove.*
- Djela *Arcana* i *Ionisation* se smatraju prvim djelima nastalim na temelju modernih akustičko-fizičkih eksperimenata, nekoj vrsti pandana kubizmu u slikarstvu, autor: američki kompozitor francuskog podrijetla Edgard Varèse.
- *Orfejene nezgode* opera su francuskog skladatelja Dariusa Milhauda. Milhaud je jedan od najjačih članova *Grupe šestorice.*
- *Ivana na lomači, Pacific 231* i *Rugby* djela su Arthura Honeggera, drugog najvažnijeg člana *Grupe šestorice.*
- *Jonny svira* popularna je opera austrijskog, kasnije naturaliziranog američkog kompozitora Ernsta Křeneka.
- 1927. prikazan je prvi zvučni film u povijesti kinematografije, film *Pjevač jazza* redatelja Alana Crosslanda s Al Johnsonom, popularnim zabavnim pjevačem u glavnoj ulozi.

- *Bolero* je jedna od najpoznatijih skladbi moderne klasične glazbe francuskog skladatelja Mauricea Ravela.
- 31. 8. 1928. u Berlinu je praizvedena *Opera za tri groša* njemačkih ljevičarskih autora Berta Brecha i Kurta Weilla koja predstavlja najuspjeliju njemačku društveno-kritičnu satiru na glazbenoj pozornici predhitlerovske ere.
- *Glazbeno djelo i problem njegova identiteta* poljskog filozofa Romana Ingardena jedna je od kapitalnih estetičkih inovacija u misli o glazbi 20. st.
- Sredinom 1930-ih u SAD-u se afirmira jazz glazba nastala u 19. st. kao narodna zabavna glazba crnaca iz New Orleansa (savezna država Louisiana, SAD).
- Podstilovi jazz glazbe:
  - *ragtime* – klavirski stil od 1870-ih,
  - *negro spiritual* – crnačka duhovna pjesma s juga SAD-a,
  - *blues (blue devils)* – izvorno melankolična vokalna, kasnije i instrumentalna glazba,
  - *dixieland* – bjelačko oponašanje u ansamblima 1900. – 1920.,
  - *Chicago stil* – miješani crno-bijeli sastavi s tzv. vrućim solima i intonacijom (1920. – 1930.),
  - *swing* – njujorški tzv. big band, simfonijski jazz (1930. – 1940.),
  - *bebop* – rastrojena intelektualnost, improvizacije u tzv. *jam-sessions* (1940. – 1950.),
  - *cool jazz* – smireni komorni jazz (1950. – 1960.),
  - *free jazz* – spoj jazza i moderne umjetničke glazbe (1960. – 1970.),
  - *electric jazz* – elektronika pod utjecajem rocka.
- Sergej Rahmanjinov je ruski kompozitor i koncertni pijanist koji se u SAD-u izvrsno uklopio u novi holivudski trend zvučnog filma.
- Edith Piaf (1915. – 1963.) (pravim imenom Giovanna Gassion) najveća je legenda francuske šansone 20. st. Karijeru je započela 1935.
- Šansonijeri koje je E. Piaf potpomogla: Yves Montanda, Georges Moustaki.
- Veliki interpreti francuske šansone: Jacques Brel, Georges Brassens, Charles Aznavour, Juliette Greco i dr.
- Violinski koncert Albana Berga, posvećen *uspomeni jednog anđela* (povodom smrti osamnaestogodišnje Manon, kćeri Alme Mahler i Waltera Gropiusa) smatra se remek-djelom tzv. dvanaesttonske glazbe, dominantne skladateljske tehnike prve avangarde 20. st.
- Samuel Barbero jedan je od najboljih američkih autora umjereno-modernističkog neoromantičkog usmjerenja 20. st. (*Adagio* – 2. stavak gudačkog kvarteta).
- *Peća i vuk,* 1936., je simfonijska basna za djecu Sergeja Prokofjeva, najpopularnije djelo klasične glazbe za djecu 20. st.
- 1936. održan je prvi koncert Palestinskog simfonijskog orkestra u Tel Avivu (Izrael), dirigira Arturo Toscanini u znak protesta protiv progona Židova u Njemačkoj.

- *Carmina burana,* 1937., jedno od najpopularnijih djela umjetničke glazbe 20. st. Carla Orffa.
- 1938. je američki avangardni umjetnik John Cage izumio tzv. *preparirani glasovir.*
- 16. 1. 1938. održan je prvi jazz koncert (Benny Goodman) u koncertnoj dvorani Carnegie Hall u New Yorku.
- *Concierto de Aranjuez,* 1939., najpopularniji je gitaristički koncert svih vremena, autor: Joaquín Rodrigo.
- Glavni obnovitelji ugleda španjolske umjetničke glazbe 20. st.: J. Turin, I. Albéniz i Joaquín Rodrigo.
- *Poetika glazbe* Igora Stravinskog jedan je od ključnih uvida u estetiku umjetničkog stvaralaštva 20. st.
- Dmitrij Šostakovič je autor jednog od najznačajnijih umjereno modernističkih opusa u umjetničkoj glazbi 20. st. Skladao je 7. simfoniju, *Lenjingradsku,* apoteozu ruskog otpora nacističkoj invaziji Rusije i patnji naroda u opkoljenom Lenjingradu.
- *Oklahoma* je mjuzikl Richarda Rogersa i Oscara Hammersteina II.
- Glenn Miller je američki trombonist koji je utemeljio svoj *Big Band* s karakterističnim mješovitim zvukom plesne i jazz glazbe što će nakon 2. svj. rata postati zvučnim simbolom američkog životnog stila sredine 20. st.
- *Turangalîla* je simfonija francuskog skladatelja Oliviera Messiaena. Simfonija je napisana na sanskrtske tekstove i jedno je od značajnih djela europske umjetničke glazbe 1. pol. 20. st.
- 1. simfonija, *Pokušaj jednog requiema,* djelo je njemačkog skladatelja Karla Amadeusa Hartmanna.
- Pierre Schaeffer, franc. inženjer i skladatelj, utemeljuje u Parizu *Grupu za istraživanje konkretne glazbe.*
- Tzv. *konkretna glazba* – pravac koji se u 2. pol. 20. st. bavi elektronskom transformacijom šuma, i stroja *phonogene* koji prenosi zvuk u svaki registar. Izumitelj joj je Pierre Schaeffer.
- *Filozofija nove glazbe* važno je djelo njemačkog filozofa, sociologa i kompozitora Theodora W. Adorna, manifest druge glazbene avangarde 20. st.
- *Glazba u povijesti i sadašnjosti,* 1949.-1968., gl. ur. je Friedrich Blume, dotad je najveća muzička enciklopedija u svijetu.
- *Zatočenik* je glavno djelo najistaknutijeg talijanskog skladatelja umjereno modernističke orijentacije Luigija Dallapiccole.
- 1951. g, u Kölnu je Herbert Eimert utemeljio prvi njemački elektronski studio koji će postati istaknutim svjetskim punktom za istraživanja i eksperimente na području elektronske glazbe.
- *Čekić bez gospodara* jedno je od najznačajnijih glazbenih djela 2. pol. 20. st., autor: franc. skladatelj Pierre Boulez.
- Charles Ives smatra se jednim od rodonačelnika američke i svjetske avangardne glazbe 20. stoljeća.
- 1954. američki pjevač *crooner* Bing Crosby nastupio je u filmu *Bijeli Božić.* To mu je uz ostale nastupe i ploče donijelo reputaciju pjevača zabavne glazbe koji je prodao najviše *single* ploča u povijesti medija gramofonske ploče.

- Frank Sinatra, pjevač i glumac, jedini je koji je ponovio Crosbyjev uspjeh na američkom i međunarodnom planu u tom žanru.
- Herbert von Krajan jedan je od najvećih dirigenata 20. st. koji je svojedobno bio na čelu orkestra Berlinske filharmonije kao njezin šef dirigent. On ostaje zapamćen kao prvi veliki organizator snimanja na gramofonske ploče pojedinih integralnih skladateljskih simfonijskih opusa.
- *My Fair Lady* je mjuzikl Fredericka Loewea prema *Pygmalionu* G. B. Shawa. To je jedan od najvećih uspjeha u povijesti ovog žanra.
- 1956. američki pjevač Elvis A. Presley snima za kompaniju *RCA Victor* svoju prvu ploču *Heartbreak Hotel.* Ubrzo će postati prvi pop pjevač planetarne slave u idiomu tzv. *rock´n´roll* glazbe i plesa.
- *Rock´n´roll* je osebujan komercijalan spoj bluesa i countryja.
- *Il canto sospeso,* 1956., jedno je od najpotresnijih i najuvjerljivijih djela nove glazbe 2. pol. 20. st. talijanskog avangardnog kompozitora Luigija Nona. Djelo je nastalo prema tekstovima oproštajnih pisama na smrt osuđenih boraca otpora u 2. svj. ratu.
- *Nad mostom Hirošime,* 1962., jedno je od primjernih djela tzv. angažirane glazbe gdje se u avangardnom idiomu uglazbljuju političke ideje izražene tekstom, autor: Luigi Nono.
- *Varšavska jesen* festival je avangardne glazbe osnovan 1956. u Varšavi (Poljska). Uz zagrebački Biennale suvremene glazbe postat će najvažnijim festivalom nove glazbe u srednjoj i istočnoj Europi.
- *Achorripsis* je djelo grčko-francuskog arhitekta i skladatelja Iannisa Xenakisa.
- Karlheinz Stockhausen je najistaknutiji njemački avangardni skladatelj 2. pol. 20. st. Djelo: *Pjev mladića,* 1956./1957., na biblijski tekst iz 3. knjige o Danijelu za 5 grupa zvučnika s kombinacijama pjevanih tonova i njihovih elektronskih transformacija kao jedno od ishodišnih djela svojega žanra.
- *Harmonija svijeta* opera je njemačkog skladatelja Paula Hindemitha. To je posljednja glazbena reminiscencija pitagorejsko-keplerovske koncepcije o glazbi sfera.
- *West Side Story (Priča sa zapadne strane)* jedan je od najboljih i najpopularnih mjuzikala 2. pol. 20. st. Leonarda Bernsteina. 1957. taj se mjuzikl praizvodi na njujorškom Broadwayu.
- 1957. utemeljen je britanski vokalno-instrumentalni sastav *The Beatles (Kukci).* Do 1960. djeluju pod imenom *The Quarrymen (Radnici u kamenolomu).* To je najpoznatija grupa svjetske pop glazbe 2. pol. 20. st (vodeće su ličnosti skladatelj i pjevač John Lennon te pjevač Paul McCartney).
- U talijanskom gradu Spoletu je američko-talijanski skladatelj Gian Carlo Menotti utemeljio *Festival dvaju svjetova* kasnije proširen na Charleston (savezna država Južna Karolina, SAD).
- *Plavo obojeno plavim* pjesma je kojom na festivalu u Sanremu (Italija) pobjeđuje pjevač i glumac Domenico Modugno, najpoznatiji predstavnik tal. kancone 2. pol. 20. st.
- Predstavnici talijanske kancone uz Modugna: Claudio Villa, Claudio Mina, Claudio Milva, Sergio Endrigo, Gino Paoli.

- *Na sceni* je djelo argentinsko-njemačkog avangardnog skladatelja Maurizija Kagela. To je njegovo prvo djelo tzv. *instrumentalnog kazališta* u kojem rabi kolaž, parodiju i multimedijalna sredstva.
- *Threnos. Žrtvama Hirošime* djelo je istaknutog poljskog avangardnog skladatelja Krzysztofa Pendereckog. To je jedno od prvih djela postserijalne glazbe s uporabom tehnika *clustera* i aleatorike.
- 1960. utemeljen je britanski vokalno-instrumentalni sastav *The Rolling Stones (Kotrljajuće kamenje),* jedna od dviju najpoznatijih grupa pop glazbe 2. pol. 20. st. (vodeće je ličnost sastava pjevač Michael Philip, alias Mick Jagger).
- Georgi Tutev je najistaknutiji predstavnik avangarde u bugarskoj glazbi 2. pol. 20. st.
- Najizvođenija kompozicija engleskog kompozitora Benjamina Brittena je *Ratni rekvijem* sastavljenu na tekstove engleskog pjesnika Wilfreda Owena.
- Francis Poulenc je jedan od kultiviranih konzervativnih eklektika francuske škole 1. pol. 20. st.
- Luciano Berio je jedan od glavnih zastupnika tehnike citata i kolaža u glazbi 2. pol. 20. st.
  Njegova skladba *Sequenza III* pomaknula je zahtjeve mogućnosti izvođenja i izražajnosti ljudskog glasa.
- 1965. u Madridu je utemeljen prvi španjolski elektronski studio Luis de Pablo. On je kasnije najistaknutiji španjolski kompozitor elektronske glazbe (djelo *Heterogéneo).*
- *Basaridi* je opera, remek-djelo njemačkog kompozitora Hansa Wernera Henzea, naturaliziranog Talijana.
- 1967. je na glazbenoj off-sceni New Yorka postavljen mjuzikl *Kosa,* amblematično glazbenoscensko djelo generacije američke mladenačke hipi (hippy) supkulture i pokreta protiv rata u Vijetnamu. Autori mjuzikla su G. Ragni i J. Rado, a glazbe: G. McDermot.
- 1968. održan je u Woodstocku (SAD) legendarni rock koncert s oko pola milijuna posjetitelja. To je najposjećenija glazbena priredba svih vremena kao apoteoza rock glazbe i hipijevskog svjetonazora.
- *Kardiofonija* je djelo švicarskog kompozitora Heinza Holligera.
- *Isus Krist Superstar* i *Mačke* megahitovi su u žanru mjuzikla britanskog kompozitora Andrewa Lloyda Webera, najuspješnijeg autora mjuzikla 2. pol. 20. st. Spomenuti su mjuzikli na scenu postavljeni u razdoblju od 1971. – 1982.
- Sylvano Bussoti je jedan od najkontroverznijih kompozitora 2. pol. 20. st., sklon anarhističkom esteticizmu. Poznata je njegova romantička melodrama *Lorenzaccio.*
- Einojuhanio Rautavaara je istaknuti finski kompozitor, jedan od glavnih predstavnika postmoderne u Finskoj. Autor je djela *Cantus arcticus* (nazvano i *koncert za ptice i orkestar*) s dijalozima orkestra i magnetofonskih snimaka arktičkih ptica.

- Pablo Casals španjolski je violončelist koji je najzaslužniji za popularizaciju violončela kao solističkog glazbala u umjetničkoj glazbi 20. st.
- Alois Hába je prvi i najpoznatiji zagovornik komponiranja s mikrointervalikom (podjelom cijelog tonskog stepena na 4, 5 ili 6 dijelova).
- Maria Callas (1923. – 1977.) (pravim imenom Maria Kalogeropoulos), grčko-američka pjevačica, najveća je sopranistica 2. pol. 20. st.
- Mstislav L. Rostropovič je (nakon P. Casalsa) najveći violončelist 20. stoljeća.
- *Einstein na plaži* opera je američkog skladatelja Philipa Glassa, skladatelja opera, plesne, filmske i kazališne glazbe.
- *Coro* je kompozicija talijanskog skladatelja Luciana Berioa, njegovo najimpresivnije i najjače koncertno djelo za 40 glasova i instrumente na tekstove Pabla Nerude i narodne priče.
- *Treća simfonija (Žalobne pjesme)* i *Koncert za čembalo op.40* je remek-djelo tzv. minimalizma poljskog skladatelja Henryka Mikolaja Góreckoga (smatra se jednim od najoriginalnijih skladatelja posljednje trećine 20. st.).
- Najvažniji poljski skladatelji 2. pol. 20. st.: Górecki, Lutoslawski i Penderecki.
- Wolfgang Rim, istaknuti stvaralac na području umjetničke glazbe čiji će opus pridonijeti transformaciji glazbenog senzibiliteta krajem 1970-ih iz idioma *nove glazbe* u tzv. *novu jednostavnost* – jedan od podpravaca moderne.
- Fernando Lopes-Graça je istaknuti portugalski skladatelj. Njegova su djela nastajala pod utjecajima portugalskog folklora (*Requiem za žrtve fašizma u Portugalu*).
- *Groveov leksikon glazbe i glazbenika,* London, 1980., dosad je najveća glazbena enciklopedija u povijesti, gl. ur.: Stanley Sadie.
- Carl Dahlhaus je vodeći muzikolog 2. pol. 20. st. Voditelj je izdane serije od 12 knjiga *Novog muzikološkog priručnika.*
- Arvo Pärt je istaknuti estonski skladatelj, kultna je figura tzv. *new age* krugova.
- Vinko Globokar je francusko-slovenski kompozitor i trombonist visoke međunarodne reputacije. Najbolje mu je djelo *Emigranti.*
- 1984. na tržište izlazi drugi album pjesama *Like a Virgin (Poput djevice)* američke pjevačice Madonne (alias Madonna Louise Veronica Ciccone). Tijekom 1980-ih i 1990-ih će se putem ploča, videa, filmova i svjetskih turneja afirmirati kao najuspješnija žena u povijesti pop glazbe.
- *Pjevajuće drvo* je opera Erika Bergmana, prvi finski modernist nakon J. Sibeliusa.
- Andres Segovia je španjolski gitaristički virtuoz. Najzaslužniji je umjetnik što je klasična gitara postala moderni koncertni instrument u klasičnoj glazbi 20. st.
- Dmitri Kabalevski je jedan od prvaka sovjetske glazbene kulture i ideologije.

- *Iz života kukaca* naziv je opere Jána Cikkera po romanu K. i J. Čapeka.
- Astor Piazzola je argentinski skladatelj koji je svojim opusom, američkim i europskim turnejama svojih ansambala afirmirao tzv. novi tango, specifičan i svjetski popularan spoj tradicionalnog, modernističkog i satiričkog.
- Romualds Kalsons je najistaknutiji latvijski kompozitor 2. pol. 20. st.
- 1991. otvoreno je najmodernije operno kazalište svijeta s 3 kazališne dvorane različite veličine), *Opéra Bastille* u Parizu.
- Sofia Gubajdulina je istaknuta ruska skladateljica tatarskog podrijetla, dugo politički potiskivana u SSSR-u. Danas se smatra jednom od najizvornijih glazbenih stvarateljica 2. pol. 20. st.
- 1991. u Karakalinim termama u Rimu prvi put zajedno nastupaju tri najveća tenora današnjice, Luciano Pavarotti, Placido Domingo i José Careras.
- Roman Haubenstock-Ramati austrijski je skladatelj poljsko-židovskog podrijetla.
- Gottfried von Einem je jedan od najvažnijih austrijskih skladatelja i velikih europskih *modernih tradicionalista* 20. st.
- Michael Tippett, R. Vaughan Williams i B. Britten su vodeći tradicionalisti engleske glazbe 20. st.
- *Orkestralni stavci* op. 19 djelo je najistaknutijeg suvremenog islandskog kompozitora Haflidija Hallgrimssona.
- Anatol Vieru je vodeći moldavski skladatelj 2. pol. 20. st.
- Yehudi Menuhin je jedan od najznamenitijih glazbenih izvoditelja i humanista 20. st.

HRVATSKA (1916. – 2000.)

- Izuzetno razdoblje u povijesti hrvatske glazbe i njezine glazbene kulture.
- Karakteristike razdoblja:
  - profesionalizacija umjetničkoga života,
  - preslojavanje,
  - sinkronost,
  - pluralitet stilskih različnosti,
  - 2 radikalna raskola (1916. i 1961.),
  - niz evolucijskih tijekova.
- Ovdje vlada generacija kompozitora rođenih 70-ih i 80-ih godina 19. st. koja uzdiže hrvatsko glazbeno stvaralaštvo na području umjetničke glazbe na stilsku i tehničku razinu europskoga kasnog romantizma:
  - Blagoje Bersa – majstor instrumentacije,
  - Josip Hatze – veliki iliričar i vokalist,
  - Dora Pejačević – kasnoromantičarka,
  - Franjo Dugan – dotadašnji najbolji hrvatski orguljaš i polifoničar,
  - Vjekoslav Rosenberg-Ružić – pedagog.

- Generacija kompozitora novog nacionalnog smjera koja stasa u 2. desetljeću 20. st.:
  - Antun Dobronić – ideolog generacije zastupnika nacionalnog smjera, dotaknuo sva instrumentalna i vokalna područja,
  - Ivan Matetić Ronjgov – istarski zborski folklorist,
  - Fran Lhotka – naturalizirani Čeh, *pionir suvremenog baleta u Hrvatskoj,*
  - Krsto Odak – folklorist i polifoničar koji se istaknuo na području komorne i orkestralne glazbe,
  - Božidar Širola – muzikolog, pisac prve relevantne povijesti hrvatske glazbe,
- Folkloru se priklanjaju:
  - Franjo Lučić – teoretik i pedagog,
  - Rudolf Matz – violončelistički pedagog svjetske reputacije,
  - Krešimir Baranović – veliki majstor baleta i solo pjesme,
  - Ivo Tijardović – Splićanin, autor omiljenih opereta,
  - Jakov Gotovac – Splićanin, kompozitor najpoznatije hrvatske komične opere *Ero s onoga svijeta,*
  - Josip Štolcer Slavenski – osebujni folkloristički modernist,
- Kao zasebne vrijednosti stoje:
  - Ivo Parać – kasnoromantički lik, pjesnik i nacionalni preobraćenik, poklonik vokalne lirike,
  - Božidar Kunc – pjesnik klavirskoga sloga.
- Generacije kompozitora čije stvaranje pripada u razdoblje nakon 2. svj. rata:
  - obilježje razdoblja: paralelizam i pluralizam estetičkih usmjerenja i uvjerenja;
  - kompozitori koji su trajno komponirali u okvirima tonalitetnosti:
    - Boris Papandopulo – ,
    - Slavko Zlatić – istarski folklorni minijaturist i zborovođa,
    - Ivan Brkanović – pobornik nacionalnog smjera, individualac na području glazbene scene i orkestra,
    - Bruno Bjelinski – žovijalni internacionalist, glavni predstavnik koncertantne glazbe i dječjega glazbenog kazališta u Hrvatskoj,
    - Stjepan Šulek – neoromantičar do eklektičnosti, najveći majstor instrumentiranja što ga je dosad dala hrvatska glazba,
    - Silvije Bombardelli – živući ljevičarski neorealist, tradicionalist, dirigent, publicist i organizator,
    - Zoran Juranić – živući tradicionalist, dirigent, uspješni oživljavatelj hrvatskebaštine 18. i 19. st.
  - Kompozitori koji su polaganije doživjeli vlastiti stvarački obrat:
    - Milo Cipra – meditativni intelektualac, majstor komornog instrumentalnog sloga,
    - Natko Devčić – logički konstruktivist, opus: istarski neofolklor, masovne pjesme, elektronske kompozicije,
    - Branimir Sakač – istraživatelj i eksperimentator,

        - Anđelko Klobučar – živući vehementni orguljaš i umjereni modernist u glazbi za orgulje, komornoj i orkestralnoj glazbi.
    - Korifeji hrvatske glazbene avangarde 2. pol. 20. st.:
        - Milko Kelemen – živući međunarodni poznati i priznati utemeljitelj zagrebačkog Biennala suvremene glazbe,
        - Ivo Malec – živući briljantni francuski đak,
        - Stanko Horvat – najistaknutiji živući spajatelj tradicionalnih korijena i suvremenog senzibiliteta,
        - Petar Bergamo – živući profinjeni mediteranki kolorist,
        - Ruben Radica – živući postveberijanac, francuski đak i cerebralist,
        - Bogdan Gagić – živući nekadašnji glasovirač i kompozitor glasovirske glazbe serijalnog profila,
        - Dubravko Detoni – živući kontroverzni eksperimentator i voditelj ansambla *Acezantez,*
        - Igor Kuljerić – živući empirist sklon zborskim, orkestralnim i scenskim formama,
        - Davorin Kempf – živući robusni i hermetički njemački đak.
    - Kompozitori djelatni unutar estetičkog obzorja avangarde i/ ili od 1980-ih i postmoderne:
        - Silvio Foretić – djeluje u Kölnu kao radikalni i duhoviti sljedbenik argentinsko-njemačkog avangardista Mauricia Kagela,
        - Marko Ruždjak – lirik postromantičke senzibilnosti,
        - Franjo Parać – vibrantni mediteranski postmodernist i najizvođeniji suvremeni hrvatski kompozitor srednje generacije.

      Slijedi mlađa grupa afirmiranih kompozitora – učenika iz klase Stanka Horvata na Muzičkoj Akademiji u Zagrebu.
        - Ivo Josipović – eklektik postmodernog senzibiliteta,
        - Berislav Šipuš – klasični avangardist,
        - Mladen Tarbuk – rigidni i komplicirani konstruktivist i dirigent,
        - Srđan Dedić – kompozitor raspoloženja s iskustvom u filmu, jazzu i pop-glazbi, međunarodno nagrađivan,
        - Zlatko Tanodi – učenik M. Cipre,
        - pripadnici mlađih generacija: Srećko Bradić, Sanja Drakulić, Olga Jelaska, Dalibor Bukvić, Sanda Majurec Zapata, Vjekoslav Nježić, Krešimir Seletković.
- Nakon raspada Jugoslavije i osamostaljenja Hrvatske 1991., na planu umjetničke glazbe dosad se dogodilo niz promjena.
- Skladbe F. Paraća, Ž. Brkanovića, M. Ruždjaka, A. Klobučara, M. Kelemena i dr. inspirirane su ratnom atmosferomo straha, otpora i nade.
- Programi masovnih medija doživljavaju radikalne zahvate:
    - intenzivnije izvođenje hrvatske umjetničke i zabavne glazbe,

  - utemeljenje značajnog Simfonijskog puhačkog orkestra Hrvatske vojske 1993. g.
- Najistaknutiji izvoditelji 20. st.:
  - dirigenti: Nikola Faller, Lovro pl. Matačić, Friedrich Zaun, Milan Sachs, Milan Horvat, Pavle Dešpalj, Krešimir Šipuš, Berislav Klobučar, Nikša Bareza, Zoran Juranić, Vjekoslav Šutej, Mladen Tarbuk;
  - pjevači: Maja Strozzi-Pečić, Zinka Kunc-Milanov, Anka Koščević-Badalić, Tomislav Neralić, Vladimir Ruždjak, Sena Jurinac, Marijana Radev, Ančica Mitrović, Ruža Pospiš-Baldani, Dunja Vejzović, Krunoslav Cigoj, Lidija Horvat-Dunjko;
  - violinisti: Zlatko Baloković, Zlatko Topolski, Ljerko Spiller, Tonko Ninić, Radovan Lorković, Anđelko Krpan;
  - violončelisti: Antonio Janigro, Valter Dešpalj, Monika Leskovar;
  - glasovirači: Melita Lorković, Branka Musulin, Ranko Filjak, Darko Lukić, Jurica Muraj, Stjepan Radić, Pavica Gvozdić, Vladimir Krpan, Ivo Pogorelić;
  - fagotist Rudolf klepač,
  - hornist Radovan Vlatković;
  - gitaristi: Darko Petrinjak, Istvan Römer i Ana Vidović;
  - udaraljkaš Igor Lešnik.
- Najveći glazbeni pedagozi 20. st. koje je slijedila plejada učenika i nastavljača koji su činili internacionalno poznate zagrebačku violinsku i klavirsku školu:
  - za violinu: Vaclav Huml;
  - za glasovir: Svetislav Stančić;
  - za violončelo: Rudolf Matz, Antonio Janigro;
  - za kompoziciju: Blagoje Bersa, Stjepan Šulek.
- Značajni (etno)muzikolozi: Božidar Širola, Dragan Plamenac, Pavao Markovac, Vinko Žganec, Josip Andreis, Krešimir Kovačević, Albe Vidaković, Ladislav Šaban, Lovro Županović, Ivan Supičić, Jerko Bezić, Dubravka Franković, Koraljka Kos, Bojan Bujić, Eva Sedak, Stanislav Tuksar, Nikša Gligo, Sanja Majer-Bobetko, Grozdana Marošević, Vjera Katalinić, Svanibor Pettan, Ennio Stipčević, Katarina Livljanić te niz drugih.
- Današnji izvoditeljski ansambli:
  - 4 opere: Zagreb, Osijek, Rijeka, Split;
  - jedno kazalište za operetu i mjuzikl: *Komedija* u Zagrebu;
  - orkestri: Zagrebačka filharmonija, Simfonijski orkestar HRT-a, Dubrovački orkestar, amaterski Društveni orkestar HGZ-a;
  - komorni ansambli: *Zagrebački solisti,* Hrvatski komorni orkestar, *Windstrings,* Varaždinski komorni orkestar, Zagrebački puhački kvintet, *ACEZANTEZ;*
  - gudački kvarteti: *Zagrebački kvartet, Kvartet klima, Kvartet Pro arte;*
  - triji: Zagrebački puhački trio, Zagrebački klavirski trio, *Trio Orlando;*

  - ansambli različitih profila i repertoara: Plesni orkestar HRT-a, Tamburaški orkestar HRT-a);
  - zborovi: Zbor HRT-a, Zagrebački madrigalisti, *Lira,* studentski, radnički, građanski i dječji.
- U Hrvatskoj se održavaju 3 međunarodna natjecanja:
  - *Vaclav Huml* za violinu,
  - *Lovro pl. Matačić* za dirigiranje,
  - *Antonio Janigro* za violončelo.
- U Hrvatskoj se održavaju i državna natjecanja učenika glazbenih škola.
- Organizacijom glazbenog života bave se:
  - koncertna dvorana *Vatroslav Lisinski* u Zagrebu,
  - Koncertna direkcija,
  - agencija *Aplauz* u Zagrebu,
  - Koncertni ured Split i dr.
- Izdavači njiga, nota i/ ili časopisa:
  - Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti,
  - Hrvatsko društvo skladatelja,
  - Muzički informativni centar,
  - Hrvatsko muzikološko društvo,
  - Muzička akademija.
- Institucije:
  - Razred za glazbenu umjetnost i muzikologiju i Odsjek za povijest hrvatske glazbe pri Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti;
  - Muzička akademija – jedina visoka glazbena škola u Hrvatskoj;
  - Hrvatski glazbeni zavod;
  - istraživački instituti: pri HAZU-u, Muzičkoj akademiji, Institut za filologiju i folkloristiku, Institut za crkvenu glazbu;
  - glazbeni odjeli Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu i Knjižnica grada Zagreba;
  - Hrvatska glazbena mladež,
  - stručna društva glazbenih reproduktivaca i pedagoga,
  - šezdesetak glazbenih škola u svim većim gradovima i gradićima Hrvatske.
- Glazbene manifestacije:
  - *Festival Dubrovnik,*
  - *Splitsko ljeto,*
  - *Opatijski dani glazbe,*
  - *Osječki annale opere,*
  - *Osorske glazbene večeri,*
  - *Festival djeteta u Šibeniku,*
  - *Varaždinske barokne večeri,*
  - *Glazbene večeri u Donatu,*
  - *Dani hrvatske glazbe,*
  - *Biennale suvremene glazbe,*
  - *Zagrebačko ljeto,*
  - ljetni festivali na o. Krku, Rabu, Hvaru, Pagu.

- Potrebe masovnih medija za distribucijom glazbe opslužuju:
  - Hrvatska radiotelevizija (HRT),
  - *Croatia records,*
  - *Orfej,*
  - lokalne radijske stanice,
  - lokalne televizijske stanice.
- Hrvatska suvremena glazbena scena sastoji se od djelatnika, pojava i zbivanja povezanih s tzv. lakšim glazbenim žanrovima: pjevači, instrumentalisti i ansambli sa specijaliziranim repertoarima (popijevka, šansona, kancona, jazz glazbe, pop glazbe, rock glazbe, mjuzikla i operete). Javno nastupaju i snimaju na nosačima zvuka.
- Kompozitori, izvoditelji i ansambli koji čine najpoznatiji dio tog segmenta povijesti hrvatske glazbe koja počinje poč. 20. st.: Vlaho Paljetak, Rudolf Taclik, Đuro Prejac, Ivo Robić, Anica Zubović, Marko Novosel, Đimi Stanić, Vice Vukov, Ivica Šerfezi, Arsen Dedić, Gabi Novak, Tereza Kesovija, Karlo Metikoš, Josipa Lisac, Miroslav Biro, Mario Kinel, Alfons Vučer, Miljenko Prohaska, Boško Petrović, Drago Diklić, Nikica Kalogjera, Alfi Kabiljo, Zdenko Runjić, Đorđe Novković, Zrinko Tutić, Rajko Dujmić, Tonči Huljić, *Lado, 4M, Bijele strijele, Crveni koralji, Grupa 220, Parni valjak, Riva, Prljavo kazalište, Magazin, Novi fosili, Zlatni dukati* i mnogi dr.

Ostali važni podaci

- 1916. Glazbena škola HGZ-a postaje Hrvatski konzervatorij. Kao nastavnik počinje djelovati Ernest Krauth, glasovirač i klavirski pedagog.
- 1917. nastaje simfonija u f-molu Franje Lučića, prva potpuna simfonija većih dimenzija u novijoj hrvatskoj glazbi.
- *Sunačana polja* simfonija je Blagoje Berse, jedno od najboljih simfonijskih djela hrvatske glazbe 20. st.
- 1919. utmeljen je *Zagrebački kvartet* u sastavu Vaclav Huml, Milan Graf, Ladislav Miranov i Umberto Fabbri. Kvartet djeluje i danas.
- Nakon utrnuća *Splitske filharmonije* njezin rad djelomice nastavlja *Klub komorne muzike*
- 1920. utemeljena je *Zagrebačka filharmonija* kao središnje orkestralno tijelo u Hrvatskoj koje djeluje do danas. Glavni stalni dirigenti bili su: Krešimir Baranović, Milan Sachs, Lovro pl. Matačić, Friedrich Zaun, Milan Horvat, Mladen Bašić, Pavle Dešpalj i Kazushi Ono.
- Antonija Geiger-Eichhorn, glasoviračica i istaknuta klavirska pedagoginja djeluje na Konzervatoriju HGZ-a, odnosno Muzičkoj akademiji.
- 1921. Božidar Širola na bečkom sveučilištu postiže kao prvi Hrvat doktorat iz muzikologije disertacijom o istarskoj narodnoj popijevki.
- 1922. odlukom Kraljevske zemaljske vlade Hrvatski konzervatorij u Zagrebu uzdignut je u rang visoke škole pod nazivom Kraljevska muzička akademija.
- *Faun,* 1922., jedno je od najuspjelijih djela hrvatske zborske literature 20. st., autor: Rudolf Matz.

- *Prve godine violončela,* epohalni priručnik kojim Rudolf Matz postaje najboljim hrvatskim violončelističkim pedagogom međunarodna ugleda.
- Svetislav Stančić je glasovirač i najistaknutiji hrvatski klavirski pedagog starije generacije, utemeljitelj tzv. zagrebačke pijanističke škole.
- Vaclav Huml je najistaknutiji violinski pedagog starije generacije i utemeljitelj tzv. zagrebačke violinističke škole.
- *Bingo boys* prvi je jazz sastav u Hrvatskoj kojeg organizira 1923. g. Zvonimir Bradić.
- *Licitarsko srce* je cjelovečernji balet Krešimira Baranovića, temeljno djelo novijega hrvatskog baleta temeljeno na folklornom materijalu.
- Vinko Žganec j najveći proučavatelj hrvatskog (međimurski, zagorski, prigorski i podravski) folklora u 20. st. Kapitalno djelo: *Hrvatske pučke popijevke iz Međimurja.*
- Dragan Plamenac je najistaknutiji muzikolog hrvatskog podrijetla u svijetu.
- 1926. nastaje opereta *Mala Floramye* splitskog skladatelja Ive Tijardovića, najpoznatije djelo te vrste s dalmatinskim melosom skladano u 20. st.
- Pavao Markovac je najistaknutiji marksistički muzikolog u Hrvatskoj između dvaju svjetskih ratova.
- Antun Goglia, istaknuti je glazbeni pisac i muzikolog. Djela: *Hrvatski glazbeni zavod 1827 – 1927, Komorna muzika u Zagrebu, Orkestralna muzika u Zagrebu.*
- *Okolo žnjačkoga vijenca* glazbeni je obred Zlatka Grogoševića koji je uz kantatu *Žetva* jedno od ponajboljih djela neonacionalnog smjera u hrvatskoj glazbi između dvaju svj. ratova.
- *Sklad* je glazbena zadruga koja je štitila umjetničke i materijalne interese skladatelja, zborova i izdavača. Predsjednik joj je bio R. Matz.
- 1933. nastaje antologijski zbor *Ćaće moj* na teme istarskog foklora skladatelja Ivana Matetića-Ronjgova (otvorio je istarskom fokloru put u hrv. umjetničku glazbu).
- *Mlado lišće,* 1933. klavirski je ciklus Božidara Kunca, jedno od najboljih i najpoznatijih djela hrvatske klavirske literature za mladež.
- 1933. glazbena udruga *Sklad* organizira prvi koncert domaćih zabavnih i plesnih melodija u Hrvatskoj sa skladbama R. Matza, N. Totha, V. Košćice, Z. Bradića, J. Stojanovića i dr.
- *Dorica pleše* opera je Krste Odaka, glazba joj je utemeljena na međimurskom folkloru.
- Krsto Odak je jedan od najznačajnijih predstavnika neonacionalnog smjera u hrvatskoj umjetničkoj glazbi 20. st.
- Ernesto Cammarota je prvi talijanski tenor koji je na poziv I. Zajca djelovao u Zagrebačkoj operi. Prvi je u Hrvatskoj interpretirao djela G. Verdija, R. Leoncavalla, P. Mascagnija, V. Lisinskog.
- *Istarska suita* je poznati mješoviti zbor Slavka Zlatića.

- 1935. nastaje opera *Ero s onoga svijeta* Jakova Gotovca s libretom Milana Bogovića. To je (uz Zajčeva *Nikolu Šubića Zrinjskog)* najuspjelija i najpopularnija hrvatska opera uopće.
- *Đavo u selu* je jedan od najuspjelijih hrvatskih baleta Frana Lhotke.
- Antonio Janigro je istaknuti talijanski virtuoz, učenik D. Alexaniana u Parizu koji je predavao violončelo na Muzičkoj akademiji u Zagrebu.
- 1937. je na pozornici njujorškog Metropolitana debitirala pjevačica Zinka Kuc, jedna od najvećih svjetskih opernih diva 20. st.
- Melita Lorković je jedna od najboljih hrvatskih glasoviračica svih vremena.
- *Sinfonietta* je remek-djelo Borisa Papandopula.
- 1938. u Zagrebu je započela s radom privatna tvrtka *Elektron.* Od 1947. – 1992. radi pod imenom *Jugoton,* a od 1992. kao *Croatia Records.*
- Tomislav Neralić je jedan od vodećih pjevača Berlinske opere.
- *Adelova pjesma* je opera splitskog skladatelja Ive Paraća, autora zbirke *Musiche Pascoliane.* Ivo Parać jedan je od glavnih zastupnika glazbenog kozmopolitizma u hrvatskoj umjetničkoj glazbi 20. st.
- Krešimir Kovačević bio je povjesničar novije hrvatske glazbe. Djela: *Hrvatski kompozitori i njihova djela, Muzičko stvaralaštvo u Hrvatskoj 1945 – 1965, Muzička enciklopedija.*
- *Uvod u glasbenu estetiku,* 1944., prvo je djelo te vrste u Hrvata, autor: Josip Andreis.
- Arthur Schneider je povjesničar umjetnosti i zaslužni tajnik HGZ-a. Objavio je iscrpan životopis hrvatskog skladatelja 18. st. u dijaspori Ivana Jarnovića.
- Vlaho Paljetak je najpoznatiji hrvatski šansonijer i skladatelj zabavne glazbe između dvaju svjetskih ratova, a autor je popijevki: *Marijana, Fala, Popevke sem slagal.*
- 1945. utemeljeno je Udruženje kompozitora Hrvatske, danas Hrvatsko društvo skladatelja – osnovna staleška organizacija skladatelja klasične i zabavne glazbe koji djeluju u Hrvatskoj.
- Zagrebačka opera je dostigla najvišu razinu kvalitete u svojoj povijesti pod direktorskim vodstvom češko-njemačkog dirigenta Milana Sachsa.
- 1946. utemeljeno je Udruženje muzičkih umjetnika Hrvatske – okuplja reproduktivne glazbene umjetnike djelatne u Hrvatskoj.
- 1946. utemeljen je Koncertni ured u Splitu, prva samostalna ustanova te vrste u Hrvatskoj.
- Današnji Institut za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu utemeljen je još 1948. kao Institut za narodnu umjetnost. Institut je središte za prikupljanje, ispitivanje i obrađivanje glazbene i književne i dr. folklorne građe sa svih područja narodnog stvaralaštva u Hrvatskoj.
- *Istarska suita,* 1948., orkestralno je djelo Natka Devčića, jedno od najboljih djela zasnovanih na istarskom folkloru u hrvatskoj umjetničkoj glazbi.
- Prvi studij povijesti glazbe u Hrvatskoj (pročelnik: Josip Andreis) utemeljen je na Muzičkoj akademiji u Zagrebu 1948. g. Taj će studij 1970. g. prerasti u studij moderne muzikologije.

- *Lado* je ansambl narodnih plesova i pjesama. Utemeljen je 1949. g. Prezentacijom narodnih nošnji, plesova, pjesama i običaja postigao je vrhunski ugled u zemlji i inozemstvu kao ambasador hrvatske pučke i amaterske glazbe i folklora.
- *Dubrovački ljetni festival* najvažnija je ljetna manifestacija hrvatske kulture na području glazbe, kazališta i folklora. Utemljen je 1950. g.
- *Ekvinocij,* 1950., je opera (po I. Vojnoviću, libreto T. Prpić) Ivana Brkanovića.
- Društvo hrvatskih glazbenih pedagoga utemeljeno je 1951. pod imenom Udruženje muzičkih pedagoga Hrvatske. Društvo okuplja učitelje, nastavnike i profesore glazbe djelatne u Hrvatskoj.
- *Collegium musicum* je ansambl za njegovanje glazbe baroka, rokokoa i 20. st. Utemeljio ga je u Zagrebu g. 1951. austrijski flautist Theo Tabaka. To je prvi ansambl te vrste u Hrvatskoj.
- *Pčelica Maja,* 1952., dječja je opera Brune Bjelinskog.
- Predstavnici zagrebačke pijanističke škole: Jurica Murai, Darko Lukić.
- 1954. u Zagrebu je utemeljen ansambl *Zagrebački solist,* najpoznatije hrvatsko izvoditeljsko tijelo s vrhunskom međunarodnom reputacijom sa stotinama koncerata i snimljenih ploča na svim kontinentima. Vodstvo: Antonio Janigro, Tonko Ninić.
- Bariton Vladimir Ruždjak je postao operni prvak u Hamburgu gdje je dobio počasni naslov *Kammersänger.*
- 1954. utemeljen je festival *Splitsko ljeto,* jedna od najznačajnijih manifestacija elitne kulture u Hrvatskoj.
- 1954. utemeljen je festival zabavne glazbe u Zagrebu kao natječaj za *najbolju plesnu melodiju,* prva manifestacija takve vrste u Hrvatskoj.
- Ivo Lhotka-Kalinski je istaknuti hrvatski skladatelj 2. pol. 20. st. Poznate su mu 4 jednočine opere: *Analfabeta, Putovanje, Dugme, Vlast.*
- Sonata za violončelo i klavir jedno je od najboljih djela te vrste u hrvatskoj violončelističkoj literaturi uopće, autor: Ivo Maček, djelo nastalo 1955.
- Rudolf Klepač jedan je od najvećih svjetskih fagotista 2. pol. 20. st.
- Vokalni kvartet *4M* utemeljen je u Zagrebu 1956. g. Čine ga M. Ungar, Ž. Ružić, B. Marušić i I. Krajač. Taj je kvartet prvi u hrvatskoj glazbenoj glazbi uveo interpretaciju pjesama uz scenski nastup.
- Festival zabavne glazbe u Opatiji utemeljen je u Opatiji 1958. g. Nastao je po uzoru na festivale u San Remu (Italija) i Zagrebu. Održava se svake godine.
- Milo Cipra jedan je od najznačajnijih hrvatskih skladatelja 20. st. Djela: *Kantata o čovjeku,* 1958., *Sunčev put,* 1959.
- Milko Kelemen 1960. g. dobiva za svoju skladbu za glasovir i orkestar *Transfiguracije* Beethovenovu nagradu grada Bonna.
- 1960. utemeljen je splitski festival zabavne glazbe. U razdoblju od 1967. do 1975. ima i međunarodni karakter jer su na njemu nastupali D. Modugno, C. Villa, C. Richard, *The Shadows.*
- Muzički biennale suvremene glazbe u Zagrebu utemeljen je 1961. od grupe javnih djelatnika na čelu sa skladateljem Milkom Kelemenom.

- Stjepan Radić jedan je od istaknutih učenika S. Stančića koji je predavao glasovir na Muzičkoj akademiji u Zagrebu.
- Marija Borčić predavala je solo pjevanje na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Učenicu su joj bile Ruža Pospiš-Baldani i Dunja Vejzović, svjetski proslavljene primadone 2. pol. 20. st.
- *Intima,* 1962., najpoznatije je hrvatsko jazz djelo u svijetu, autor: Miljenko Prohaska, skladatelj, dirigent i kontrabasist.
- 1962. utemeljen je ljetni *Festival opere i baleta* u Opatiji.
- Karlo Metikoš (pseudonim: Matt Collins) je prvi hrvatski rock pjevač koji je postigao međunarodni uspjeh snimkom pjesme *Ritam kiše* u Francuskoj.
- Ivan Supičić je prvi Hrvat predsjednik Međunarodnog muzikološkog društva. Djelo *Elementi sociologije muzike,* 1964., prvo djelo te vrste u Hrvata.
- *Triptih,* 1965., istaknuto je orguljarsko djelo Anđelka Klobučara.
- Zlatko Baloković je najznačajniji hrvatski violinisti u dijaspori. Oporučno je ostavio HAZU-u Guarnierijevu violinu *King,* jedno od najboljih glazbala te vrste na svijetu.
- *Cantate pour elle,* 1966., je jedna od najboljih i međunarodno najpriznatijih Malecovih skladbi. To je djelo za sopran, harfu i magnetofonsku vrpcu.
- Međunarodna smotra folklora ugledna je i uvažena manifestacija narodnih običaja, glazbe i plesa koja se redovito održava tijekom ljeta kao kulturna, društvena i turistička priredba do danas. Utemeljena je u Zagrebu 1966.
- Ruža Pospiš-Baldani, kao 24-godišnjakinja, mezzosopranistica, nastupa prvi put u njujorškoj Metropolitan operi 1966. g. kao najmlađa debitantia u povijesti te kuće.
- *Fonoplastički ekran* jedno je od glavnih djela avangardne glazbene scene u Hrvatskoj, autor: Branimir Sakač.
- 1967. utemeljen je prvi Institu za muzikologiju pri Muzičkoj akademiji u Zagrebu.

  1979. osnovat će se drugi kao Zavod za muzikološka istraživanja JAZU-a. Danas je to

  Odjel za povijest hrvatske glazbe HAZU-a.
- *Vatroslav Lisinski – život, djelo, značenje,* 1969., kapitalna je monografija Lovre Županovića.
- *Muzički instrumenti u srednjovjekovnoj likovnoj umjetnosti,* 1969., prvo je i dosad najbolje djelo hrvatske glazbene ikonografije, autor: Koraljka Kos.
- 1969. započeo je izlaziti jedini muzikološki časopis u Hrvatskoj, *Arti musices.* Dosadašnji glavni ur.: Josip Andreis, Krešimir Kovačević, Koraljka Kos, Stanislav Tuksar, Vjera Katalinić.
- *Dani hrvatske glazbe* festival je koji je utemeljen 1970. Uspješno promovira recentnu hrvatsku klasično-glazbenu produkciju.
- 1970. započeo je izlaziti jedini časopis za estetiku i sociologiju glazbe u svijetu, *International Review of the Aesthetics and Sociology of Musicm,* jedan od najrenomiranijih međunarodnih muzikoloških časopisa (gl. ur. I. Supičić).

- Lovro pl. Matačić je najveći hrvatski dirigent svih vremena.
- 1970. utemeljen je ansambl *ACEZANTEZ,* glavno avangardno glazbeno-izvoditeljsko tijelo u Hrvatskoj, umjetnički rukovoditelj: Dubravko Detoni, glasovirač i skladatelj.
- *Universitas studiorum Zagrabiensis* je ansambl, prvi sastav viola da gamba u Hrvatskoj i SFRJ-u pod umjetničkim vodstvom Igora Pomykala.
- 1971. utemeljen je međunarodni glazbeni festival Varaždinske barokne večeri.
- Mješoviti zbor *Kolo bola* Stanka Horvata, jedno je od najboljih vokalnih djela hrvatske glazbene avangarde.
- *Jalta, jalta* najuspjeliji je hrvatski mjuzikl 2. pol. 20. st. Djelo je Alfija Kabilja i Milana Grgića, a u zagrebačkom kazalištu *Komedija* izvedeno je 1971. g.
- Vladimir Krpan jedan je od najznačajnijih hrvatskih glasovirača 2. pol. 20. st.
- Muzički informativni centar utemeljen je u Zagrebu godine 1972. Izdaje gramofonske ploče, muzikalije, knjige i informativne publikacije na hrvatskom i stranim jezicima.
- Valter Dešpalj najmlađi je docent u povijesti Muzičke akademije u Zagrebu, predavao je violončelo.
- Koncerna dvorana *Vatroslav Lisinski* u Zagrebu otvorena je 1973. g. To je jedna od najakustičnijih dvorana te vrste u svijetu i najbolji koncerni prostor u Hrvatskoj. Ima dva prostora (veliku dvoranu s oko 1850 mjesta i malu dvoranu s 350 mjesta).
- *Antologija hrvatske glazbe* objavljena je 1973. g. Pokretač i urednik joj je Milivoj Körbler. Po prvi put ja na 12 LP gramofonskih ploča donesen pregled 10 stoljeća hrvatske glazbe na suvremenim nosačima zvuka.
- Gudački kvartet *Klasični vrt* antologijsko je djelo hrvatske avangardne komorne glazbeMarka Ruždjaka.
- *Tonalna sonata,* 1977., za klavir jedno je od prvih djela hrvatske glazbene postmoderne, autor: Željko Brkanović.
- *Apocalyptica,* 1979., multimedijalna je baletna opera Milka Kelemena na libretu F. Arrabala i multi-media objektima E. Kieselbacha.
- Ivo Pogorelić, glasovirač, sudjeluje 1980. g. na Chopinovu natjecanju u Varšavi gdje unatoč skandalu u žiriju započinje njegova vrhunska svjetska pijanistička karijera.
- Ivo Robić je najistaknutiji pjevač zabavne glazbe u Hrvatskoj sredinom 20. st. 1981. dodijeljena mu je Vjesnikova nagrada *J. Slavenski.*
- *150 godina Hrvatskog glazbenog zavoda,* 1982., kapitalno je djelo istaknutog glasovirskog pedagoga i istraživača hrvatske glazbene baštine Ladislava Šabana.
- 1983. na međunarodnom natjecanju u Münchenu prvu nagradu osvaja Radovan Vlatković, zagrebački kornist koji će nakon toga postići veliku međunarodnu karijetu i ugled jednog oda najboljih svjetskih svirača roga.

- Miro Belamarić je svojom operom *Don Juan – junak našega doba* odnio prvu nagradu na natječaju Bečke državne opere 1983.
- Zagrebački gitaristički trio (D. Petrinjak, I. Römer, G. Listeš) jedan je od najuspješnijih hrvatskih komornih ansambala tijekom 1980-ih i 1990-ih.
- Davorin Kempf, avangardni skladatelj, jedan je od najboljih hrvatskih skladatelja srednje generacije. Djela: *Muzika* i *Spectrum* za orkestar i elektroniku.
- 1988. je zagrebačkom skladatelju mlađe generacije Srđanu Dediću dodijeljena u Parizu prva nagrada UNESCO – *Međunarodna pozornica skladatelja.*
- Treća ploča i kaseta grupe *Zlatni dukati* pod naslovom *Hrvatska pjesmarica: O Hrvatskoj pjevam pjesmu,* 1989. g. prodana je u rekordnih 150 000 primjeraka.
- Glazbeno-popularne tvorevine koje promiču buđenje, osješćivanje i širenje rodoljubnih osjećaja uoči Domovinskog rata po uzoru na budnice Ilirskog pokreta iz 1830-ih i 1840-ih godina:
  - Tomislav Ivčić, pjesma *Stop the War in Croatia,*
  - *Croatian Band Aid,* pjesma *Moja domovina.*
- Hubert Pettan, muzikolog i skladatelj, jedan je od najzaslužnijih istraživača djela Ivana pl. Zajca (*Popis skladbi Ivana Zajca, Hrvatska opera*).
- Zagrebački kvartet saksofona (D. Sremec, S. Nestorović, G. Merčep, M. Drevenšek) je utemeljen 1989. Postat će jednim od najsvježijih i najuspješnijih hrvatskih komornih ansambala tijekom 1990-ih.
- Zoran Juranić redigira i izvodi s ansamblima riječke i osječke opere seriju Zajčevih opera: *Lizinka, Zlatka, Ban Leget, Amelija.*
- Misterij u 10 prizora za glazbenu pozornicu *Prazor* Rubena Radice, jedn je od središnjih djela hrvatskog glazbenog kazališta.
- Ruben Radica spada u najistaknutije skladatelje djelatne u Hrvatskoj.
- Kazushi Ono, japanski dirigent mlađe generacije, 1999. g. postaje šef-dirigent Zagrebačke filharmonije. Osigurat će joj visok standard orkestralnog muziciranja.
- *Serenada,* 1991., djelo je Frane Paraća koje piše za ansambl *Zagrebački solisti.*
- *Simfonija* Frane Paraća je najuspjeliji glazbeno-umjetnički odjek Domovinskog rata u Hrvatskoj.
- Hrvatsko muzikološko društvo (HMD) utemeljeno je 1992. g. To je prva samostalna staleška organizacija muzikologa i povjesničara glazbe u Hrvatskoj.
- 1992. HMD je organizirao međunarodni simpozij *Off-Mozart. Glazbena kultura i ´mali majstori´ srednje Europe 1750. – 1820.* u povodu 200 obljetnice Mozartove smrti.
- Monika Leskovar, violončelistica, jedna je od najtalentiranijih glazbenica u najmlađem naraštaju hrvatske umjetničke reproduktive. Osvojila je nekoliko domaćih i 11 međunarodnih nagrada na violončelističkim natjecanjima (Lihtenštajn, Japan, Italija, Austrija, Francuska, Njemačka).

- Simfonijski puhački orkestar Hrvatske vojske najbolji je veći puhački izvoditeljski ansambl u Hrvatskoj. Utemeljen je 1993., a voditelj mu je do 1999. dio dirigent Mladen Tarbuk.
- *Zagreb i hrvatske zemlje kao most između srednjoeuropskih i mediteranskih glazbenih kultura* dosad je naveći međunarodni skup muzikologa u Hrvatskoj koji je održan 1994. g. u Zagrebu u organizaciji HMD-a i HAZU-a u povodu 900.obljetnice osnutka Zagrebačke biskupije i prvog spomena grada Zagreba.
- *Labirinti* – naziv značajnoga djela Milka Kelemena izdano na hrvatskom, francuskom, njemačkom i talijanskom jeziku.
- Ana Vidović, gitaristica, jedna je od najperspektivnijih glazbenih izdanaka najmlađeg naraštaja hrvatske umjetničke izvoditeljske prakse. Osvojila je niz domaćih i 8 međunarodnih nagrada na gitarističkim natjecanjima (Poljska, Engleska, Belgija, Italija, Španjolska, SAD).
- Opera *Preobražaj* djelo je Stanka Horvata prema tekstu F. Kafke.
- 1995. u Zagrebu je održano prvo međunarodno natjecanje mladih dirigenata *Lovro Matačić.*
- Kapitalnu monografiju *Matačić,* 1996., priredila je Eva Sedak.
- *Pojmovni vodič kroz glazbu 20. st.,* 1996., kapitalno je domaće djelo za razumijevanje glazbe 20. st. i glazbeno-teorijskih napisa o njoj, autor: Nikša Gliga.
- 1996. u Zagrebu je održano prvo međunarodno violončelističko natjecanje *Antonio Janigro.*
- *Srednjovjekovne glazbene kulture na istočnoj i zapadnoj obali Jadrana do početaka 15. st.* naziv je međunarodnog simpozija održanog 1997. g. u Splitu u organizaciji HMD-a.
- 1997. g. je u CD seriji izdavača Ocora-Radio France i Harmonia mundi u Parizu izdana kompaktna ploča *Croatie. Musique d ´autrefois/ Croatia. Music of Long Ago* (C 600006/ HM79). Tom se kompaktnom pločom prvi put predstavlja antologija izvorne hrvatske tradicionalne glazbe, snimljene na terenu od 1958. do 1993. Grozdana Marošević (Institut za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu) obavila je stručno predstavljanje po regijama i tipovima.
- *Pričaj mi o Augusti* opera je Zorana Juranića na libreto Luke Paljetka.
- 1999. Nedjeljko Fabrio uredio je biografsko-stručne monografije o G. Puccinju, G. Rossiniju, G. Gershwinu i V. Lisinskom i tako inaugurirao stručno-popularniji tip literature o glazbi kakve dosad nije bilo u hrvatskoj kulturi.

Koliko je fragmenata starogrč. glazbe sačuvano i u kojem ukupnom trajanju: 21 fragment,oko 52min – 2 delfijske himne Apolonu, prva pitijska oda, fragment iz orestije

2 glavne vrste liturgijskog pjevanja u srednjovjek.hrv.

glagljaško crkveno pjevanje, gregorijansko pjevanje

kako se zovu nositelji srednjovjekovnog jednoglasja

javlja se krajem 11.st, prvo u Provansi između 1080. i 1300. gdje djeluje 5 generacija trubadura.Najznačajniji su Guillaume IX. Od Akvitanije i Bernart de Ventadorn.Oko 1150. do

1300. na sjeveru od rijeke Loire djeluje 3 generacije truvera.U njemačkim zemljama djeluju Minnesangeri 1150-1450. Na njihovu tradiciju nastavljaju se Meitersingeri od 15-17.st

kako se zovu epohe eu. srednjovjek.višeglasja 9-13st

razdoblje ranog organuma 9-11st.; razdoblje novog organuma – nastaje u prvoj polovici 12.st; epoha Notre Dame 1160-1250; ars antiqua 1230-1320.; ars nova 1320-1380.

Najvažniji hrv ren.kompzitor

Julije Skjavetic,Šibenik

Hrv ren pisac koji je 1 zabilježio narodne pjesme notama – Petar hektorović, Ribanje i rib. prigovaranje

Koliko ima generacija ren. Skladatelja u Europi i predst.

5 generacija; John Dunstable, Johannes Ockeghem, Josquin des presom, Adrian Willaert, Orlando di Lasso, Pierlugi de Palestrina

glavni pred.baroka u ita,Fra, Nje i Engl i 1 sklad.

Ita: Girolamo Frescobaldi, Arcangelo Corelli,Antonio Vivaldi

Fra: Denis Gaultier, Francois Couperin; Njemačka: Johann Sebastian Bach, J.A.Hassa,Engl: T.Tallis, W.Byrd, John Bull

Ime 1 kompozitora tal podrijetla koji djeluje u Hrv početkom ranobaroknog razdoblja: Damian Nembri, Tomaso Cecchini

Koji je ranobarokni hrv kompozitor djelovao u Alsaceu i nestao početkom 30.rata: Vinko Jelić – *Vojska s Parnasa*

Tko su bili J.S.Bach i G.F.Handel?

Veliki njemački kompozitori kasnog baroka; J.S.Bach – Dobro ugođeni klavir, Misa u h-molu; Handel – glazba na vodi, Glazba za vatromet

Tko su bili F.J.Haydn i W.A.Mozart?

Bečki klasici,ključni skladatelji klasicizma. Haydn – Stvaranje svijeta, Godišnja doba; Mozart – Krunidbena misa, Čarobna frula,Otmica iz Seraja

Najvažniji hrv kompozitor koji djeluje u DU u 18.st

Luka Sorkočević, Ferdo Livadić

Koje je god i gdje je utemeljen hrv. glazbeni zavod –

1827. ZG

Na koliko se razdoblja dijeli epoha romantizma u europi, naziv i trajanje

rana romantika, 1800-1830. L. van Beethoven, Franz Schubert, Carl Maria von Weber; zrela romantika, 1830-1850, Hector Berlioz, Frederic Chopin, Robert shumann; kasna romantika, 1850-1890, Johannes Brahms, Giuseppe Verdi, P.I.čajkovski; moderna,odnosno vrijeme s izdancima do 20.st 1890-1914. Gustav mahler, Giacomo Puccini

nabrojite 3 značajnih skladatelja eu ranog romantizma i 1 djelo: L. van Beethoven – Deveta simfonija; Franz Schubert – Lijepa mlinarica; Carl Maria von Weber . Strijelac vilenjak

najznačajniji hrv kompozitor druge pol 19.st.

Ivan pl Zajc – Momci na brod, Nikola Šubić Zrinski

1 veliki hrv izvoditelj 19.st i glazbalo na kojem je svirai

Ivan Padovec, gitara; Franjo Krežma – violina

3 značajna eu skladatelja kasnog romantizma – Johannes Brahms:četiri simfonije; Richard Wagner: Tristan i Izolda, Majstori pjevači, Giuseppe Verdi: Rigoletto, Aida, Trubadur; P.I.Čajkovski: Labuđe jezero

2 najznačajnija eu skladatelja 19.st i 2 opere

Giuseppe Verdi – Rigoletto, Aida, Otello, Tannhauser; Richard Wagner – Tristan i izolda, Majstori pjevači

Tko je komponirao sljedeća djela 19.st

Lijepa mlinarica – Franz Schubert; *Fantastična simfonija* – Hector Berlioz; opera *Norma* – Vincenzo Bellini-, ciklus *Moja domovina* – Bedrich Smetana; opera *Carmen* – Georges Bizet; valcer *Na lijepom plavom Dunavu* – Johann Strauss ml.; opera *Boris Godunov* – Modest P. Musorgski; *Faun* – Claude Debussy

Opišite ukratko što su:

Impresionizam – Smjer u novijoj umjetnosti, javlja se 60-tih godina 19. stoljeća, dominantan potkraj 19.
stoljeća. Dospijeće impresionizma u glazbi zrcalit će se u atakiranom kolorističkom momentu, koji će ispred melodije staviti akord, koji će u red ispred vodoravne podjele kompozicije staviti onu okomitu.

Ekspresionizam – teži da snažnim kontrasnim efektima u područjima kolorita, rima, dinamike i strukture glazbenog dijela uzdrma površnost, dvostruk moral i lijepi privid malograđanskog odnosa spram umjetnosti

Neoklasicizam – jedna od mogućnosti raskida s romantičkom tradicijom svojim povratkom čvrstim, formalnim i strukturalnim odrednicama predromantičkih stilova obogaćenih ekspresionističkim i drugim modernističkim crtama

Neofolklor – uporište mu je srednja i istočna Eu sa svojim bogatim narodnim stvaralaštvom.Glavni predstavnici su Bela Bartok i Zoltan Kodaly

2 poznata hrv kompozitora nac. Smjera 20.st,

Antun Dobronić, Ivo Tijardović

Tko je komponirao djela u 20.st?

Allegro barbaro – Bela Bartok; *Posvećenje proljeća* – Igor Stravinski; *Rapsodija u plavom* – George Gershwin; opera *Wozzeck* – Alban Berg; *Čekić bez gospodara* – Pierre Boulez; *Threnos Žrtvama Hirošime* – Krzysztof Pendereck; *Atmosfere* – Gyorgy Liget*;4'33* John Cage; *Ratni rekvijem* – Benjamin Britten

3 poznata hrv glazb. Izvoditelja 20.st – Blagoje Bersa, Josip Hatze, Dora Pejačević, Vjekoslav Šutej

3 eu avangardna skladatelja 2.pol 20.st – Gyorgy Liget, Luigi Nono, Karlheinz Stockhausen

4 grada s opernim ansamblima – ZG, OS, RI, ST

podstilovi jazza: ragtime, negro spiritual, blues, dixieland, swing, bebop, cool jazz, free jazz, electric jazz

u koja se 3 grada ljeti održavaju festivali klasične glazbe – DU: Dubrovački ljetni festival; ST – Splitsko ljeto; Opatija – Festival opere i baleta-Opatijski dani glazbe

2 istaknute institucije koje se bave organizacijom glazbenog života u Hrv – HAZU, Hrvatski glazbeni zavod, dvorana *Vatroslav Lisinski* u ZG, Koncertna direkcija Zagreb

1. DVA TEMELJNA PRAVCA HRVATSKE SAKRALNE GLAZBE – GLAGOLJAŠKO CRKVENO PJEVANJE I GREGORIJANSKO PJEVANJE
2. U GLAGOLJAŠKOM PJEVANJU SE OČITUJE TROSLOJNI UTJECAJ GREGOR. KORALA, HRVATSOG FOLKLORA I BIZANTSKE CRKVENE GLAZBE
3. NAJRANIJI GLAZBENO-TEORIJSKI SPISI – DE ESSENTIIS HERMANA DALMATINCA (1143.) I DE INGENIUS MORIBUS ET LIBERALIBUS PETRA PAVLA VERGERIJA STARIJEG (1392)
4. OKO 1450. U VENECIJI POKOPAN MIHAEL BOGOTIĆ, NEPOZNATI HRVATSKI SKLADATELJ PODRIJETLOM IZ SPLITA
5. FRANJO BOSANAC DJELUJE U MLECIMA, DVIJE SAČ. ZBIRKE SKLADBI, ANDRIJA MOTOVUNJANIN IZ ISTRE (RIM,VEN.) POČ. 16.ST.- 17 SKLADBI, ANDRIJA PETRIS IZ CRESA (SRED. 16.ST, VEN.), NAJVEĆI JULIJE SKJAVETIĆ, ŠIBENČANIN 25 MADRIGALA,18 MOTETA
6. DUBR. RENES. SKLADATELJI:NIKOLA GAUDENCIJE,BENEDIKT BABIĆ, EMANUEL ZLATARIĆ I GAVRO TEMPARČIĆ

7. PETAR HEKTOROVIĆ:DVIJE NAR. MELOD. (RIBANJE I RIBARSKO PRIGOVAR.)
8. O TURCIMA PIŠU BARTOL ĐURĐEVIĆ: DE TURCARUM RITU ET CAEREMONIIS, LUIGI BASSANO: I COSTUMI ET I MODI DE LA VITA DE TURCHI,1545.
9.TEORETIČARI 16 ST. FRANE PETRIĆ:DELLA POETICA,1586., FEDERIK GRISONOGO-BARTOLAČIĆ:DE MUSICA INTEGRITATE, 1507.(NAJSTARIJI TISKANI TRAKTAT)
10. MIHO MONALDI:IRENE,OVVERO DELLA BELLEZZA,PRVI ESTETIČKI SUSTAV 1559.

11. ŠIBENČANIN IVAN LUKAČIĆ:SACRAE CANTIONES, RIJEČANIN VINKO JELIĆ: PARNASSIA MILITIA , NATURALIZIR. TAL. DAMIAN NEMBRI:BREVIS ET FACILIS I TOMASO CECCHINI
12. DUBROVAČKI ZRELOBAR. KRUG:LOVRO STARČEVIĆ,ĐURO MATIJAŠEVIĆ, VLADISLAV MENČETIĆ
13. PRVI HRV.OPERNI KOMP. IVAN ŠIBENČANIN: LIBRETA:ATALANTA, LEONIDA IN SPARTA
14. NIKOLA KRAJAČEVIĆ:PAVLINSKI ZBORNIK,MOLITVENE KNJIŽICE I SVETI EVANGELIONI; PROTEST. PJESMARICE GRADIŠĆANSKI HRV. GRGUR MEKINIĆ
15. GLAZB.-TEOR. RAD: JURAJ KRIŽANIĆ:POGLAVLJE POLITIKA, ĐURO BAGLIVI -DISSERTATIO I.DE ANATOME,MORSU ET EFFECTIBUS TARANTULAE.
+ PRIRUČNICI : MIHAEL ŠILOBOD-BOLŠIĆ – FUNDAMENTUM CANTUS GREGORIANI
IVAN VELIKANOVIĆ – UPUTJENJA KATOLIČANSTVA
+ RJEČNICI S GLAZBENOM TERMINOLOGIJOM ARDELIO DELLA BELLA - DIZIONARIO : JOAKIM STULLI - RJEČOSLOŽJE
16. LUKA (OSAM SIMFONIJA)I SIN ANTUN SORKOČEVIĆ U DUBROVINKU, PRVA POZN. KOMPOZITORICA JELENA PUCIĆ – SORKOČEVIĆ:SENZO,1816.
17. SPLIT:JULIJE BAJAMONTI (PRIJENOS SV. DUJMA I REQUIEM ZA R.BOŠKOVIĆA), TALIJAN BENEDETTO PELLIZZARI, ANTE ALBERTI I IVAN JELIČIĆ
18. VŽ SKLAD. KRUG:IVAN WERNER:BENEDICTUS, LEOPOLD EBNER:POD KRIŽEM,1791.
19. FERDO LIVADIĆ 1822. NOCTURNO U FIS-MOLU, PRVO RANOROMANTISTIČKO DJELO, 1833. KOMPONIRA BUDNICU JOŠ HRVATSKA NI PROPALA, VATROSLAV LISINSKI:LJUBAV I ZLOBA 1846.,PORIN 1851. , JOSIP KAŠMAN PRVI HRVATSKI PJEVAČ U METROPOLITANU
21. IVAN PL. ZAJC MOMCI NA BROD 1867., MISLAV 1870., NIKOLA ŠUBIĆ ZRINJSKI 1876.
22. IZLAZE JUŽNO-SLAVJENSKE NARODNE POPIEVKE FRANJE KSAVERA KUHAČA

23. 1890. NAUK O GLAZBENOJ HARMONIJI VJENCESLAVA NOVAKA
24. NASTAJE TOCCATA ALLA FUGA FRANJE DUGANA STARIJEG 1895., NAJVEĆA HRV. OPERNA PJEV. MILKA TRNINA POČINJE NASTUPATI U METROPOLITANU.
25. BLAGOJE BERSA: OGANJ, ANTUN DOBRONIĆ : KARNEVAL, 1913.
26. KLAVIRSKI KONCERT DORE PEJAČEVIĆ 1913., PRVO HRVATSKO DJELO TE VRSTE
27. 20ST.DIRIG:TARBUK,KLOBUČAR,JURANIĆ;PJEV:BADALIĆ,JURINAC,MITROVIĆ; VIOLONČ:JANIGRO,DEŠPALJ; GLASOVIR:MUSULIN,LORKOVIĆ,FILJAK,KRPAN, FAGOTIST:KLEPAČ,HORNIST:VLATKOVIĆ;GITARIST:PETRINJAK,ROMER,VIDOVIĆ, UDARALJKAŠ IGOR LEŠNIK
28. GLAZB.PEDAGOZI:VACLAV HUML(VIOLINA),SVETISLAV STANČIĆ(GLASOVIR), RUDOLF MATZ(VIOLONČELO),BLAGOJE BERSA I STJEPAN ŠULEK(KOMPOZICIJA)
29. NASTAJE SIMFONIJA U F-MOLU FRNJE LUČIĆA 1917., 1919. SUNČANA POLJA BLAGOJA BERSE, 1919. UTEMELJEN ZAGREBAČKI KVARTET, A 1920. ZAGREBAČKA SIMFONIJA
30. NASTAJE SUITA FAUN RUDOLFA MATZA 1922., A 1924. BALET LICITARSKO SRCE KREŠIMIRA BARANOVIĆA,VINKO ŽGANEC 1925. IZDAJE HRVATSKE PUČKE POPIJEVKE IZ MEĐIMURJA

31.OPERETA MALA FLORAMYE IVE TIJARDOVIĆA 1926., A 1928.:OKOLO ŽNJAČKOGA VIJENCA ZLATKA GRGOŠEVIĆA (ŽETVA), 1933. ĆAĆE MOJ- IVANA MATETIĆ-RONJGOVA
32. KLAV. CIKLUS BOŽIDARA KUNCA:MLADO LIŠĆE;1934. DORICA PLEŠE KRSTE ODAKA; 1935. ERO S ONOGA SVIJETA JAKOVA GOTOVCA;1935. ĐAVO U SELU FRANA LHOTKE;1938. SINFONIETTA BORISA PAPANDOPULA;OPERA ADELOVA PJESMA IVE PARAĆA
33. JOSIP ANDREIS 1944. UVOD U GLAZBENU ESTETIKU, NAST. PRVA SIMF.STJEPANA ŠULEKA,UMRO VLAHO PALJETAK(MARIJANA,FALA,POPEVKE SAM SLAGAL)
34. ISTARSKA SUITA NATKA DEVČIĆA 1948., 1950. EKVINOCIJ IVANA BRKANOVIĆA

35. KANTATA O ČOVJEKU(1958) I SUNČEV PUT(1959) MILA CIPRE;MILKO KELEMEN 1960. TRANSFIGURACIJE; 1962 JAZZ-DJELO INTIMA MILJENKA PROHASKE
36.TRIPTIH ANĐELKA KLOBUČARA 1965. I 1967.FONOPLASTIČKI EKRAN BRAN.SAKAČA
1. STAROGRČ. INSTRUMENTI: LIRA,KITARA,HARFA,MONOKORD I AULOS
2. FORME: TREN, PEAN, HIMNE,SKOLION,ENKOMIJ,HIMENEJ,TRAGEDIJA I EPITALAMIJ
3. 21 FRAGMENT STAROGRČ. GLAZBE:2 DELFIJSKE HIMNE APOLONU,SEIKILOV EPITAF,

PRVA PITIJSKA ODA,NAJST.KRŠĆ.SKLADBA:HIMNA IZ OXYRHYNCHOSA U EGIPTU
4. OD 1080.- 1300. DJELUJE PET GENERACIJA TRUBADURA-NAJZNAČ. GUILLAUME IX.OD AKVITANIJE I BERNART DE VENTADORN;OD 1150.-1300. NA SJEVERU RIJEKE LOIRE DJELUJE TRI GENERACIJE TRUVERA,-NAJZNAČ.CHRETIEN DE TROYES,RIARD LAVLJEG SRCAI ADAM LA HALLE;MINESANGERI OD 1150.-1450. U NJEMAČKOJ-WALTHER VON DER VOGELWEIDE I OSWALD VON WOLKENSTEIN;MEISTERSINGERI OD 15.-17. ST.-HANS SACHS
5. RAZDOBLJE RANOG ORGANUMA(9-11 ST. U FRANC.); RAZDOBLJE NOVOG ORGANUMA-PRVA POL. 12 ST., EPOHA NOTRE-DAME(1160-1250),ARS ANTIQUA (1230-1320)PARIZ,KOLN, BURGOS,MONTPELLIERE,TORINO,KOMP.PETRUS DE CRUCE,ADAM DE LA HALLE;ARS NOVA(1320-1380)PHILLIPE DE VITRY I GUILLAUME DE MACHAULT
6. JOHN DUNSTABLE (1380-1453),GUILLAUME DUFAY(1400-1474);JOHANNES OCKGEHEM (1420-1495);TREĆA GENERACIJA JOSQUIN DES PRESOM (1450-1521);ČETVRTA GENERACIJA ADRIAN WILAERT (1490-1562), PETA GENERACIJA ORLANDO DI LASSO (1532-1594), PIERLUIGI DA PALESTRINA (1525-1594)
7. RENESANSA:TAL:G.GABRIELI,L.MARENZIO;FRAN:J.MOUTON,C.JANEQUIN;ŠPANJ:J.DEL ENCINA,C.DE MORALES;NJEMCI:L.SENFL,P.HOFHAYMER;ENGL:TH.TALLIS,W.BYRD

8. CLAUDIO MONTEVERDI 1607. OPERA ORFEJ,
9. BAROK:ENGL:H.PURCELL,G.F.HANDEL,FRANC:J.-B. LULLY,J.-PH.RAMEAU;NJEM:J.A. HASSE,A.STEFANI;AUSTRIJI A.DRAGHI,A.CALDARA
10. J.B.LULLY L'AMOUR MALADE 1657.; HENRY PURCELL-DIDONA I ENEJA 1689.
11. J.S.BACH:DOBRO UGOĐENI KLAVIR 1722.,1733. MISA U H-MOLU; 1725. GRADUS AD PARNASSUM PRIRUČNIK JOHANNA JOSEFA FUXA; 1725. ČETIRI GODIŠNJA DOBA ANTONIJA VIVALDIJA;GIOVANNI B. PERGOLESI 1733. LA SERVA PADRONA-OPERA BUFFA G.F.HANDEL-ORATORIJ MESIJA 1742.;MISSA DOLOROSA ANTONIJA CALDERE
12. OPERA BUFFA:G.PAISIELLO-NINA ILI LUDA OD LJUBAVI;1789
B.GALLUPPI-SEOSKI FILOZOF;1754
D.CIMAROSO-TAJNI BRAK;1792
13.POKUŠAJ UPUTE ZA SVIRANJE POPREČNE FLAUTE JOHANNA J. QUANTZA,1752.
14.POKUŠAJ ISTINSKE UMJETNOSTI SVIRANJA KLAVIRA- C.PH.E.BACHA,1753.
15. POKUŠAJ JEDNE TEMELJNE ŠKOLE ZA VIOLINU, LEOPOLDA MOZARTA,1756.
16. J.J.ROUSSEAU-GLAZBENI RJEČNIK 1767.;MOZARTOVA OTMICA IZ SERAJA I HAYDNOVI GUDAČKI KVARTETI OP.33, F.J.HAYDN 1798. ORATORIJ STVARANJE SVIJETA I 1801. GODIŠNJA DOBA; 1803. BEETHOVENOVA TREĆA SIMFONIJA – EROICA
17. WALTHER-LEXICON 1732. I GLAZBENI LEKSIKON C. KOCHA 1802.
18. G. ROSSINI 1816. PIŠE OPERU SEVILJSKI BRIJAČA
19. NICCOLO PAGANINI 1820.-24 CAPRICCIA ZA VIOLINU OP.1; C.M.WEBBER- STRIJELAC VILENJAK 1821.; FRANZ SCHUBERT-LIJEPA MLINARICA 1823.; PJESME BEZ RIJEČI F.M. BARTHOLDYA
20. HECTOR BERLIOZ-FANTASTIČNA SIMFONIJA 1830.;VINCNZO BELLINI-NORMA 1831.

21. ROBERT SCHUMANN-NOVI ČASOPIS ZA GLAZBU 1834;1844 TRAKTAT O MODERNOJ INSTRUM. I ORKESTRACIJI HECTORA BERLIOZA;EDUARD HANSLICK O GLAZBENO LIJEPOM 1854.
22. GIUSEPPE VERDI-NABUCCO 1842;RIGOLETTO 1851;LA TRAVIATA 1853;OTELLO 1887.
23. JOHANN STRAUSS ML.-NA LIJEPOM PLAVOM DUNAVU 1867; ANTONIN DVORAK-IZ NOVOG SVIJETA 1893; RICHARD STRAUSS-DON JUAN 1888,TAKO JE GOVORIO ZARATUSTRA 1896; CLAUDE DEBUSSY-FAUN 1894; GIACOMO PUCINNI-TOSCA 1900
24. BELA BARTOK – ALLEGRO BARBARO 1911;IGOR STRAVINSKI- POSVEĆENJE PROLJEĆA
25. SERGEJ PROKOFJEV-KLASIČNA 1916; DVORAC MOSROBRADOG BELE BARTOKA 1918; OTTORINO RESPIGHI-RIMSKE FONTANE 1916; GEORGE GERSHWIN-RAPSODIJA U PLAVOM ,PORGY AND BESS I AMERIKANAC U PARIZU; ALBAN BERG-WOZZECK; ARTHUR HONEGGER-PACIFIC 231,RUGBY; MAURICE RAVEL-BOLERO;BRECHT-WEILL –OPERA ZA TRI GROŠA; JOAQUIN RODRIGO-CONCIERTO DE ARANJUEZ; B.BRITTEN – PETER GRIMES
26. THEODOR W. ADORNO 1949. OBJAVLJUJE DJELO FILOZOFIJA NOVE GLAZBE
27. PIERRE BOULEZ-ČEKIĆ BEZ GOSPODARA; LUIGI NONO-NAD MOSTOM HIROŠIME; PAUL HINDEMITH-HARMONIJA SVIJETA;LEONARD BERNSTEIN-PRIČA SA ZAPADNE STRANE; KRZYSZTOF PENDERECKY-THRENOS ŽRTVAMA HIROŠIME; G.LIGETTI – ATMOSFERE; B.BRITTEN-RATNI REQUIEM; B.A.ZIMMERMANN-VOJNICI;HENZ HOLLIGER -CARDIOPHONIE; A.L.WEBBER-ISUS KRIST SUPERSTAR I MAČKE; PHILIP GLASS-EINSTEIN NA PLAŽI; KONCERT ZA ČEMBALO OP.40- HENRYKA MIKOLAJA GORECKOG; FERNANDO LOPES-GRACA - REQUIEM ZA ŽRTVE FAŠIZMA U PORTUGALU